

TILLÖGUR UM AÐGERÐIR

Febrúar
2018

Starfshópur um nýliðun og bætt
starfsumhverfi leikskólakennara í Reykjavík

Reykjavíkurborg
Skóla- og frístundasvið

EFNISYFIRLIT

INNGANGUR	3
TILLÖGUR STARFSHÓPSINS	4
UM STARFSHÓPINN	5
LEIKSKÓLAKENNARAPÖRF – LÝSING Á STÖÐU.....	7
TILLÖGUR UM AÐGERÐIR	11
Bætt starfsumhverfi leikskólakennara	11
Stuðningur við leikskólakennara	18
Fjölgun leikskólakennara.....	23
Leikskólakennaranámið	30
YFIRLIT KOSTNAÐAR VIÐ TILLÖGUR UM AÐGERÐIR	33
LOKAORÐ.....	34
VIÐAUKAR	35
Viðauki 1 – Erindisbréf starfshóps	35
Viðauki 2 – Upplýsingar og samantekt um rýnihópa leikskólakennara og netkönnun	36
Viðauki 3 – Rýnihópar leikskólakennara	39
Viðauki 4 – Netkönnun leikskólakennara	44
Viðauki 5 – hópavinna leikskólastjóra samantekt.....	61
Viðauki 6 - Húsnæði og umhverfi leikskóla.....	64
Viðauki 7 - Laun leikskólakennara samanborin við önnur háskólafélög	66
.....	68
Viðauki 8 – Leikskólakennaranámið samantekt	69
Viðauki 9 - Einstaklingar með leyfisbréf sem starfa ekki í leikskólum.....	73
Viðauki 10 – Samantekt um álag í leikskólum.....	74
Viðauki 11 – Fjöldatölur leikskólakennara	81
Viðauki 12 – Yfirlit yfir gögn sem skoðuð voru til grundvallar tillögum	82
Heimildir	84

INNGANGUR

Menntamál eru hverri þjóð mikilvæg. Öflugt skólastarf er lykill einstaklinga til að þroskast og láta drauma sína rætast. Saga leikskóla á Íslandi er kannski ekki sú lengsta en nær þó aftur til ársins 1924 þegar Barnavinafélagið Sumargjöf hóf starfsemi. Þeir eru líklega fáir sem gætu hugsað til þess ef leikskólar væru ekki til í dag. Starfsemi leikskóla er mikilvæg því það er á leikskólaárunum sem grunnur er lagður að málþroska, hreyfiþroska og félagsþroska barna. Mikið hefur verið rætt og ritað um mikilvægi þess að öll börn fái möguleika til þess að fá að sækja leikskóla. Sú umræða varð til þess að leikskólinn varð viðurkenndur sem fyrsta skólastigið með lagasetningu árið 2008. Með viðurkenningunni var formlega staðfest að leikskólar eru ekki gæslustofnanir heldur menntastofnanir. Því er það lykilatriði að við nálgumst málefni þeirra með það í huga. Starf leikskólakennara og menntun hefur tekið miklum breytingum á árunum frá 1994. Starfið er krefjandi og þær kröfumr og áskoranir sem starfsmenn leikskólanna standa frammi fyrir daglega hafa aukist jafnt og þétt. Starf leikskólakennara er líka ákaflega gefandi ef marka má umsagnir þeirra í könnunum sem gerðar voru á vegum borgarinnar í aðdraganda þessarar skýrslu.

Mannekla í leikskólum er því miður algengt fréttaeftni í fjölmiðlum. Staðreyndin er sú að þeim sem sækja um nám í leikskólakennarafræðum fer mjög fækkandi. Útskrifuðum fækkar að sama skapi og hafa einungis 28 útskrifast með meistaragráðu í þeim fræðum á síðustu þremur árum. Þessari þróun verður að snúa við og er það von okkar sem stöndum að skýrslunni að hún verði innlegg í að hafa áhrif þar á. Það er ekki hlutverk þessarar nefndar að fjalla um launamál leikskólakennara en það verður vart komist hjá því að nefna að laun leikskólakennara verða að vera samkeppnishæf á við laun sérfræðinga í sambærilegum störfum hjá sveitarfélögum. Það er hluti af því að gera starfið og námið eftirsóknarvert.

Kveikjan að vinnu við þessa skýrslu má rekja til samsvarandi vinnu sem fór fram í grunnskólum borgarinnar. Eftir að sú vinna fór af stað lagði meirihluti skóla- og frístundaráðs fram tillögu um skipun starfshóps með fulltrúm allra þeirra aðila sem koma að starfsemi leikskóla borgarinnar og menntun leikskólakennara. Starfshópnum var falið að koma fram með tillögur um bætt vinnuumhverfi í leikskólum borgarinnar og hvernig stuðla mætti að fjölgun fagmenntaðra við störf í leikskólum. Tillagan var samþykkt samhljóða af skóla- og frístundaráði.

Alls hittist starfshópurinn 18 sinnum á síðastliðnu ári. Á vegum hans var farið í mikla gagnasöfnun. Megindlegar og eigindlegar rannsóknir sem skiluðu mikilvægum upplýsingum, ásamt djúpgreiningum frá skóla- og frístundasviði, leggja grunn að þeim tillögum sem fram koma hér í skýrslunni.

Ég vil þakka öllum í starfshópnum ásamt öðrum sem lögðu fram vinnu og upplýsingar innilega fyrir þeirra framlag. Guðlaugu Gísladóttur þakka ég samvinnuna og vönduð vinnubrögð. Það er von mín að tillögur hópsins verði innlegg í þeirri barráttu sem er framundan til þess að snúa við þeirri óheilla þróun sem stefnir í í málefnum leikskóla. Örugg innleiðing mun leiða til stöðgrar starfsemi leikskóla, öllum til heilla.

Hermann Valsson

varaformaður skóla- og frístundaráðs Reykjavíkur

TILLÖGUR STARFSHÓPSINS

Bætt starfsumhverfi leikskólakennara

1. Aukið rými barna með breytingum á rekstrarleyfum leikskóla
2. Aukin stöðugildi vegna fjögurra og fimm ára barna
3. Stytta vinnuviku leikskólakennara í 35 klukkustundir
4. Vinnutími leikskólakennara verði sambærilegur því sem er á öðrum skólastigum
5. Undirbúningstími deildarstjóra og leikskólakennara verði aukinn
6. Fjármagn til heilsueflingar og að efla liðsheild
7. Breyta úthlutun vegna veikindaafleysinga í fjármagn í stað fastra stöðugilda
8. Fjárheimildir til að minnka vinnuskyldu eldri starfsmanna
9. Lokað á aðfangadag og gamlársgang
10. Heimild til niðurfellingar leikskólagjalda á milli jóla og nýárs auk páska- og sumarleyfis
11. Aðgerðir sem tryggja að húsnæði og umhverfi henti starfsemi leikskólanna

Stuðningur við leikskólakennara

12. Sérstær aðgerðir til að tryggja stöðugleika í starfsmannahópnum
13. Móttaka nýliða eflid
14. Mentor og aukinn stuðningur við nýja leikskólakennara
15. Handleiðsla fyrir leikskólakennara
16. Samfella tryggð í stoðþjónustu leikskólanna – skóli án aðgreiningar
17. Forgangsröðun verkefna í leikskólum
18. Stoðþjónusta við stjórnun leikskóla
19. Aukið svigrúm til faglegrar umræðu verði tryggt í rekstrarlíkani leikskóla

Fjölgun leikskólakennara

20. Gera þarf laun leikskólakennara samkeppnisfær við aðra sérfræðinga
21. Ímynd leikskólakennarastarfsins eflid
22. Heildræn kynning náms í leikskólakennarafræðum
23. Innra kynningarátak til starfsmanna leikskóla námsleiðir í átt að leikskólakennarafræðum
24. Ytra kynningarátak SFS á starfi í leikskólum borgarinnar
25. Innri fjárhagslegir hvatar til starfsmanna leikskóla borgarinnar til að ljúka námi í leikskólafræðum.
26. Ytri fjárhagslegar ívilnanir og hvatar til náms í leikskólafræðum
27. Sérstær aðgerðir til þess að fjölga karlkyns leikskólakennurum
28. Einstaklingar með leyfisbréf sem starfa ekki í leikskólum hvattir til að koma til starfa

Leikskólakennaranámið

29. Áfangar í námi leiði til viðurkenningar í starfi og launasetningar
30. Aukin tækifæri til starfsþróunar
31. Rýnt verði í uppbyggingu og framsetningu leikskólakennaranámsins með tilliti til sérstöðu þeirra nemenda sem sækja námið
32. Sérstær aðgerðir fyrir starfsmenn leikskóla sem ekki hafa lokið formlegu námi til að öðlast leikskólakennararéttindi
33. Aukin tenging náms við vettvang

UM STARFSHÓPINN

Starfshópur um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara í Reykjavík hóf störf í mars 2017. Hópurinn var skipaður af skóla- og frístundaráði í samræmi við svohljóðandi tillögu sem samþykkt var á 107. fundi ráðsins þann 26. október 2016:

„Skóla- og frístundaráð samþykkir að efna til formlegs samstarfs við félög leikskólakennara, háskóla og mennta- og menningarmálaráðuneytið um leiðir til að fjölga leikskólakennurum og bæta starfsumhverfi þeirra á leikskólum borgarinnar með það að markmiði að gera störf leikskólakennara eftirsóknarverðari. Áhersla verði lögð á aðgerðir til að auka nýliðun í stétt leikskólakennara, bæta starfsumhverfi þeirra, m.a. með vísan til lýðheilsu- og markmiða Reykjavíkurborgar, fjölga karlkyns leikskólakennurum til að draga úr kynjahalla, auka umræðu um mikilvægi og inntak starfsins í samfélaginu og efla kennaramenntun þar með talið vettvangsnám. Sérstaklega verði rýnt hvernig megi ná til einstaklinga með kennsluréttindi sem valið hafa sér annan starfsvettvang með það fyrir augum að hvetja þá til að taka að sér störf við leikskóla borgarinnar. Sviðsstjóra verði falið að stofna starfshóp um verkefnið sem verði skipaður fulltrúum skóla- og frístundaráðs, Félags leikskólakennara, Félags stjórnenda í leikskólum, félags foreldra leikskólabarna, Sambands íslenskra sveitarfélaga, Háskóla Íslands, þar með talið menntavísindasviðs og mennta- og menningarmálaráðuneytisins, auk fulltrúa skóla- og frístundasviðs.“

Hermann Valsson, varaformaður skóla- og frístundaráðs, var skipaður formaður starfshópsins.

Erindisbréf starfshópsins má finna í viðauka 1.

Samkvæmt erindisbréfi var hlutverk hópsins að finna „leiðir til að styrkja faglega stöðu leikskólakennara og gera leikskólakennarastarfið eftirsóknarverðara.“ Helstu verkefni starfshópsins voru að koma fram með tillögur um eftirfarandi:

- Hvernig fjölga megi þeim sem hefja nám í leikskólafræðum
- Hvernig fjölga megi þeim sem hefja störf í leikskólum að loknu námi
- Hvernig fjölga megi karlkyns leikskólakennurum
- Hvernig draga megi úr brottfalli leikskólakennara úr starfi á fyrstu árunum
- Hvernig bæta megi starfsumhverfi leikskólakennara
- Hvernig hægt er að ná til einstaklinga sem eru með leyfisbréf leikskólakennara en hafa valið sér annan starfsvettvang.

Hópurinn fundaði samtals 18 sinnum á árinu 2017 og leitaði fanga víða. Þar má nefna ýmsa sérfræðinga sem tengjast leikskólakennarastéttinni með einhverjum hætti, eldri skýrslur og vinnugögn, tölulegar upplýsingar frá stéttarfélögum, háskólum, Hagstofu Íslands, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, mennta- og menningarmálaráðuneytinu, VIRK starfsendurhæfingu og Reykjavíkurborg. Einnig var rýnt í fyrirbyggjandi rannsóknir sem hafa farið fram í hinu akademíska umhverfi sem og í eldri tillögur á sviði eflingar leikskólastigsins. Hópurinn lét framkvæma tvær eigindlegar rannsóknir hjá leikskólakennurum borgarinnar (spurningalisti og

samantekt í viðaukum 2-4). Þar að auki komu rúmlega 50 leikskólastjórar úr leikskólum borgarinnar í hópavinnu með það að markmiði að gefa yfirsýn um jákvæða og neikvæða stöðu leikskóla borgarinnar (viðfangsefni og samantekt í viðauka 5).

Óskað var eftir fulltrúum í starfshópinn frá fulltrúum skóla- og frístundaráðs, Félags leikskólakennara, Félags stjórnenda í leikskólum, félags foreldra leikskólabarna, Sambands íslenskra sveitarfélaga, Háskóla Íslands og mennta- og menningarmálaráðuneytisins, auk fulltrúa skóla- og frístundasviðs. Eftirfarandi eru fulltrúar starfshópsins (í stafrófsröð):

- Eva Einarsdóttir, skóla- og frístundaráð
- Haraldur Freyr Gíslason, Félag leikskólakennara
- Hermann Valsson, skóla- og frístundaráð og formaður starfshópsins
- Ingibjörg Margrét Gunnlaugsdóttir, fagskrifstofa SFS
- Jóna Björg Sætran, skóla- og frístundaráð
- Klara E. Finnbogadóttir, Samband íslenskra sveitarfélaga (áheyrnarfulltrúi)
- Kristín Karlsdóttir, Menntavísindasvið HÍ
- Linda Ósk Sigurðardóttir, Félag leikskólakennara
- Ragnheiður Stefánsdóttir, mannauðsskrifstofa SFS
- Sabine Leskopf, skóla- og frístundaráð
- Þóra Másdóttir, fulltrúi rektors HÍ (sat ekki fundi frá september 2017)
- Félag foreldra leikskólabarna
- Valborg H. Guðlaugsdóttir, Félag stjórnenda leikskóla

Fundi starfshóps sátu einnig eftir atvikum, Auður Jónsdóttir og Jóhanna Marteinsdóttir fulltrúar mannauðsskrifstofu SFS, Elísabet Helga Pálmadóttir fulltrúi fagskrifstofu SFS, og Sveinbjörg Birna Sveinbjörnsdóttir fulltrúi skóla- og frístundaráðs. Fyrir félag foreldra í leikskólum sátu nokkra fundi þau Þórhildur Löve, Kristín Ólafsdóttir og Helgi Þór Guðmundsson. Mennta- og menningarmálaráðuneytið þáði ekki sæti í hópnum þar sem það taldi ekki viðeigandi að sitja í starfshópum einstakra sveitarfélaga. Þó hefur verið leitað til ráðuneytisins eftir upplýsingum.

Verkefnisstjóri með starfi hópsins var Guðlaug Gísladóttir, MPM í verkefnastjórnun. Skýrsluskrif og samantekt bakgrunnsgagna var einnig í höndum Guðlaugar.

LEIKSKÓLAKENNARAÞÖRF – LÝSING Á STÖÐU

Upplýsingar og umræða er varða leikskólakennarastéttina, bæði er varða mönnun leikskóla og endurnýjun í stéttinni, benda til þess að um gríðarlega stóran vanda er að ræða sem ekki verður leystur nema með sameiginlegu átaki allra hagsmunaaðila. Samtaka aðgerðir sveitarfélaganna, mennta- og menningarmálaráðuneytisins, háskólanna, framhaldsskólanna auk Kennarasambands Íslands eru lykilatriði. Samtök atvinnulífsins og Alþýðusamband Íslands ættu einnig að láta sig málið varða, því mikið er í húfi fyrir vinnumarkaðinn og samfélagið ekki síður en hag og velferð yngstu þegna landsins/borgarinnar.

Rétt er að minna á að leikskólinn er skilgreindur sem fyrsta skólastigið í íslenska menntakerfinu í lögum um leikskóla nr. 90/2008. Í markmiðum þeirra laga er jafnframt tilgreint að velferð og hagur barna skuli hafður að leiðarljósi í öllu starfi. Auk þess er með lögum um menntun og ráðningu kennara og skólastjórnenda í leik-, grunn- og framhaldsskólum nr. 87/2008 leitast við að tryggja að menntun og undirbúningur kennara í leikskólum sé með því besta sem völ er á. Meðal annars er lögfest að leikskólakennarar þurfa að hafa lokið meistaraþrófi til að geta fengið leyfisbréf auk þess sem sett er fram krafa um að 2/3 hlutar starfsfólks sem sinnir menntun og uppeldi í leikskólum séu leikskólakennarar.

Í tillögum starfshóps er ekki markmiðið að vera með talnagreiningu á vanda leikskólanna og leikskólakennarastéttarinnar, heldur greina og leggja fram tillögur um aðgerðir til að gera starf leikskólakennara í Reykjavík eftirsóknarverðara samkvæmt erindisbréfi starfshópsins. Þó verða settar fram nokkrar tölulegar upplýsingar til lýsingar á stöðunni og alvarleika vandans.

Tölulegar upplýsingar landið allt

Samkvæmt Hagstofu Íslands voru 19.090 börn á landsvísu sem sóttu leikskóla í desember árið 2016. Fjöldi starfsfólks sem sinnti uppeldi og menntun barna var 4.804 og af þeim voru 1.571 leikskólakennari eða um 33%.

Stöðugildi í leikskólum sem starfa við uppeldi og menntun 1996-2016					
Menntun	1996	2001	2006	2011	2016
Leikskólakennarar	755	934	1,340	1,658	1,571
Aðrir með uppeldismenntun	134	130	253	765	881
Ófaglærðir við uppeldi og menntun	1,278	1,856	2,214	1,982	2,352
Aðrar starfsstéttir					
Samtals:	2,167	2,920	3,807	4,405	4,804
<i>Hlutfall leikskólakennara</i>	35%	32%	35%	38%	33%
<i>Hlutfall annarra með uppeldismenntun</i>	6%	4%	7%	17%	18%
<i>Hlutfall ófaglærðra við uppeldi og menntun</i>	59%	64%	58%	45%	49%

Tafla 1: Stöðugildi í leikskólum á landinu sem starfa við uppeldi og menntun frá 2001-2016. Heimild: Hagstofa Íslands, 2018.

Taflan hér að ofan sýnir hlutfall leikskólakennara á landsvísu sem starfa við uppeldi og menntun í leikskólum á árunum 2001-2016. Árið 2016 voru um 33% starfsmanna leikskólakennara og hafði hlutfallið þá lækkað um 5% frá árinu 2011. Hlutfall leikskólakennaramenntaðra í leikskólum borgarinnar var einnig 33% árið 2016.

Tölulegar upplýsingar Reykjavík

Samkvæmt upplýsingum frá skóla og frístundasviði Reykjavíkurborgar störfuðu 1.335 starfsmenn við menntun og uppeldi barna í borgarreknum leikskólum árið 2017. Þar af voru 380 leikskólakennarar eða um 28%. Í töflu 2 hér að neðan má sjá fjölda og hlutfall starfsfólks eftir menntun í borgarreknum leikskólum frá 2011-2016. Samkvæmt hagstofu Íslands hefur fjöldi starfandi leikskólakennara í Reykjavík fjölgað um innan við 100 á meðan þeim hefur fjölgað fjölgað um tæp 800 á landinu öllu (sjá nánari upplýsingar í viðauka 11).

Menntun	2017		2016		2015		2014	
	STG	%	STG	%	STG	%	STG	%
Leikskólakennarar	380	28%	443	33%	501	37%	506	36%
Starfsfólk-uppeldismenntað	218	16%	193	14%	170	12%	162	12%
Starfsfólk - önnur háskólamenntun	116	9%	110	8%	93	7%	78	6%
Leikskólaliðar	69	5%	79	6%	66	5%	78	6%
Aðrar starfsstéttir	552	41%	526	39%	531	39%	568	41%
Samtals	1,335		1,351		1,361		1,392	

Menntun	2013		2012		2011	
	STG	%	STG	%	STG	%
Leikskólakennarar	482	36%	481	35%	461	36%
Starfsfólk-uppeldismenntað	163	12%	150	11%	201	16%
Starfsfólk - önnur háskólamenntun	71	5%	75	6%	68	5%
Leikskólaliðar	88	7%	91	7%	100	8%
Aðrar starfsstéttir	541	40%	565	41%	448	35%
Samtals	1,345		1,362		1,278	

Tafla 2: Stöðugildi í borgarreknum leikskólum 2012-2017. Án starfsfólks í mötnuneytum. Heimild: SFS 2018.

Skortur á leikskólakennurum um land allt

Frá árinu 2009 hafa um 3.140 leyfisbréf verið gefin út fyrir leikskólakennara. Samkvæmt upplýsingum frá KÍ frá nóvember 2017 er áætlaður fjöldi félagsmanna sem eru handhafar leyfisbréfs í Félagi leikskólakennara og Félagi stjórnenda leikskóla um 2.000. Af framansögðu má því ætla að um 64% handhafa leyfisbréfs leikskólakennara séu starfandi innan leikskólanna.

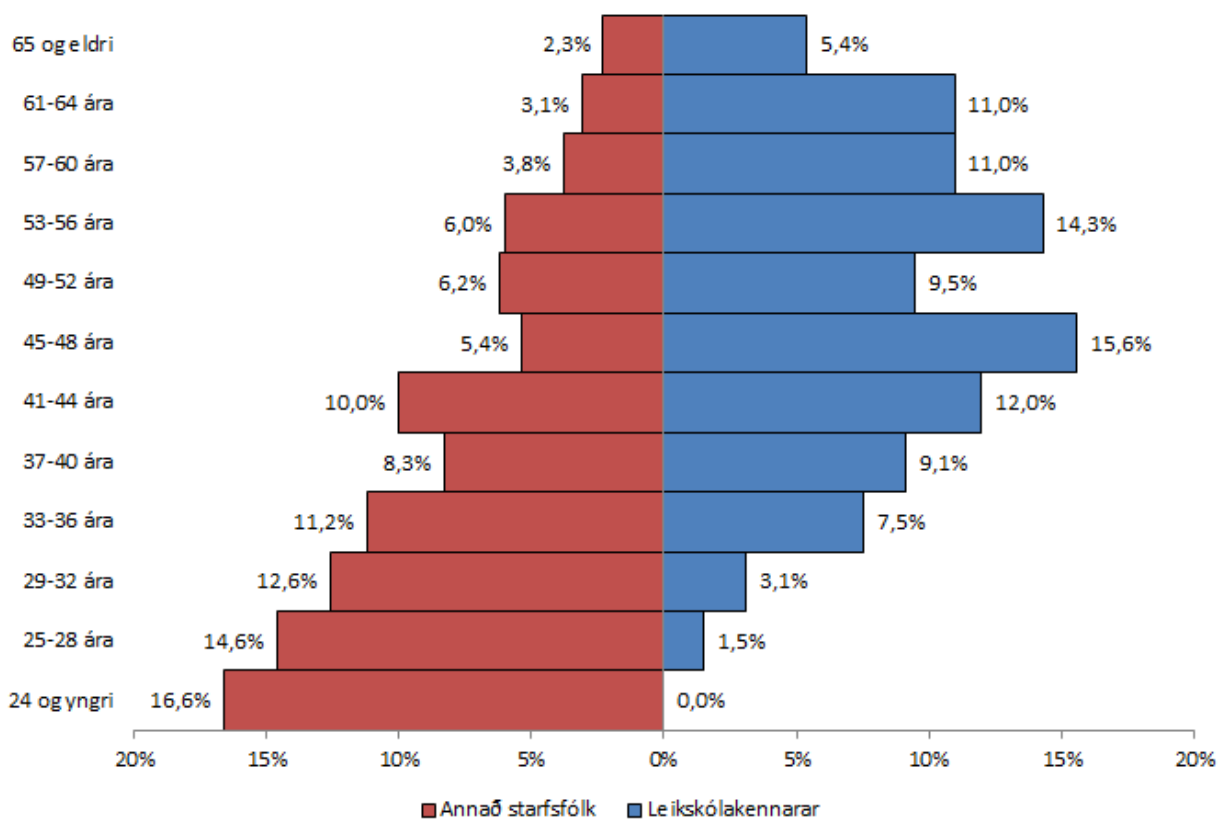
Ár	MMR/MMS Samtals Leyfisbréf	Útgefin leyfisbréf háskóla Samtals		Leyfisbréf Samtals Leyfisbréf
		HÍ	HA	
2017	20	14	7	41
2016	38	13	18	69
2015	57	8	10	75
2014	60	8	11	79
2013	29	n/a	n/a	29
2012	47	n/a	n/a	47
2011	185	n/a	n/a	185
2010	108	n/a	n/a	108
2009	2506	n/a	n/a	2506
2008	n/a	n/a	n/a	n/a
Samtals	3050	43	46	3139

- Mennta- og menningarmálaráðuneytið gaf út leyfisbréf til ársins 2014
- Frá 2014 gefa háskólarnir og Menntamálastofnun út leyfisbréf
- Menntamálastofnun gefur út leyfisbréf samkvæmt mati, þ.e. þegar einstaklingar eru með próf erlendis frá eða uppfylla réttindi með öðrum leiðum og miðast tölur þaðan eingöngu við leyfisbréf skv. mati og inniheldur ekki þá sem hafa fengið leyfisbréf frá HÍ og HA
- Enginn heldur heildstætt utan um útgefin leyfisbréf
- Tölur um útgefin leyfisbréf frá 2014 koma beint frá Menntamálastofnun, HÍ og HA

Tafla 3: útgefin leyfisbréf 2009-2017. Heimild: Ríkisendurskoðun, HÍ, HA og Menntamálastofnun

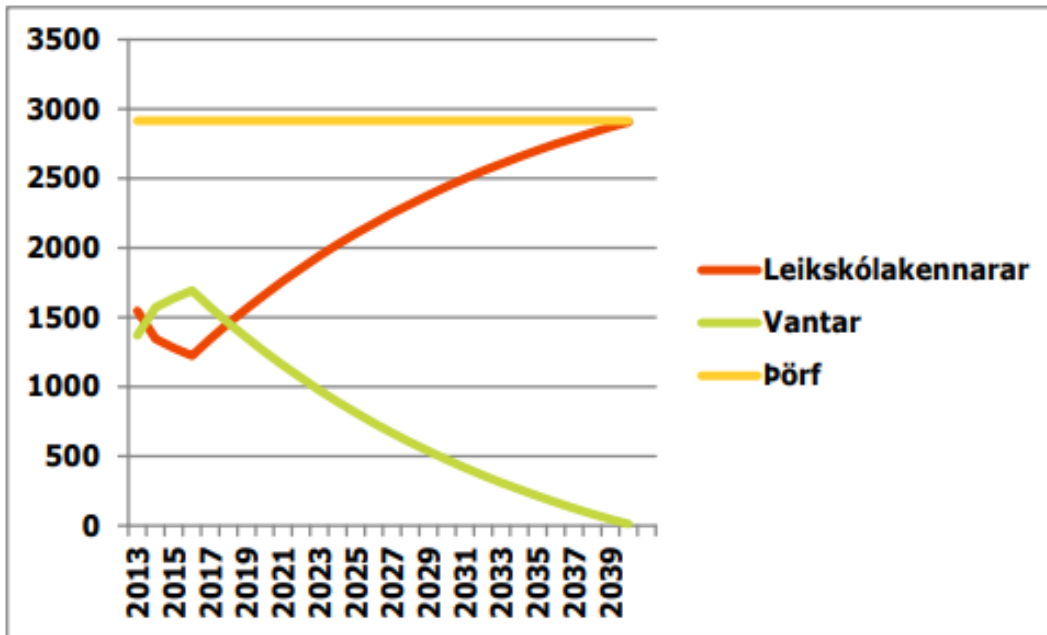
Ef uppfylla á markmið laga um að 2/3 hlutar starfsmanna sem starfa við uppeldi og menntun barna í leikskólum séu leikskólakennarar, vantar nú 1.632 leikskólakennara til starfa. Árið 2017 voru gefin út 41 leyfisbréf, þar af voru 21 til einstaklinga sem útskrifuðust úr háskólunum og 20 til viðbótar í samræmi við sértækt mat Menntamálastofnunar.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið gaf út 2.506 leyfisbréf árið 2009 þegar nám í leikskólakennarafræðum fór á háskólastig. Ekki er vitað hver aldurssamsetning þess hóps er og því ekki vitað hversu margir eru virkir á vinnumarkaði. Ef horft er til aldursdreifingar leikskólakennarahópsins hjá Reykjavíkurborg, er ljóst að endurnýjun í stéttinni er mjög lítil og á næstu árum fara stórir hópar á eftirlaun, en rúmlega 16% leikskólakennara eru 61 árs og eldri (sjá mynd 2).

Mynd 1: Aldursdreifing starfsfólks leikskóla í Reykjavík. Hlutföll af heildarfjölda hvors hóps. Starfsfólk eldhúsa ekki meðtalið. Gögn samkvæmt skráningu 1. desember 2016.

Í skýrslu um aðgerðir til eflingar leikskólastigsins sem kom út árið 2012 var gerð spá um þróun á þörf fyrir leikskólakennara byggð á mannfjöldaspá Hagstofu Íslands og mögulegum fjölda útskrifaðra leikskólakennara fram til 2041. Mynd 3 hér að neðan lýsir vandanum. Gula línan sýnir þörf fyrir leikskólakennara, græna línan sýnir hvað mun vanta samkvæmt núverandi þróun og rauða línan sýnir fjölgun leikskólakennara ef áætlanir um að 180 leikskólakennarar útskrifsit á ári á milli 2013-2039. Brautskráning leikskólakennara er enn undir því markmiði og því ljóst að þörf fyrir leikskólakennara er langt umfram fjölda handhafa leyfisbréfa.

Mynd 2: Spá um þróun á þörf fyrir leikskólakennara. Heimild: Skýrsla um aðgerðir til eflingar leikskólástigsins, 2013.

Augljóst er að á landsvísu og í Reykjavíkurborg verður metnaðarfullum kröfum laganna um hlutfall leikskólakennara seint fullnægt. Erfiðlega hefur gengið að manna leikskólana, horft sem horft er til fagmenntaðra starfsmanna eða ófaglærðra. Nýliðun í stéttinni er mjög lítil og eftirsókn í nám í leikskólakennarafræðum langt undir framboði og þörfum á komandi árum.

Álag einkennir starf leikskólakennara

Eitt af því sem einkennir starf leikskólakennara er mikið álag. Álagið kemur skýrt fram í rýnihópum, netkönnun og hópavinnu leikskólástjóra auk ýmissa rannsókna sem snúa að stéttinni. Þess má geta að frá árinu 2009 hafa um 9% félagsmanna í Félagi leikskólakennara sótt þjónustu hjá VIRK starfsendurhæfingu í kjölfar langtímaveikinda. Til samanburðar má nefna að hlutfallið er 5% hjá grunnskólakennurum og 2,1% hjá framhaldsskólakennurum. Hlutfall félagsmanna BHM er 4,5%.

Önnur birtingarmynd álags er mikil starfsmannaveit á leikskólum. Samkvæmt gögnum frá Hagstofu Íslands var brottfall starfsfólks leikskóla sem starfar við uppeldi og menntun 27% á milli 2015 og 2016. Þetta þýðir að 27% af þeim sem störfuðu í desember 2015 voru ekki starfandi í leikskólum í desember 2016. Sama hlutfall var hjá leikskólum Reykjavíkurborgar, eða 27% á sama tímabili. Til samanburðar má nefna að brottfall starfsfólks í grunnskólum var 13% á á sama tímabili. Fleiri faglærðir starfa í grunnskólum sem skýrir þennan mikla mun, en 94% þeirra sem starfa við kennslu í grunnskólum eru með leyfisbréf á meðan 30% þeirra sem sinna uppeldi og menntun í leikskólum eru með leyfisbréf. Brottfall leikskólakennara og grunnskólakennara (með leyfisbréf) var það sama á tímabilinu, eða 12%. Þessar tölur ættu að undirstrika hversu alvarlegur vandi leikskóla í rauninni er og mikilvægt er að grípa til aðgerða til að draga úr álagi og gera starfið eftirsóknarverðara.

TILLÖGUR UM AÐGERÐIR

Eftirfarandi eru tillögur starfshópsins um aðgerðir til að styrkja faglega stöðu leikskólakennara í Reykjavík og gera leikskólakennarastarfið eftirsóknarverðara. Tillögurnar eru byggðar á greiningu á núverandi stöðu sem kom fram í kaflanum hér að framan. Einnig lagði starfshópurinn í umfangsmikla greiningarvinnu sem vísað er til í rökstuðningi í kjölfar hvernar tillögu. Ítarefni er að finna í viðaukum sem og niðurstöður úr þeim rannsóknum sem lagt var í til grundvallar tillögugerðinni. Tillögurnar eru 33 og eru flokkaðar í fjóra flokka: 1. bætt starfsumhverfi leikskólakennara; 2. stuðningur við leikskólakennara; 3. aukin nýliðun í námi og 4. leikskólakennaranámið.

Bætt starfsumhverfi leikskólakennara

1. Aukið rými barna með breytingum á rekstrarleyfum leikskóla

Lagt er til að 7% flatur niðurskurður verði á núverandi rekstrarleyfum leikskólanna sem gefin voru út 2011. Þetta verði framkvæmt samhliða innritun nýrra barna í leikskólum á árunum 2018 og 2019. Samhliða verði sett af stað vinna við að setja ný viðmið um rými fyrir hvert barn í leikskólum og æskilegan fjölda á deildum.

Rökstuðningur:

Í rýnihópavinnu sem starfshópurinn framkvæmdi og í netkönnun í kjölfarið kom mjög skýrt fram að leikskólakennarar telja að börn séu of mörg í húsnæðinu. Þar kom fram að mikill hávaði og lítið rými valdi auknu álagi á bæði börn og starfsmenn. Hið sama kom fram í hópavinnu leikskólastjóra. Í netkönnun leikskólakennara settu 95% þátttakenda liðinn „fækka börnum í rými“ í 5 efstu sætin um aðgerðir til úrbóta á vinnuumhverfi. 82% settu „bæta hljóðvist“ í 5 efstu sætin. Núverandi rekstrarleyfi leikskóla og viðmið um nýtingu húsnæðis hefur þær afleiðingar að of mörg börn eru í rými sem veldur stigmagnandi hávaða. Það yrði því veruleg bót á starfsumhverfi, hljóðvist og aðstæðum barna við þessa niðurfærslu.

Í dag eru leikskólapláss samkvæmt rekstrarleyfum í leikskólum borgarinnar **5.924** en yrðu eftir breytinguna **5.509**. Þess má geta í lok árs 2017 voru **5.507** börn í leikskólum borgarinnar. Sumir leikskólar eru fullsetnir miðað við rekstrarleyfi á meðan barnafækkun er í öðrum. Það er því svigrúm til staðar til að færa þessi rekstrarleyfi niður og jafna út dreifingu á fækkun barna í leikskólum borgarinnar.

Í kjölfar reglugerðar um starfsumhverfi leikskóla (nr. 655/2009) sem sett var á grundvelli nýrra laga um leikskóla (90/2008) sem tóku gildi árið 2008, fór fram ítarleg vinna við að skilgreina hversu mikinn fjölda barna hver leikskóli bæri. Við þá vinnu var lögð áhersla á að gæta jafnræðis eins og hægt var um viðmið um barnafjölda og að samræmi væri í húsum sem voru eins eða svipaðrar stærðar. Á grundvelli þeirrar vinnu voru gefin út ný viðmið rekstrarleyfa leikskóla á árinu 2011 og fjölgaði leikskólaplássum um 74 í leikskólum sem þá voru starfandi.

Sama ár og ný viðmið um rekstrarleyfi tóku gildi kom út ný aðalnámskrá leikskóla með nýjum áherslum um grunnþætti menntunar. Frá þeim tíma hefur einnig orði mikil aukning á fjölda barna af erlendum uppruna auk þess sem sérkennsla hefur aukist umtalsvert (sjá nánari upplýsingar í viðauka 10). Aðsókn í nám í leikskólafræðum hefur dregist saman og erfiðlegar hefur gengið að ráða í störf í leikskólunum.

Í djúpgreiningu þeirri sem fór fram á skóla- og frístundasviði síðastliðinn vetur kom einnig fram að nýting á húsnæði leikskóla er mjög mikil. Leikrými pr. barn er nú 3 m² að lágmarki og heildargólfrymi 6,5 m². Hóparnir

eru stærri og börnin dvelja mun lengri tíma en áður. Til samanburðar má nefna að í kringum 1980 var leikrými barna 3,5 m² á heilsdagsdeildum og barnafjöldi náði ekki 20 börnum á deild (oftast 18 börn). Staðan í janúar 2017 var þannig að fjöldi starfandi deilda var 283. Á 56 deildum voru 25 börn eða fleiri, þar af fjórar deildir með 31-32 börn. Á tveimur þessara fjölmennustu deilda eru börn frá 2-5 ára.

Barnafækkun hefur orðið í nokkrum hverfum borgarinnar síðustu ár og því hafa leikskólar í þeim hverfum ekki verið fullsetnir. Í djúpgreiningunni síðast liðinn vetur voru könnuð áhrif ákveðinna þátta á leikskólastarfið og var mat leikskólastjóra er svöruðu könnuninni að barnafækkunin hafi haft mjög jákvæð eða fremur jákvæð áhrif á: 1) líðan barna 100%; 2) úthald barna í leik 100%; 3) ágreining milli barna 86%; 4) möguleika barna til fjölbreytilegra verkefna 86%; 5) þróun og dýpt í leik 77% og 6) möguleika barna til félagsavals 71%. Í engum tilvikum var það mat leikskólastjóra að breytingin hefði haft neikvæð áhrif. Þá svöruðu flestir sem afstöðu tóku því til að breytingin hefði haft jákvæð áhrif á hljóðvist.

Varðandi áhrif á starfsfólk, þá hafði fækkunin mjög jákvæð eða frekar jákvæð áhrif á: 1) álag á starfsfólk 100%; 2) tíma starfsfólks til samskipta við hvert barn 100%; 3) veikindatíðni starfsfólks 71%; 4) yfirsýn starfsfólks yfir deildina 71%; 5) starfsánægju 67%. Í engum tilvikum hafði fækkunin neikvæð áhrif.

Á grunni fyrri vinnu og þeim breytingum sem hafa átt sér stað í starfsumhverfi leikskóla, telur hópurinn að hægt sé að færa rekstrarleyfi allra leikskóla niður um 7%. Það mun þýða 4-15 barna fækkun í leikskólunum eftir stærð þeirra. Hvernig fækkunin væri framkvæmd í leikskólum, út frá samsetningu barnahóps og húsnæðis, yrði í höndum leikskólastjóra að útfæra.

2. Aukin stöðugildi vegna fjögurra og fimm ára barna

Lagt er til að gerð verði breyting á viðmiðum um barngildi fimm og fjögurra ára barna þannig að fimm ára barn telji eitt barngildi í stað 0,8 og fjögurra ára 1,1 í stað 1 barngildis.

Rökstuðningur:

Í rýnihópavinnu sem starfshópurinn framkvæmdi og í netkönnun í kjölfarið kom mjög skýrt fram að leikskólakennarar telja að fækka þurfi börnum á starfsfólk. Að þeirra mati er álag stærsti vandinn sem starfsemi leikskólanna stendur frammi fyrir sem er til komið vegna mikillar manneklu, skorts á faglærðu starfsfólki og of margra barna á hvern starfsmann. Í netkönnun leikskólakennara settu 95% þátttakenda liðinn „fækka börnum á starfsmann“ í fimm efstu sætin um aðgerðir til úrbóta á vinnuumhverfi. Þar af voru 59% sem settu þann lið í 1. sæti, sem er afgerandi miðað við aðra þætti.

Hér er lagt til að breyting verði gerð á viðmiðum um fjölda fjögurra og fimm ára barna á hvern starfsmann en að áfram verði grunnstöðugildum úthlutað eftir barngildisviðmiðum sem miðast við aldur barna. Eitt stöðugildi reiknist inn fyrir hver 8 barngildi en annars í hlutfalli af því.

Barngildisviðmiðin eru eftirfarandi í dag:

- 5 ára barn 0,8 barngildi þ.e. 10 börn gefa eitt stöðugildi
- 4 ára barn, 1 barngildi þ.e. 8 börn gefa eitt stöðugildi
- 3 ára barn, 1,3 barngildi þ.e. 6 börn gefa eitt stöðugildi
- 2 ára barn, 1,6 barngildi þ.e. 5 börn gefa eitt stöðugildi
- 1 árs barn, 2 barngildi þ.e. 4 börn gefa eitt stöðugildi

Lagt er til að barngildisviðmið verði þessi:

- 5 ára barn 1 barngildi þ.e. 8 börn gefi eitt stöðugildi
- 4 ára barn, 1,1 barngildi þ.e. 7 börn gefi eitt stöðugildi
- 3 ára barn, 1,3 barngildi þ.e. 6 börn gefa eitt stöðugildi
- 2 ára barn, 1,6 barngildi þ.e. 5 börn gefa eitt stöðugildi
- 1 árs barn, 2 barngildi þ.e. 4 börn gefi eitt stöðugildi

Eitt stöðugildi af grunnmönnum deildar er skilgreint til deildarstjórnar. Grunnmönnum á deild dekkar 9 – 9,5 klukkustunda opnun deildar frá kl. 7:30/8:00 – 17.00. Kaffítímar starfsfólks eru 35 mínútur á dag miðað við 100% starfshlutfall og ekki kemur inn viðbót á grunnstöðugildi vegna þess. Í dag telja 5 ára börn 0,8 barngildi sem þýðir að einn starfsmaður er á 10 börn; á 20 barna aldurshreinni 5 ára deild eru því tvö stöðugildi og á 20 barna aldurshreinni fjögurra ára deild 2,5 stöðugildi.

Hvert stöðugildi skilar 8 klukkustunda starfi og á 5 ára deildinni vinnur annar væntanlega frá kl. 8:00 – 16:00 og hinn frá kl. 9:00 – 17:00. Hvor starfsmaður á 35 mínútur í kaffi. Í 3 klukkustundir og 10 mínútur á degi hverjum er því einn starfsmaður með hópinn og er þá ekki talið með ef starfsmenn þurfa að bregða sér út af deild af öðrum ástæðum. Þessir starfsmenn sinna að öllu leyti starfi deildarinnar þ.e. faglegu starfi á grunni aðalnámskrár; ekki er um það að ræða að aðrir komi að sérgreinakennslu, útiveru, máltíðum eða öðrum þáttum starfsins. Grunnstöðugildi sinna jafnframt þrifum á leikföngum, frágangi eftir máltíðir og léttum þrifum á hreinlætistækjum skv. kröfum heilbrigðiseftirlitsins.

Það má leiða líkum að því að svigrúm til einstaklingsmiðaðrar nálgunar geti verið lítið við þessar aðstæður, erfitt að vinna með litla hópa og mæta þörfum fjölbreytts barnahóps þar sem m.a. börnum með annað móðurmál en íslensku fjölgar stöðugt. Ekki þarf heldur að hafa fleiri orð um það álag sem hvílir á starfsmönnum sem hafa einir umsjón með svo fjölmönnum hóp í rúmar þrjár klukkustundir á dag. Þá er ekki enn tekið tillit til manneklu þegar ekki tekst að fullmanna stöður leikskólanna, veikinda og fjarveru vegna funda, náms og starfsþróunar. Meðalvistunartími barna í leikskólum borgarinnar var 8 klukkustundir og 35 mínútur á árinu 2017 samkvæmt tölfræðiupplýsingum frá skóla- og frístundasviði. Það liggur því fyrir að eitt stöðugildi nægir ekki fyrir daglegan dvalartíma hvers barns.

Það hefur ekki farið framhjá neinum umræða starfsfólks leikskóla um álag og of mörg börn. Sú breyting sem lögð er til á barngildisviðmiðum 4 og 5 ára barna hefði þau áhrif að 8 fimm ára börn væru á hvern starfsmann í stað 10 og 7 fjögurra ára í stað 8 áður. Með breytingunni yrði eðlilegur stífgandi í fjölda barna í leikskólum pr. starfsmann eftir aldri og unnt væri að miða við ca. 22-24 barna aldurshreina deild elstu leikskólabarna með þremur starfsmönnum og 20-21 barns fjögurra ára deild, einnig með þremur starfsmönnum. Slíkt myndi auðvelda allt skipulag deilda til muna og auka möguleika leikskólakennara á að vinna markvisst með hvert einstakt barn í fjölbreyttum barnahópi. Leiða má líkum að því að aðgerðir sem miða að því að vinna með börn í smærri hópum hafi jákvæð áhrif á framfarir barna, sérkennsluþörf, veikindi og álag.

3. Styttu vinnuviku leikskólakennara í 35 klukkustundir

Lagt er til að vinnuvika leikskólakennara verði stytt þannig að hver leikskólakennari skilar 5 færri vinnustundum í hverri viku miðað við fullt starf og að á móti komi viðbótarstöðugildi til að halda uppi fullri grunnmönnum á deildum.

4. Vinnutími leikskólakennara verði sambærilegur því sem er á öðrum skólastigum

Lagt er til að vinnutími leikskólakennara verði sambærilegur því sem er á öðrum skólastigum. Þessi aðgerð gerist samhliða styttingu vinnuvikunnar í 35 klukkustundir og útfærast þannig að leikskólakennarar skila lengri vinnutíma en 35 klst. á viku á hefðbundnum starfstíma í samræmi við önnur skólastig. Á móti kemur minni viðvera um jól, páska og á sumrin. Skert skólafélagi verði á þeim tíma, en hún verður undirbúin og skipulögð af leikskólakennurum og leikskólastjóra. Þessi aðgerð þarfnast nánari útfærslu og úttektar. Lagt er til að Sambandi íslenskra sveitarfélaga, KÍ og MMR standi að úttekt þar sem skoðað verði og lagt mat á starfsumhverfi og vinnutíma leikskólakennara í samanburði við aðrar kennarastéttir.

Rökstuðningur með aðgerðum 3 og 4:

Mikilvægt er að leggja í aðgerðir sem létta álagi af leikskólakennurum. Með því að stytta vinnuvikuna um fimm klukkustundir verður vinnutíminn sveigjanlegri og fjölskylduvænni. Tilraunaverkefni borgarinnar um styttingu vinnuvikunnar hafa jafnframt gefið góða raun og þættir sem mæla álag og streitu hafa lækkað hjá þátttakendum. Þar sem faliðun er einn stærsti vandi leikskólanna, verða þó að koma inn aukin stöðugildi á móti styttri vinnuviku til að ekki halli á undirmannaða leikskóla hvað varðar styttingu vinnuvikunnar.

Í rýnihópum leikskólakennara komu fram þær áhyggjur að þeir leikskólakennarar sem hafa jafnframt leyfisbréf á grunnskólastigi sækist frekar eftir vinnu í grunnskólum vegna vinnutímans. Jafnframt telja starfandi leikskólakennarar að lítil sveigjanleiki valdi því að starfið er síður fjölskylduvænt og því ekki eftirsóknarvert. Þegar spurt var um aðgerðir til að gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara settu 74% þátttakenda styttingu vinnuvikunnar í 5 efstu sætin. 75% þátttakenda settu aðgerðir um að gera vinnutíma leikskólakennara sambærilegt því sem er á öðrum skólastigum í 5 efstu sætin.

Lögð er áhersla á að hér eru eingöngu lagðar til breytingar á vinnutíma leikskólakennara. Það liggur fyrir að verulegur skortur er á fagfólki í stéttinni og lítil endurnýjun að auki þannig að mikilvægt er að ekki halli á hlut leikskólakennara hvað varðar vinnutímamann í samanburði við önnur skólastig.

Úrbætur er varða vinnutímamann auka sveigjanleika, draga úr álagi gera starfið fjölskylduvænna. Ýmis tækifæri skapast við svona fyrirkomulag. a) Foreldrum verði boðin hlutfallsleg niðurfelling leikskólalagjalda jól, páska og sumar ef þau nýta sér ekki opnun leikskóla utan hefðbundinnar leikskólafélagi. Þannig aukast einnig samverustundir þeirra með börnum hjá þeim foreldrum sem hafa tækifæri til þess, en samkvæmt upplýsingum OECD 2017 er dvalartími barna á leikskólum á Íslandi með því lengsta sem gerist, þ.e. þau hafa lengsta viðveru á dag og flesta leikskóladaga á ári. b) Fleiri tækifæri skapast til afleysinga í leikskólum yfir sumartímamann/jól og páska og þannig skapast kynni af starfsemi leikskóla og tengsl. Í rýnihópum kom fram að sumir kynntust leikskólum í gegnum sumarstarf og ákváðu í kjölfarið að fara í nám. c) Reyndir starfsmenn leikskólanna og t.d. þeir sem eru að sækja sér réttindi býðst aukin ábyrgð/hlutverk í fjarveru leikskólakennara og um leið aukin fræðsla/þjálfun og stuðningur til þess að fást við aukna ábyrgð.

Í lögum nr. 2008/90 er leikskólinn skilgreindur sem fyrsta skólastigið og skulu leikskólastjórar, aðstoðarleikskólastjórar og leikskólakennarar hafa menntun leikskólakennara sbr. lög um menntun kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla. Til þess að gæta jafnræðis í kennarastéttinni er eðlilegt að vinnutími leikskólakennara verði sambærilegur því sem er á öðrum skólastigum.

5. Undirbúningstími deildarstjóra og leikskólakennara verði aukinn

Lagt er til að deildarstjórar fái 10 klukkustundir í undirbúningstíma á viku og leikskólakennarar fái 8 klukkustundir í undirbúningstíma á viku. Leikskólastjóri tryggji að undirbúningstími fari fram á föstum tímum þannig að leikskólakennarar geti farið í undirbúning á vísun tíma í hverri viku.

Rökstuðningur:

Skortur á undirbúningstíma eykur álag á alla starfsemi leikskólans og dregur úr faglegu starfi. Mikilvægt er að auka undirbúningstíma til þess að efla faglegt starf, draga úr álagi og tryggja um leið svigrúm til undirbúnings. Í rýnihópum leikskólakennara sem og netkönnun kom skýrt fram að undirbúningstími er of lítill auk þess sem brotalöm er á því að leikskólakennarar fái sinn samningsbundna undirbúningstíma. Hvað varðar spurningu um bætt vinnuumhverfi starfsfólks settu 80% þátttakenda liðinn „fá meiri tíma fyrir undirbúning“ í 5 efstu sæti aðgerða til úrbóta. Um 43% sögðust fá 0-3 klukkustundir í undirbúning á viku og um 54% sögðust fá 4-5 undirbúningstíma á viku. Um 66% töldu sig þurfa 6-10+ tíma á viku í undirbúning og um 29% töldu sig þurfa 4-5 tíma á viku. Athuga ber að svarmöguleiki við spurningunni var opinn, og því ekki um nákvæma niðurstöðu að ræða heldur einungis vísbendingu. Það er leikskólastjórans að útfæra fyrirkomulag með undirbúningstíma, en skipulag starfseminnar þarf að tryggja að leikskólakennarar geti farið í undirbúning. Mannekla er aðal ástæða þess að leikskólakennarar komast ekki í undirbúning. Gæta þarf að stöðugildi sem til eru komin vegna afleysinga sé ráðstafað í afleysingar en ekki önnur reglubundin verkefni eða átaksverkefni.

6. Fjármagn til heilsueflingar og að efla liðsheild

Lagt er til að leikskólar geti leitað í miðlægan pott sem nýtist til heilsueflingar og til að efla liðsheild á vinnustaðnum.

Rökstuðningur:

Aðgerðin styður við heilsueflingarverkefni Reykjavíkurborgar (Heilsueflandi samfélag). Ávinningur getur t.d. verið færri veikindafjarvistir, unnið gegn streitu og álagi, styrkt ímynd starfsstaðarins og þjappað starfsmönnum saman.

7. Breyta úthlutun vegna veikindaafleysinga í fjármagn í stað fastra stöðugilda.

Lagt er til að stjórnendur fái fjármagn til að mæta afleysingum vegna veikinda starfsmanna í stað stöðugilda. Fjármagnið miðist við meðallaun starfsmanna í leikskólum.

Rökstuðningur:

Í dag er afleysing föst inni í úthlutun stöðugilda í leikskólum og er þannig til staðar inni í leikskólunum alla daga óháð þörf. Þá daga sem engin forföll eru er afleysingin umfram grunnmönnum en aðra daga þegar mikil forföll eru dugar hún ekki til að leysa vandann. Tillagan gengur út á það að leikskólarnir fái til sín fjármagnið fremur en skilgreind stöðugildi og geti kallað til afleysingu eftir þörfum, suma daga engan en aðra daga tvo eða fleiri.

8. Fjárheimildir til þess að minnka vinnuskyldu eldri starfsmanna

Lagt er til að fjármagi verði veitt til leikskóla sem vilja nýta heimild hjá Reykjavíkurborg til að minnka vinnuskyldu starfsmanns sem orðinn er 65 ára, og hefur starfað samfelld hjá borginni í 10 ár.

Rökstuðningur:

Mikilvægt er að halda í alla starfsmenn og ekki síst í „heldri“ starfsmenn með mikla reynslu og langan starfsaldur. Hjá Reykjavíkurborg er heimilt að minnka vinnuskyldu starfsmanns sem orðinn er 65 ára, og hefur starfað samfelld hjá borginni í 10 ár, um 20% án launaskerðingar. Leikskólum hefur reynst erfitt að veita slíka heimild þar sem það hefur ekki rúmast innan fjárheimilda. Með þessari aðgerð aukast líkur á því að leikskólar haldi því reynslumikla fólki sem annars mun láta af störfum á næstu misserum og árum.

9. Lokað á aðfangadag og gamlársgangur

Lagt er til að leikskólar borgarinnar verði lokaðir á aðfangadag og gamlársgangur.

Rökstuðningur:

Reykjavíkurborg er nú eina sveitarfélagið sem býður upp á leikskólabjónustu á aðfangadag og gamlársgangur. Einungis lítill hluti foreldra nýtir sér þjónustuna, en sem dæmi má nefna að árið 2015 voru samanlagt 6-7 börn í allri Reykjavík með viðveru á aðfangadag og gamlársgangur (árin 2016 og 2017 komu þessir dagar á helgi). Með því að loka leikskólunum þessa daga er hægt að koma til móts við einlægar óskir starfsmanna um meira svigrúm um leyfi í kringum jóla og áramót.

10. Heimild til niðurfellingar leikskólagjalda á milli jóla og nýárs auk páska- og sumarleyfis

Lagt er til að foreldrar fái niðurfellingu leikskólagjalda nýti þeir ekki þjónustuna á milli jóla og nýárs. Einnig má taka tillöguna lengra í samhengi við aðgerð nr. 4. um að færa vinnutíma leikskólakennara til samræmis við grunn- og framhaldsskólakennara. Niðurfelling gjalda í páska- og sumarfríum ef foreldrar nýta sér ekki þjónustuna á þeim tíma, greiðir fyrir þeirri aðgerð.

Rökstuðningur:

Ávinningur liggur í hvata til foreldra um að gefa börnum sínum gott jólafrí, páskafrí og sumarfrí. Það getur aukið svigrúm leikskólastjóra til að gefa starfsfólki frí á þessum tíma og gerir starfsumhverfið fjölskylduvænt um leið. Börn og foreldrar njóta fleiri samverustunda.

11. Aðgerðir sem tryggja að húsnæði og umhverfi henti starfsemi leikskólanna

Lagt er til að húsnæðismál leikskóla verði kortlögð með tilliti til þess að tryggja starfsmönnum leikskólanna viðunandi aðstöðu til faglegra starfa með tilliti til barnahópsins. Velliðan barna og starfsmann verði jafnframt höfð að leiðarljósi við vinnuna. Fara þarf í alla leikskóla, taka út aðstöðuna á grundvelli reglugerðar um starfsumhverfi leikskóla, gera úrbótaáætlun og forgangsraða verkefnum. Rými, leikföng og húsgögn sem stuðla að góðri hljóðvist verði jafnframt forgangsmál í öllum leikskólum. Sérfræðingur í hljóðvist verði fenginn til aðstoðar við skipulagningu og innleiðingu áætlunar um stöðugar endurbætur í hljóðvist. Samhliða verði tilgreindur starfsmaður sem ber ábyrgð á hljóðvist í leikskólum, t.d. með því að skipuleggja ferla, halda uppi eftirliti og fræðslu sem stuðla að bættri hljóðvist.

Rökstuðningur:

Húsnæði, umhverfi og búnaður er varðar undirbúning, náms- og leikefni eru lykilatriði í getu leikskólakennara til að uppfylla faglegar kröfur í starfi með börnum. Í rýnihópum kom fram að húsnæði, rými, viðhald, tæki og tól eru mjög misjöfn eftir leikskólum og þörf fyrir úrbætur er jafn mismunandi og skólarnir eru margir. Víða er pottur brotinn en bætt hljóðvist, að fækka börnum í rými og skortur á aðstöðu til funda eru þau atriði sem þarf að huga að í flestum leikskólum borgarinnar. Í djúpgreiningu sem framkvæmd var á árinu 2017 var farið í saumana á rými og aðstöðu í leikskólunum með tilliti til þarfa starfsmanna og barna og skoðað út frá reglugerð um starfsumhverfi leikskóla nr. 655/2009. Fylgja þarf eftir þeirri úttekt og gera aðgerðaáætlun (sjá meira í viðauka 6).

Hljóðvist þarf að vera jafn mikilvæg og önnur öryggisatriði er varða börnin og starfsfólkið. Mikilvægt er að ferlar og skipulag starfsemi leikskólanna styðji við það og að stuðningur og eftirlit sé til staðar á skrifstofu SFS. Mikill hávaði veldur auknu álagi bæði á börn og starfsmenn. Í rýnihópum, netkönnun og hópavinnu leikskólastjóra var hávaði talinn einn af þeim þáttum er valda hvað mestu álagi í starfi og í netkönnun settu 64% þátttakenda þann lið í topp fimm sætin þegar spurt var um álagsvald. Þegar spurt var hvað væri mikilvægast til að bæta starfsumhverfið, settu 82% þátttakenda liðinn „bæta hljóðvist“ í topp 5 sætin um aðgerðir. Að hafa færri börn í rými og á deildum stuðlar að bættri hljóðvist, en það kom m.a. fram í djúpgreiningunni að leikskólastjórar í leikskólum þar sem hefur orðið fækkun barna á undanförunum árum lýsa jákvæðum áhrifum á hljóðvist í skólunum. Auk færri barna í rými, er mikilvægt að starfsmenn séu vakandi yfir öllu sem skapar hávaða og leggi til úrbætur þegar breytingar eða nýjungar kalla á slíkt. Litið verði til annarra verkefna varðandi hljóðvist, t.d. rannsóknar Ágústu Guðmarsdóttur um heilsueflingu í leikskólum í Reykjavík sem varðar íhlutun og árangur aðgerða. Einnig tilraunaverkefni um hljóðvist í leikskólum á Akureyri sem er aðgengilegt á vef KÍ og sambandsins en þar er einnig að finna ýmsar hagnýtar upplýsingar um hljóðvist og ráð til að draga úr hávaða án mikils tilkostnaðar.

Stuðningur við leikskólakennara

12. Sértekjar aðgerðir til að tryggja stöðugleika í starfsmannahópnum

Leitað verði leiða til þess að tryggja stöðugleika í starfsmannahópnum. Rannsaka þarf hvaða þættir valda því að ekki tekst að fullmanna leikskólana og halda þeim sem koma til starfa. Skoða þarf samspil launakjara og áhrif þeirra á nýliðun, t.d. með samanburði á launakjörum og vinnutíma við aðrar atvinnugreinar sem eru í samkeppni við leikskólana um starfsfólk. Skilgreina hvaða markhópa (aðra en leikskólakennara) vilji er til að laða til starfa og hafa umgjörð og kjör starfsins þannig að það höfði til þess hóps. Skilgreina þarf aðgerðir til úrbóta og koma þeim til framkvæmdar.

13. Móttaka nýliða efl

Lagt er til að hrint verði af stað verkefni sem tryggir góða þjálfun og jákvæða upplifun allra nýliða. Að skrifstofa SFS bjóði upp á nýliðafræðslu reglulega auk þess sem leiðbeiningasamtöl fari fram í upphafi starfs og/eða nýliðar fái í starfsbyrjun sérstakan leiðbeinanda. Leiðbeinendur innan hvers leikskóla fái greitt aukalega fyrir nýliðaþjálfun.

14. Mentor og aukinn stuðningur við nýja leikskólakennara

Lagt er til að nýir leikskólakennara fái úthlutað mentor sem aðstoðar þá við að aðlagast fjölbreyttri starfsemi leikskóla, skipuleggja starf sitt og tileinka sér fagleg vinnubrögð. Um leið fá þeir úthlutað einni klukkustund aukalega í undirbúningstíma á viku til að aðlagast starfinu eins vel og kostur er á. Kanna þarf hvort leikskólakennara á fyrsta ári í starfi gætu haft stuðning af hver öðrum á sameiginlegum fundum til að miðla upplýsingum og ræða ólíkar nálganir í skipulagi og starfsemi leikskólanna.

15. Handleiðsla fyrir leikskólakennara

Tryggja þarf aðgang leikskólakennara að handleiðslu til að vinna úr flóknum málum sem upp koma í starfi og til að byggja sig upp og styrkja sig faglega. Skoða þarf eðli handleiðslunnar í dag, kanna hvernig má best tryggja aðgang að henni og efla hana eftir þörfum. Hægt er að skipuleggja bæði hóphandleiðslu og einstaklingshandleiðslu innan raða fagfólks leikskólanna og SFS. Samhliða þarf að styrkja handleiðarana með fræðslu og námi.

Rökstuðningur með aðgerðum 12 - 15:

Stærsti einstaki vandinn í vinnuumhverfi leikskólanna er mannekla. Það skortir fagfólk og það skortir starfsfólk. Það er aldrei ásættanleg staða að skortur sé á starfsfólki í leikskólum þegar „góðæri“ ríkir í þjóðfélaginu. Samkvæmt upplýsingum frá skóla- og frístundasviði Reykjavíkurborgar átti enn eftir að manna 83,5 stöðugildi í leikskólum borgarinnar þann 25. september 2017. Í byrjun janúar 2018 var staðan þannig að enn skorti starfsfólk í 45,8 stöðugildi. Við þessa undirmönnun bætist fjarvera starfsmanna, t.d. vegna veikinda. Í starfagreiningu aðstoðarleikskólalastjóra, sem fór fram í tengslum við djúpgreiningu á árinu 2017, kom fram að 18,3% af tíma þeirra fer í afleysingu inn á deild eða í eldhúsi. Þessi staðreynd ýtir enn frekari stöðum undir nauðsyn sértækra aðgerða við að fullmanna leikskóla og halda í nýliða með því að efla móttöku og þjálfun.

Í þessu verkefni hefur verið einblínt á hvernig bæta skuli starfsumhverfi leikskólakennara. Þær rannsóknir sem hafa verið framkvæmdar hafa einskorðast við fagfólkið og öll gagnaöflun lotið að aðstæðum leikskólakennara. Þrátt fyrir þetta er ljóst að ekki mun takast að fullmanna leikskólana með fagfólki í náinni framtíð og því verður jafnframt að leita allra leiða til þess að gera störf ófaglærðra í leikskólum meira aðlaðandi. Samkvæmt talnagögnum frá Hagstofu Íslands var 27% brottfall starfsfólks við uppeldi og menntun í leikskólum á milli 2015 og 2016. Til samanburðar má nefna að í grunnskólum var hlutfallið 13% á sama tíma. Fleiri faglærðir starfa í grunnskólum sem skýrir þennan mikla mun, en 94% þeirra sem starfa við kennslu í grunnskólum eru með leyfisbréf á meðan 30% þeirra sem sinna uppeldi og menntun í leikskólum eru með leyfisbréf. Þessi samanburður undirstrikar enn frekar vanda leikskólakennarastéttarinnar hvað varðar getu til að halda uppi fagstarfi, annarsvegar vegna skorts á fagfólki og hinsvegar vegna mikillar starfsmannaveltu.

Niðurstöður úr rýnihópum og netkönnun sýna að leikskólakennarar og aðrir starfsmenn eyða mjög miklum tíma í að þjálfra upp nýtt starfsfólk. Kvartað er undan mikilli starfsmannaveltu auk langtíma og skammtíma veikindum starfsfólks. Það gefur að skilja að mjög erfitt er við slíkar aðstæður að halda uppi reglubundinni starfsemi og faglegu starfi sem er áætlanlegt fyrir börnin. Þá er erfitt að sjá hvernig hægt er að skapa heilbriggt starfsumhverfi við þessar aðstæður.

Ljóst er að laun, kjör, móttaka starfsmanna, upplifun í starfi, vellíðan og gott starfsumhverfi eru lykilþættir til að halda góðu starfsfólki. Þessir þættir eru einnig áhrifavaldar í að laða að nýtt starfsfólk, en þá þarf um leið að kynna starfið út á við og tryggja gott orðspor. Það verður best gert með jákvæðri upplifun starfsmanna sem er verulega háð því að leikskólarnir séu fullmannaðir.

Starfshópurinn var beðinn um að koma með ábendingar um hvernig hægt væri að minnka brottfall úr leikskólakennarastarfinu á fyrstu árum í starfi. Í rannsókn Helga Eiríks Björnssonar og Stefáns Hrafns Jónssonar frá 2017, kemur fram að stór hópur grunnskólakennara hverfur til annarra starfa og nefndu álag í starfi, skortur á stuðningi og launakjör sem ástæðu fyrir því. Þar kemur einnig fram að handleiðsla við nýliða dregur úr brottfalli á fyrsta ári í starfi. Ekki hefur verið gerð rannsókn varðandi brottfall leikskólakennara, en rýnihóparannsókn leikskólakennara gefur vísbendingu um að ástæðurnar séu þær sömu. Í þeirri rannsókn töldu leikskólakennarar þörf fyrir aukinn faglegan stuðningi, fleiri tækifæri fyrir faglegt samtal og faglegt starf, handleiðslu sálfræðinga eða annars fagfólks og að nýir leikskólakennarar fengju mentor á fyrsta ári í starfi. Í rýnihópum og netkönnun kom einnig fram að leikskólakennarar telja sig almennt fá góðan stuðning frá samstarfsmönnum og stjórnendum leikskólans. Í heildina töldu 97% sig fá í meðallagi góðan stuðning upp í mjög mikinn stuðning. Þar af voru 75% sem töldu sig fá frekar mikinn eða mjög mikinn stuðning frá samstarfsmönnum og 73% töldu sig fá frekar mikinn eða mjög mikinn stuðning frá stjórnendum leikskólans.

Ljóst er að góður stuðningur býðst hjá starfsfólki innan leikskólanna, en til þess að draga enn frekar úr brottfalli á fyrstu árum í starfi er mikilvægt að bjóða nýliðum aukinn stuðning og festa hlutverk og ábyrgð mentora í sessi. Lagt er til að leitað verði til sterkra fyrirmynda úr röðum reyndra leikskólakennara borgarinnar. Þetta á að vera heiðurshlutverk sem er eftirsóknarvert. Mentorar fái jafnframt laun, fræðslu og þjálfun til að sinna þessu hlutverki eins og best verður á kosið.

Leikskólakennarar þurfa að hafa greiðan aðgang að handleiðslu. Flókin samskipti er varða leikskólabörnin og krefjandi aðstæður í skóla án aðgreiningar eru streitu- og álagsvaldar í leikskólum. Í rýnihóparannsókn var talið að handleiðsla sálfræðings eða annars fagfólks myndi veita aukinn stuðning við leikskólakennara. Í netkönnun leikskóla settu 44% þátttakenda liðinn „Handleiðsla sálfræðings eða annars fagfólks“ í fyrstu 5 sætin um aukinn stuðning við leikskólakennara. Samkvæmt upplýsingum frá ráðgjöfum starfsendurhæfingar

VIRK, hefur komið fram að fjölmargir þeirra leik-, grunn- og framhaldsskólakennara, sem sótt hafa starfsendurhæfingu til VIRK, hafa ekki fengið handleiðslu í starfi eða sótt viðtöl hjá sálfræðingi til að vinna úr streitu og starfstengdum erfiðleikum. Mikilvægt er að þessi úrræði séu aðgengileg leikskólakennurum borgarinnar og að borgin taki þátt í stuðningi og kostnaði vegna starfstengdra álagsþátta. Þess má geta að sjúkrasjóður KÍ styrkir faghandleiðslu hjá viðurkenndum handleiðurum.

16. Samfella tryggð í stoðþjónustu leikskólanna – skóli án aðgreiningar

Kanna þarf hvort rof sé í stoðþjónustu við leikskólana og gera áætlun til úrbóta þar sem við á. Þetta á sérstaklega við um þá þjónustu sem skarast hjá Velferðarsviði annarsvegar og Skóla – og frístundasviði hinsvegar. Athuga þarf hvort þörf er á að skilgreina ferla sem tryggja samfellu í þjónustu við einstaka börn og foreldra þeirra sem nær yfir landamörk VEL og SFS. Tryggja þarf að samtal og samvinna á milli sviða sé góð, verkaskipting skýr og sameiginlegur skilningur á eðli þjónustunnar.

Rökstuðningur:

Fram kom í rýnihóparannsókn og netkönnun leikskólakennara að þörf þykir á auknum stuðningi og ráðgjöf ýmissa sérfræðinga vegna barna með fatlanir, þroskaraskanir, skertan málþroska, vegna barna af erlendum uppruna og samskiptum við foreldra svo eitthvað sé nefnt. Auk þess kom fram sú upplifun að löng bið væri eftir þjónustu og mismunandi þjónusta hjá þjónustumiðstöðvum borgarinnar.

Miðað við þau flóknu viðfangsefni sem þarf að leysa í skóla án aðgreiningar og með einstaklingsmiðuðu námi, þá eru starfsmenn leikskólanna að kalla eftir meiri aðstoð og fleiri höndum. Mannekla og skortur á fagfólki í leikskólunum hefur djúp áhrif á hvernig hægt er að vinna með einstaka barn. Margir ófaglærðir starfsmenn hafa hvorki nauðsynlegan grunn né reynslu til að sinna börnum með sérþarfir og því verða bæði einstaklingsráðgjöf og almenn ráðgjöf tímafrekari og kostnaðarsamari. Ef við bætist starfsmannavelta, sem samkvæmt Hagstofu Íslands er 34% á landsvísu hjá ófaglærðum sem starfa við uppeldi og menntun í leikskólum, þá þarf endurtekið að þjálfa nýtt fólk og setja inn í starfið. Almenn ráðgjöf leikskólaráðgjafa nýtist heldur ekki eins vel í mikilli starfsmannaveltu þar sem þekkingin hverfur með starfsfólkinu sem hættir störfum. Kostnaður við stoðþjónustuna skilar sér því ekki af eins miklum þunga og æskilegt er. Skortur á sértæku leikefni og fjármagni til kaupa á slíku hefur einnig áhrif á þroska og framfarir barna. Því er nauðsynlegt er að rekstrarlíkön leikskóla tryggi fjármagn til kaupa á leikefni miðað við barnahópinn hverju sinni.

Skoða þarf hvort og hvernig faliðun leikskólanna hefur áhrif á vinnu með börnum sem þurfa stuðning af ýmsum ástæðum. Gagnkvæmur skilningur þarf að ríkja varðandi þann vanda sem verður til ef tafir eða rof verða á þjónustu. Verkaskipting SFS og VEL þarf að vera skýr, en um leið þarf að tryggja gott flæði í þjónustu við einstaka barn.

17. Forgangsröðun verkefna í leikskólum

Lagt er til að skóla- og frístundasvið hafi frumkvæði að forgangsröðun verkefna í samstarfi við leikskólastjóra. Markmið verkefnisins er að draga úr álagi á starfsmenn með því að tryggja að grunnþættir við menntun og uppeldi barna hafa forgang í leikskólastarfinu og bæti eftir atvikum flæði starfseminnar og faglegt starf.

18. Stöðþjónusta við stjórnun leikskóla

Lagt er til að úthlutað verði vegna umsjónarmanns húsnæðis sem nemur 1 stöðugildi á hvern borgarhluta eða samtals 5 stöðugildi.

Rökstuðningur með aðgerðum 17 og 18:

Í rýnihópum kom fram að miklar breytingar hafa orðið á starfi leikskólakennara á undanföllum árum. Meiri kröfur um skráningu, upplýsingagjöf, upplýsingamiðlun í gegnum samfélagsmiðla, fundarsetu, meiri faglegar kröfur, foreldrahópurinn kröfuharðari og fjölbreyttari, fjölgun barna af erlendum uppruna, fjölgun barna með greiningar og stuðning, lengri vistunartímar barna o.s.frv. Þau verkefni sem leikskólakennarar telja ofaukið eru ýmsar skráningar, ný verkefni, þrif, viðhald húsnæðis og afleysingar í eldhúsi.

Í netkönnun kom fram að helmingur þátttakenda taldi einhverjum af verkefnum sínum ofaukið á meðan hinn helmingurinn taldi svo ekki vera. Þegar spurt var um hvaða verkefnum væri ofaukið voru svörin margvísleg: „Næ varla utan um mín verkefni“, „þrif og sótthreinsun“, „vantar undirbúningstíma“, „að bjarga málum þegar vantar starfsfólk“, og „skýrsluvinna, skráningar“.

Þegar spurt var um hvort upplýsingaskráning nýttist í starfi, þá svöruðu 90% að hún nýttist mjög vel eða frekar vel í starfi með barninu sjálfu, 82% sögðu að hún nýttist mjög vel eða frekar vel fyrir skipulag starfsins í leikskólanum og 94% sögðu að hún nýttist mjög vel eða frekar vel í samstarfi við foreldra. Það virðist því vera að upplýsingaskráning nýttist vel í starfinu.

Í rýnihópum, hópavinnu leikskólastjóra og djúpgreiningu kom fram að starfsmenn (þar á meðal leikskólastjórar) sinna töluverðu viðhaldi, þrifum, eldhússtörfum, þvotti, moka snjó, sópa og hreinsa rusl af lóð. Í djúpgreiningu kom fram að 9,3% af tíma leikskólastjóra fer í afleysingar og 19,5% í umsýslu og fjármál (fjármál/rekstur, húsnæði og lóð, innkaup og innritun). 18,3% af tíma aðstoðarleikskólastjóra fer í afleysingu og 9,4% í umsýslu og fjármál (fjármál/rekstur, húsnæði og lóð, innkaup og innritun). Samanlagt telja þessir liðir 60% starf. Í klukkustundum talið kom einnig fram að umsýsla húsnæðis og lóða tók upp samtals 650 klukkustundir af tíma leikskólastjóra og aðstoðarleikskólastjóra.

Leikskólastjórar þurfa að vera faglegir leiðtogar og stjórnendur og fagfólk leikskólanna þarf að geta sett krafta sína í skipulagningu og vinnu við uppeldi og menntun. Sú mikla breyting sem orðið hefur á störfum í leikskólum krefst þess að verkefnum sé forgangsraðað í þágu barnanna og að þegar skortur er á fagfólki nýttist sú þekking sem er til staðar þar sem hennar er mest þörf. Í ársriti VIRK 2017 um starfsendurhæfingu fjallar Dr. Ingibjörg H. Jónsdóttir um vinnutengda streitu. Þar nefnir hún m.a. að þó einstaklingsbundin úrræði varðandi streitu og álag séu góð og gild séu þau ein og sér ekki fullnægjandi. Það sé jafnframt nauðsynlegt að einblína meira á starfsskilyrðin á vinnustöðum sjálfum.

Það er því til mikilla bóta að hafa umsjónarmenn með húsnæði leikskólanna í hverfinu sem sinna léttu viðhaldi, snjómokstri, skipta um perur, losa stíflur og smávægilegum bilunum sem upp koma. Einnig þarf að rýna betur fyrirkomulag varðandi matseld og aðstoð í eldhúsi, þrif, þvott og fleira slíkt sem tekur dýrmætari tíma frá starfsmönnum sem ráðnir eru til að sinna uppeldi og menntun barna.

19. Aukið svigrúm til faglegrar umræðu verði tryggt í rekstrarlíkani leikskóla

Lagt er til að núverandi fjöldi skipulagsdaga og starfsmannafunda verði haldið inni í rekstrarlíkani leikskóla. Í dag eru skipulagsdagar hjá leikskólum 6 auk 4 starfsmannafunda sem til eru komnir vegna samþykkttra tillagna aðgerðahóps vegna manneklu í leikskólum haustið 2017.

Rökstuðningur:

Mikilvægt er að tryggja að faglegt samtal eigi sér stað með öllu starfsfólki leikskólans, jafnt faglærðu sem ófaglærðu. Í fjármögnunarlíkani leikskóla er gert ráð fyrir tíma, afleysingu og yfirvinnu til að halda fundi til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans. Leikskólastjórar útfæra með hvaða hætti þeir fundir eru, en í dag eru starfsdagar hjá leikskólum Reykjavíkurborgar 6 á ári og samkvæmt samþykktum tillögum aðgerðahóps (vegna manneklu í leikskólum) verða starfsmannafundir nú 4 á ári auk skipulagsdaganna. Standa þarf vörð um að þessir fundir haldi sér til frambúðar.

Í rýnihóparannsókn og netkönnun leikskólakennara kom fram ósk um fleiri starfsmannafundi eða tækifæri fyrir faglegt samtal. Þegar spurt var hvernig stuðningur væri mikilvægastur til að efla innra starf leikskólans settu 94% „fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans“ í 5 efstu sætin yfir aðgerðir til úrbóta. 77% settu „stjórnendateymisfundir“ í topp 5 og 70% settu „starfsmannafundir eftir vinnu fyrir allt starfsfólk“ í topp 5. Þó nokkuð margir gerðu athugasemd um að þeir vildu alls ekki að starfsmannafundir færu fram eftir vinnu þótt þörf væri á starfsmannafundum með öllum starfsmönnum.

Leikskólastjóri ákveður fyrirkomulag fagstarfsins, en þarf um leið að tryggja að starfsmannafundir, deildarfundir, námskeið, mat á skólastarfi og áætlanir um þróun skólastarfs rúmist innan ramma daglegs starfs og skipulagsdaga. Núverandi skipulag samkvæmt rekstrarlíkani ætti að tryggja faglegt samtal, en þó ber að hafa í huga að mannekla og mikil starfsmannavelta í leikskólum geta staðið í vegi fyrir framkvæmdarhlutanum.

Í rýnihópum og netkönnun komu fram ábendingar um að hafa undirbúningsdaga áður en leikskólar opna að hausti. Kanna þarf hvort hægt er að auka skilvirkni og draga úr álagi með því að hafa skilgreindan undirbúnings- og frágangstíma í upphafi og lok starfsárs.

Fjölgun leikskólakennara

20. Gera þarf laun leikskólakennara samkeppnisfær við aðra sérfræðinga

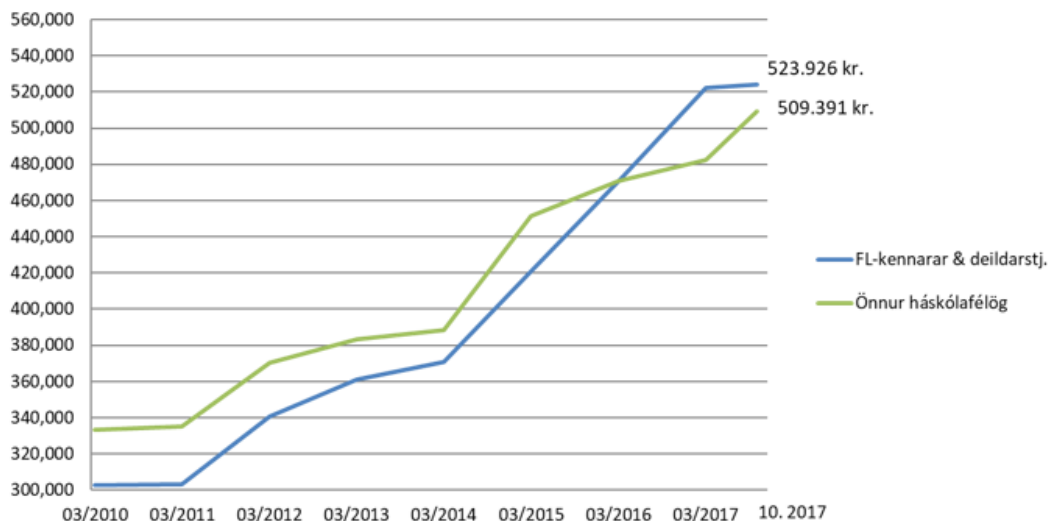
Gera þarf laun leikskólakennara samkeppnisfær við aðra sérfræðinga á markaði. Einnig þarf að hækka laun deildarstjóra og aðstoðarleikskólastjóra til að gera stjórnendastörf í leikskólum eftirsóknarverðari. Skoða þarf orsakir þess að sumir starfsmenn lækka í launum við flutning á milli stéttarfélaganna eftir að hafa öðlast réttindi leikskólakennara. Gera þarf áætlun um úrbætur svo fyllsta jafnræðis sé gætt.

Rökstuðningur:

Í þeim rannsóknnum sem gerðar voru að ósk starfshópsins kom fram að það er skoðun starfandi leikskólakennara að launin þurfi að vera hærrí ef auka á nýliðun í stéttinni. Í hópavinnu leikskólastjóra, rýnihópum og netkönnun leikskólakennara var talið að hærrí laun sé sá þáttur sem mun gera starfið eftirsóknarverðara. 81% af þátttakendum netkönnunar settu þann lið í topp 5 sætin yfir aðgerðir þar um og 40% settu þann lið í 1. sætið.

Byrjunarlaun nýútskrifaðs leikskólakennara eru nú 465.155 kr. og 490.238 kr. ef viðkomandi sinnir deildarstjórn. Þau taka svo hækkunum eftir starfsaldri og framhaldsmenntun. Byrjandi í dag er með meistarapróf. Í samantekt Kjaradeildar Reykjavíkurborgar voru meðal dagvinnulaun innan félags leikskólakennara (deildarstjóra og leikskólakennara) 523.926 kr. í október 2017 og meðal dagvinnulaun hjá öðrum háskólafélögum ¹509.391 kr. Séu heildarlaun aftur á móti skoðuð voru meðal heildarlaun innan félags leikskólakennara 557.794 kr. en 639.402 kr. hjá öðrum háskólafélögum. Sjá samanburðarmyndir hér að neðan.

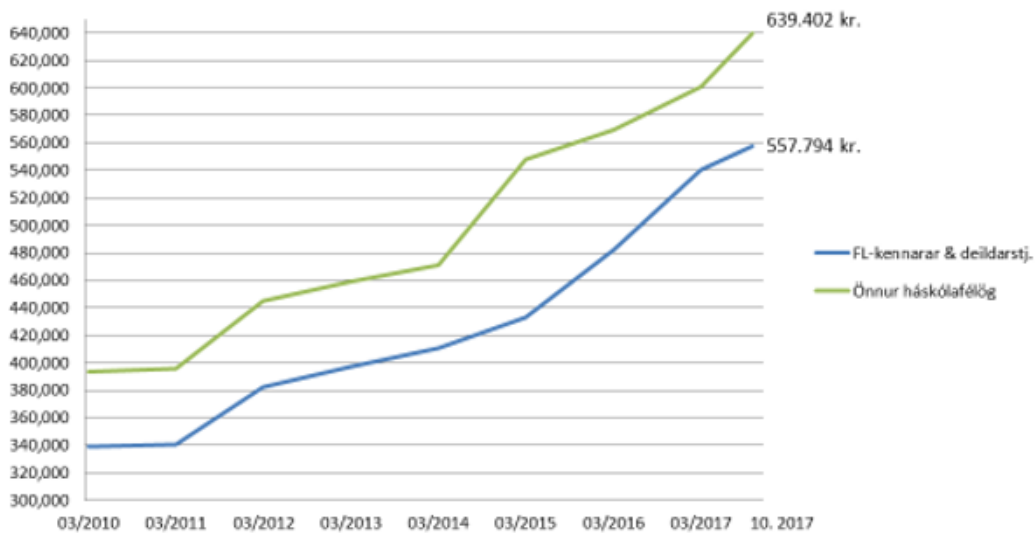
Dagvinnulaun

Mynd 3: Meðal dagvinnulaun leikskólakennara og deildarstjóra í FL samanborið við önnur háskólafélög. Heimild: Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018.

¹ Þetta nær til þeirra starfsmanna borgarinnar – sérfræðinga og stjórnenda – í eftirtöldum félögum: Félagi íslenskra hjúkrunarfræðinga, Félagi íslenskra náttúrufræðinga, Félagsráðgjafafélagi Íslands, Fræðagarði, Iðjuþjálfafélagi Íslands, Kjarafélagi Tæknifræðingafélags Íslands, Kjarafélagi viðskiptafræðinga og hagfræðinga, Sálfræðingafélagi Íslands, SFR Stéttarfélagi í almannatjónustu HM, Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar HM, Stéttarfélagi bókasafns- og upplýsingafræðinga, Stéttarfélagi lögræðinga, Stéttarfélagi sjúkraþjálfara, Stéttarfélagi tölvunarfræðinga, Stéttarfélagi verkfræðinga, Stf. háskólamanna á matvæla- og næringarsviði, Proskapjálffélagi Íslands.

Heildarlaun

Mynd 4: Meðalheildarlaun leikskólakennara og deildarstjóra í FL samanborin við önnur háskólafélög hjá Reykjavíkurborg. Heimild: Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018

Ef laun leikskólakennara eru skoðuð í samanburði við aðra háskólamenntaða sérfræðinga á landinu öllu miðað við tölur Hagstofu Íslands frá 2016 er vísbending um að laun leikskólakennara séu að ná meðaltali annarra sérfræðinga sem starfa hjá sveitarfélögunum. Sömu gögn sýna hinsvegar að ríkið greiðir sérfræðingum hærra laun en sveitarfélögin og að almenni markaðurinn greiðir sérfræðingum hærra laun en ríkið (sjá töflu 4 hér að neðan). Meiri upplýsingar um laun leikskólakennara má sjá í viðauka 7 á bls 65-6.

Meðallaun fullvinnandi 2016 í þús. kr. Heimild: Hagstofa Íslands		Regluleg laun	Heildar- laun
Allir sérfræðingar		606	707
Launa- greiðendur	Alm.mark.	798	854
	Ríki	601	765
	Sv.fél.	485	539

Tafla 4: Laun sérfræðinga á Íslandi 2016. Heimild: Hagstofa Íslands. Oddur Jakobsson hagfræðingur KÍ tók saman (sjá nánar í viðauka 7).

Aðrar ábendingar sem komu fram varðandi laun leikskólakennara frá leikskólastjórum og rýnihópum er að of lítill munur er á launum deildarstjóra með leikskólakennararéttindi og almenns leikskólakennara miðað við þá auknu ábyrgð og álag sem fylgir deildarstjórastarfinu. Einnig eru dæmi um launalækkun hjá þeim sem hafa langan starfsaldur í leikskóla þegar þeir ljúka námi leikskólakennara og/eða þegar þeir taka að sér stöðu aðstoðarleikskólastjóra. Þetta orsakast af flutningi á milli félaga og er m.a. tilkomið vegna starfsaldurs og/eða neysluhlés. Vandinn er flókinn og ekki algildur, því einnig er um launahækkunir að ræða. Þó er mikilvægt að rannsaka raundæmi og finna lausn svo ekki dragi úr hvata starfsmanna til að sækja sér leikskólakennararéttindi eða taka að sér stjórnendastöður.

21. Ímynd leikskólakennarastarfsins efla

Lagt er til að sett verði af stað verkefni sem felur í sér öflugt kynningarátak með það að markmiði að leiðrétta hugmyndir í samfélaginu um launakjör leikskólakennara. Um leið verði byggð upp jákvæðari mynd af starfi leikskólakennara. Leitað verði eftir samstarfi hagaðila til að leggja fram vinnu og fjármagn í verkefnið. Má þar nefna mennta- og menningarmálaráðuneytið, Samband íslenskra sveitarfélaga, Félag leikskólakennara, Félag stjórnenda leikskóla, Háskóla Íslands og Háskólann á Akureyri. Jafnframt þyrfti að skoða aðkomu Samtaka atvinnulífsins og Alþýðusambands Íslands að þessu verkefni. Tryggja þarf fjármögnun verkefnisins til næstu fimm ára. Eftir þann tíma verði lagt mat á árangurinn og framhald verkefnisins ákveðið. Áhersla verði lögð á að aukin nýliðun í stéttinni er langtímaverkefni.

22. Heildræn kynning náms í leikskólakennarafræðum

Leitað verði eftir samstarfi við háskóla, framhaldsskóla og símenntunarmiðstöðvar til þess að halda á lofti námi í leikskólafræðum. Markhópar verði skilgreindir og kannað hvernig best má kynna námið í leikskólafræðum þannig að það höfði til þeirra markhópa sem líklegastir eru til að hefja nám í fræðunum. Samhliða því verði skoðuðu aðkoma náms- og starfsráðgjafa skólastiganna um kynningu á námsleiðinni, hvernig hægt er að tengja nám frá efstu bekkjum grunnskólans og upp í háskóla við vettvang leikskólanna í gegnum vinnuskóla, sumarstörf, valfög, starfsnám og vísindaferðir.

23. Innra kynningarátak til starfsmanna leikskóla um námsleiðir í átt að leikskólakennarafræðum

Lagt er til að mannauðsskrifstofa skóla- og frístundasviðs ásamt leikskólastjórum leggi í öflugt kynningarátak innan leikskólanna til þess að hvetja ófaglærða starfsmenn til náms, teikna sjónrænt upp leiðir til að brúa bil frá framhaldsskóla og upp í háskólann auk þess að skoða vel hagnýtingu náms leikskólalíða í t.d. Borgarholtsskóla og símenntunarmiðstöðvum.

24. Ytra kynningarátak SFS um kynningu á starfi í leikskólum borgarinnar

Lagt er til að SFS verði með kynningarátak á störfum og starfsemi í leikskólum borgarinnar. Markhópar verði skilgreindir sem lögð verður áhersla á að ná til. Horft verði til vinnuskóla, vísindaferða, starfsnáms, starfskynninga og valfaga fyrir einstaklinga frá efstu bekkjum grunnskólans og upp í háskóla. Efnt verði til samstarfs við menntastofnanir (sbr. aðgerð nr. 22) við að gera starfsvettvang leikskólakennara sýnilegri og ákjósanlegan kost við val á námi og framtíðarstarfi.

Rökstuðningur með aðgerðum 21 - 24:

Mannekla í leikskólum og skortur á endurnýjun í stéttinni veldur miklu álagi hjá leikskólakennurum og öðru starfsfólki leikskóla. Fáliðun og skortur á fagfólki dregur úr skilvirkni starfseminnar og er stærsti vandinn sem leikskólar standa frammi fyrir í dag. Fjölgun starfsmanna og fagmenntaðra hefur því mjög mikið vægi í aðgerðum er snúa að bættu starfsumhverfi leikskólakennara. Mannekla í leikskólum veldur auk þess óvissu

og ööryggi hjá foreldrum ungra barna, sem eykur aftur álag á heimili og vinnustaði. Það dregur jafnframt úr skilvirkni á vinnumarkaði þegar senda þarf börn heim eða ekki er hægt að tryggja örugga vist í leikskólum vegna manneklu. Í rýnihópum leikskólakennara og hópavinnu leikskólastjóra kom fram að skortur á leikskólakennurum í leikskólum er einn helsti ókostur við leikskólakennarastarfið. Í netkönnun settu 66% þátttakenda „vöntun á leikskólakennurum í topp 5 sætin yfir ókosti við leikskólakennarastarfið. Athuga ber að það sem skoraði hærra var „of mikið álag“ 88%, „of mörg börn á starfsmann“ 81% og „mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks“ 70%.

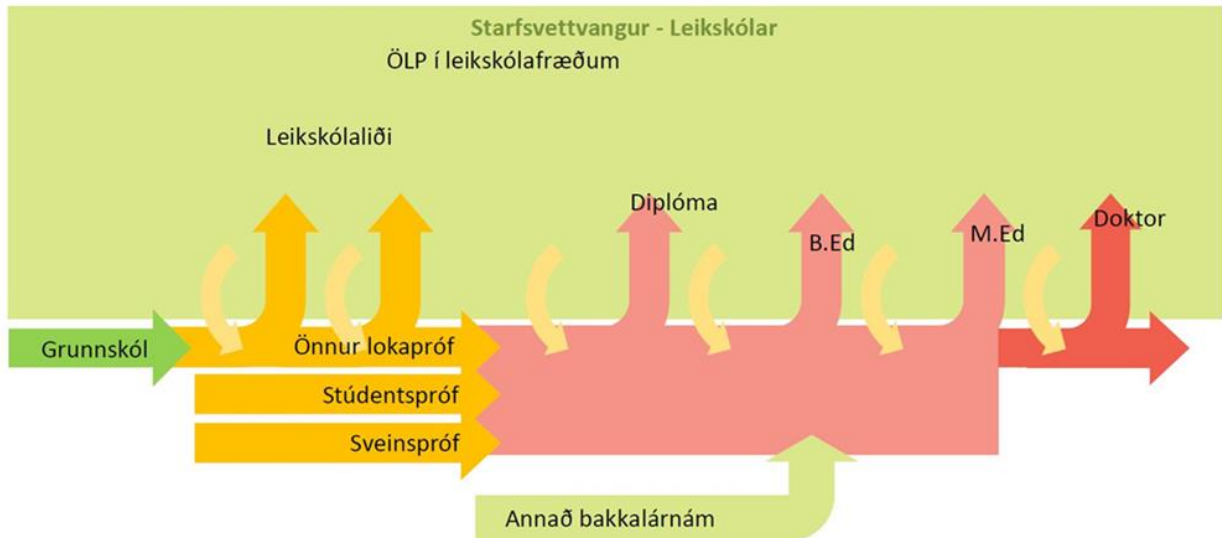
Í djúpgreiningu sem gerð var í tengslum við nýtt rekstrarlíkan hjá leikskólum borgarinnar vorið 2017 var fylgni reiknuð út á milli hlutfalls leikskólakennara og niðurstaðna úr ytra mati í 16 leikskólum sem höfðu farið í gegnum slíkt mat. Niðurstöðurnar sýndu að marktæk jákvæð fylgni er milli hlutfalls leikskólakennara og útkomu úr ytra mati þannig að þeir leikskólar sem voru með hærra hlutfall fagmenntaðra komu að jafnaði betur út. Þegar leikskólaliðar og aðrir uppeldismenntaðir voru teknir með til viðbótar jókst fylgnin enn frekar.

Í skýrslu um eflingu leikskólastigsins sem kom út 2012, voru lagðar fyrir þrjár kannanir vorið 2013 með það fyrir augum að greina stöðu stéttarinnar, móta kynningarátak og hafa áhrif á fyrirkomulag námsins. Eitt af því sem var skoðað var áhugi á leikskólakennaranámi á meðal framhaldsskólanema. 76% af þeim sem svöruðu könnuninni töldu mjög ólíklegt að þeir færu í nám í leikskólakennarafræðum. 47% nefndu að það þyrfti betri laun þegar spurt var hvað þyrfti til að þeir myndu íhuga þetta sem framtíðarstarf. Þess má geta að margir þátttakendanna töldu að heildarlaun leikskólakennara væru lægri en þau eru. Einnig var margnefnt að aukin virðing fyrir starfinu, áhugi og möguleiki til starfsánægju væri það sem þyrfti til að þeir myndu velja leikskólakennarastarf sem framtíðarstarf. Þessar niðurstöður þrýsta á að myndarlega þarf að standa að kynningu á starfi og námi. Þessir þættir eru í takt við skoðanir leikskólakennara, en hærri laun og aukin virðing fyrir starfinu er það sem kom fram í rýnihópum og netkönnun leikskólakennara. Ekki má gleyma að einnig var spurt um kosti leikskólakennarastarfsins í rýnihópum og netkönnun leikskólakennara. Þar kom fram að starfið er fjölbreytt, skemmtilegt og gefandi. Í viðhorfskönnun hjá starfsmönnum Reykjavíkurborgar kemur einnig fram að starfsánægja ríkir á meðal starfsmanna leikskóla og þeir eru stoltir af sínum vinnustaði.

Það er til mikils að vinna að fá nemendur til að stunda nám í leikskólakennarafræðum strax eftir að námi í framhaldsskóla lýkur. Augljóst er að því fyrr sem einstaklingur hefur nám við sitt fag, því lengri verður starfsaldurinn í faginu. Það er áhyggjuefni hversu seint nemar í leikskólakennarafræðum hefja nám og hversu langan tíma tekur að ljúka námi. Nemendur í leikskólakennaranámi eru almennt eldri en í mörgum öðrum námsleiðum í háskólum hér á landi og því algengt að þeir séu komnir með ýmsar skuldbindingar sem hindra hraða námsframvindu. T.d. kom fram í verkefni sem skoðaði brottfall úr leikskólakennaranámi við Menntavísindasvið HÍ að flestir sem voru í námi í leikskólakennarafræðum árin 2014 og 2015 voru í sambúð og með barn/börn á heimilinu. Margir voru í starfi samhliða náminu og voru flestir í 75%-100% starfshlutfalli. Þessi staðreynd rennir enn styrkari stoðum undir mikilvægi þess að fá fleiri nýstúdenta til að nema fræðin án þess þó að þó að vanrækja þann dýrmæta hóp starfsmanna leikskóla sem hefur áhuga á að leggja fyrir sig nám í leikskólakennarafræðum.

Einn stærsti markhópurinn fyrir nám í leikskólakennarafræðum er núverandi starfsfólk leikskóla. Þó setja margir þeirra, sem hafa áhuga á náminu, lengd námsins fyrir sig þrátt fyrir áhuga á að starfa áfram í leikskólum. Í könnun sem Menntavísindasvið HÍ lagði fyrir starfsfólk leikskóla árið 2013, kom fram að 32% þeirra hafa áhuga á að mennta sig frekar og verða fullgildir leikskólakennarar. Þeir þátttakendur sem svöruðu spurningunni neitandi voru spurðir hvort þeir myndu hafa áhuga á að fara í leikskólakennaranám ef þeim væri gert kleift að ljúka ákveðnum áföngum í náminu. 33% þeirra svöruðu játandi og töldu 45% að hlutanám með starfi hentaði best. Í könnuninni kom einnig fram að lengd leikskólakennaranámsins hefur mikið vægi í

hugum bæði þeirra sem hafa áhuga á náminu og þeirra sem ekki hafa áhuga á náminu. 77% þeirra sem hafa áhuga á leikskólakennaranámi töldu fimm ára nám vera of langa skuldbindingu og 75% þeirra sem ekki hafði áhuga á leikskólakennaranámi töldu svo einnig vera. Háskólarnir hafa komið til móts við þessar niðurstöður og er nú boðið upp á þrepaskipt nám, sjá mynd hér að neðan sem sýnir námsleiðir og áfanga frá grunnskóla upp í háskóla.

Mynd 5: Starfsvettvangur – Leikskólar. Skýring: ÖLP = önnur lokapróf. Heimild: Aðgerðir til eflingar leikskólastigsins, 2012.

Aðgerðir í liðum 21-24 haldast í hendur. Töluvert er búið að gera til þess að koma til móts við þarfir og sérstöðu þeirra sem hafa áhuga á náminu, en því miður virðist þessi þrepaskipting ekki vera vel kynnt eða að hún skilar ekki nægilegum árangri ein og sér. T.d. er vandinn einnig fólgin í því að þeir sem sækja um uppfylla ekki inntökuskilyrði háskólanna. Þessu þarf að bæta úr með einhverjum hætti, en í kaflanum um leikskólakennaranámið er lagt til að „áfangar í námi leiði til viðurkenningar í starfi og launasetningar.“ Sú vinna þarf að fara fram samhliða kynningarátakinu.

25. Innri fjárhagslegir hvatar fyrir starfsmenn leikskóla borgarinnar til að ljúka námi í leikskólafræðum

Lagt er til að Reykjavíkurborg veiti fjárhagslega styrki til starfsmanna sinna sem sækja sér nám til réttinda í leikskólafræðum. Starfsmenn sem sækja leikskólaliðanám fái eingreiðslu að loknu námi. Starfsmenn sem sækja grunnám í leikskólafræðum á háskólastigi fái eingreiðslu þegar þeir hafa lokið Diploma námi og svo aftur þegar þeir hafa lokið B.Ed. námi. Nemendur sem sækja réttindanám á framhaldsstigi í háskóla fái greidd tímabundin viðbótarlaun á námstímanum gegn ákveðnu starfshlutfalli og samningi við SFS. Auk þess veiti Reykjavíkurborg styrki fyrir rannsóknarritgerðir á meistarastigi sem snúa sérstaklega að skilgreindum viðfangsefnum í starfsemi leikskóla borgarinnar sem þörf þykir að kanna. Hægt væri að fjármagna aukinn kostnað leikskólanna vegna þessa úr sérstökum starfsmenntapotti og árlega verði eyrnamerkt upphæð fyrir þennan lið í fjárhagsáætlun.

26. Ytri fjárhagslegar ívilnanir og hvatar til náms í leikskólafræðum

Leitað verði eftir því að mennta- og menningarmálaráðuneytið veiti fjárhagslega hvata til náms í leikskólakennarafræðum. Kannaður verði möguleiki á því að fjármagna aðgerðir, t.d. í gegnum LÍN, til að fella niður hluta námslána í allt að 5 ár fyrir hvert ár í starfi og ef leikskólakennari er starfandi sem slíkur í 20 ár til viðbótar, mætti fella niður eftirstöðvarnar af lánnum hans. Einnig kanni ráðuneytið möguleika á því að veita árlegan heiðursstyrk til afburðanemenda á sviði leikskólakennarafræða sem lýkur námi á fimm árum. Lagt er til að Félag leikskólakennara og Vísindasjóður veiti áframhaldandi styrki til náms á framhaldsstigi í Háskóla og verði auk þess í samstarfi við sveitarfélögin varðandi kynningu á styrkjunum.

Rökstuðningur með aðgerðum 25 og 26:

Ljóst er að stærsti hópurinn sem sækir sér menntun á sviði leikskólafræða er núverandi starfsfólk leikskóla. Ekki er því um að ræða námsmenn sem eru að koma beint úr framhaldsskóla heldur aðeins eldri nemendur sem margir hverjir eru komnir með fjölskyldu og fjárhagsskuldbindingar. Þessi hópur hefur því ákveðna sérstöðu miðað við marga aðra nemendur í grunnnámi við háskólana og erfitt getur verið fyrir þennan hóp að draga úr störfum samhliða námi. Helstu áhrifavaldar virðast vera tekjumissir annarsvegar og mannekla í leikskólunum hinsvegar. Reykjavíkurborg getur með beinum hætti veitt fjárhagslegan hvata til sinna starfsmanna, en aðkoma ríkis og sveitarfélaga er einnig gríðarlega mikilvæg í aðgerðum til að fjölga leikskólakennurum.

27. Sértekur aðgerðir til að fjölga karlkyns leikskólakennurum

Lagt er til að áfram verði lögð áhersla á að fjölga karlkyns leikskólakennurum. Skoða þarf hvernig ímynd karlkyns leikskólakennara hefur áhrif á námsval karlkyns nemenda og útbúa þarf sértæka hvatningar- og kynningarherferð sem byggð er á þeim niðurstöðum. Kanna þarf fleiri möguleika til að tengja við annað nám, sem eru vænlegir til árangurs til að laða karlkyns nemendur til að sækja sér leikskólakennararéttinda.

Rökstuðningur:

Fjölgun karlkyns leikskólakennara er mikilvæg af nokkrum ástæðum. Í fyrsta lagi fjölgar hún kandiötum í leikskólakennaranám og starf, eykur fjölbreytni á vinnustað og barnastarfi og að lokum ýtir hún undir jafnrétti kynjanna. Sértekur aðgerðir til að laða karlkyns aðila til náms og starfa eiga því fullan rétt á sér og er á það bent að í lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla nr. 10/2008 er heimild til að fara í sérstakar tímabundnar aðgerðir til að koma á jafnri stöðu kynjanna á ákveðnu sviði þar sem á annað kynið hallar. Samkvæmt upplýsingum frá skóla- og frístundasviði hefur hlutfall karlkyns starfsmanna í leikskólum borgarinnar farið örlítið lækkandi á undanförunum árum og er nú um 8%.

Nú þegar er til staðar í Háskóla Íslands námsleiðin Menntunarfræði leikskóla, sem býður uppá að þeir sem hafa lokið grunnnámi (BS eða BA gráðu) í háskóla geti bætt við sig M.Ed.- gráðu sem veitir leyfisbréf sem leikskólakennari. Því er mikilvægt að kanna fleiri möguleika til að tengja annað nám við leikskólakennarafræðin.

28. Einstaklingar með leyfisbréf sem starfa ekki í leikskólum hvattir til að koma til starfa

Samhliða aðgerðum við bætt starfsumhverfi leikskólakennara er lagt til að efnt verði til átaks þar sem skrifstofa SFS og leikskólastjórar hafi samband við þá einstaklinga með leyfisbréf sem hafa látið af stöfum á síðastliðnum 5 árum og bjóði þeim aftur til starfa.

Rökstuðningur:

Bætt starfsumhverfi leikskólakennara í Reykjavík gæti leað að leikskólakennara sem hafa látið af störfum á síðastliðnum fimm árum og því mikilvægt að láta á það reyna að bjóða þeim aftur til starfa. Ekki þykir tilefni til að efna til rannsóknar til að skoða frekar af hverju sá hópur leikskólakennara sem er ekki starfandi innan leikskóla kys að gera það. Í rannsókn Helga Eiríks Eyjólfssonar og Stefáns Hrafns Jónssonar meðal útskriftarárganga úr grunnskólakennaranámi við HÍ og HA árin 2000-2012 voru m. a. kannaðar ástæður fyrir starfsvali, launum, kjörum og hvort þeir sem ekki eru í starfi sem grunnskólakennarar væru líklegir til að starfa innan grunnskóla í framtíðinni. Einnig var spurt hvort þeir hafi á einhverjum tímapunkti starfað innan grunnskóla eftir útskrift og hvaða aðstæður þyrftu að vera fyrir hendi til þess að fá þá til starfa. Fram kom að 90% þeirra sem störfuðu ekki í grunnskólum töldu ólíklegt eða mjög ólíklegt að þeir myndu hefja störf innan grunnskóla innan næstu tveggja ára. 75% þeirra sem ekki starfa við grunnskólakennslu töldu launakjör skipta mjög miklu máli varðandi ákvörðun um að hverfa aftur í grunnskólakennslu, 64% töldu minna vinnuálag skipta miklu máli og 49% að meiri stuðningur í kennslu skipti miklu máli.

Til viðbótar þessu störfuðu flestir af þeim hópi í fræðslutengdum störfum. Ef dregin er sú ályktun að þeir sem ekki eru starfandi innan leikskóla starfi jafnframt í fræðslutengdum störfum og hafi svipaðar ástæður og grunnskólakennarar er ólíklegt að kostnaður og tími við slíka rannsókn skili miklum ávinningi. Niðurstaða úr rýnihópum, netkönnun leikskólakennara og hópavinna leikskólastjóra rennir stoðum undir að sú sé raunin. Frá árinu 2009 hafa um 3.050 leyfisbréf verið gefin út af fjórum stofnunum, en miðað við upplýsingar um skráða félagsmenn frá KÍ má áætla að um 64% af þeim starfi í leikskólum. Enginn heildstæður listi er til yfir þá sem eru með leyfisbréf og ljóst er að um tímafreka og kostnaðarsama rannsókn væri að ræða ef einnig er tekið tillit til laga um persónuvernd (sjá meira í viðauka nr. 9).

Leikskólakennaranámið

29. Áfangar í námi leiði til viðurkenningar í starfi og launasetningar

Lagt er til að námsáfangar á leið til fullnustu réttinda verði metnir til launasetningar og ábyrgðarsviðs innan leikskólanna. Leikskólaliðar hefðu t.d. svipaða stöðu innan leikskóla og sjúkraliðar í heilbrigðiskerfinu. Diploma og B.Ed. gráður yrðu einnig metnar til launasetningar og ábyrgðarsviðs með sérstökum stöðuheitum. Um leið yrði gert skilyrt að deildarstjórar hafi leikskólakennararéttindi og launasetning tryggji að hvati til að taka að sér deildarstjórn sé verulegur. Leitað verði eftir samstarfi við viðeigandi stéttarfélög, skólafélagin og sveitarfélögin til að skilgreina ábyrgð og meta til launasetningar.

Rökstuðningur:

Við þessa aðgerð ætti að myndast meiri hvati til þess að hefja nám, þar sem vísbendingar eru um að margir setja lengd námsins fyrir sig eins og fram kemur í kaflanum hér að ofan. Í skýrslu Ríkisendurskoðunar frá 2017 um kostnað og skilvirkni kennaramenntunar hjá Háskóla Íslands og Háskólanum á Akureyri, kom einnig fram að á árunum 2009-2016 fækkaði skráðum nýnemum í kennaranám úr 440 í 214 og í heild fækkaði skráðum nemendum við kennaradeildir skólanna úr 1.925 í 1.249. Auk þess héldu að meðaltali einungis 55% grunnema áfram námi á öðru ári við Háskóla Íslands en 65% við háskólann á Akureyri. Einnig kom fram í könnun á meðal starfsmanna leikskóla sem ekki hafa réttindi, að þeir sem setja námið fyrir sig nefna helst lengd námsins og laun sem ástæðu þess að þeir muni ekki sækja sér frekari réttindi. Auk þess nefna þeir fjárhag og skuldbindingar á meðal þess sem hindrar þá í að leggja fyrir sig námið og myndu frekar velja styttri námsleiðir á háskólastigi. Þess má geta að námsleiðirnar í skólunum eru nú þegar þrepaskiptar eins og fram kemur í mynd á bls. 26 um þrepaskipt nám og því má ætla að enn meiri hvati þurfi að vera til staðar til að hefja nám.

Með því að tengja áfanga í námi við starfsheiti, skilgreint ábyrgðarsvið og launasetningu gæti skapast meiri hvati fyrir áhugasama að hefja nám. Með þessum hætti er komið til móts við viðhorf um að námið sé of langt, án þess að dregið sé úr kröfum um faglega þekkingu leikskólakennara.

30. Aukin tækifæri til starfsþróunar

Lagt er til að svigrúm til náms verði aukið á 5. ári í námi til leikskólakennara. Auk þess þarf að tryggja tækifæri starfandi leikskólakennara til starfsþróunar, t.d. með fjölgun námsleyfa.

Rökstuðningur:

Í netkönnun kom fram að leikskólakennarar telja sig hafa góð tækifæri til starfsþróunar, en helsta hindrun til þess að þeir geti sótt nám og endurmenntun er skortur á afleysingu. Þess má einnig geta að leikskólakennarar hafa ekki skilgreindan tíma til starfsþróunar eins og grunn- og framhaldsskólakennarar hafa og því mikilvægt að tryggja þau réttindi og að tekin verði upp heimild til launaðra námsleyfa t.d. á 10 ára fresti.

31. Rýnt verði í uppbyggingu og framsetningu leikskólakennaranámsins með tilliti til sérstöðu þeirra nemenda sem sækja námið.

Lagt er til að skipaður verði starfshópur að frumkvæði mennta- og menningarmálaráðuneytisins, sem skipaður er fulltrúum þess auk Háskóla Íslands, Háskólans á Akureyri, Borgarholtsskóla, FL, FSL, Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Hópurinn hafi það að markmiði að skoða sérstöðu þess hóps sem

sækir sér menntun í leikskólafræðum og bjóði tímabundið upp á sérsniðið nám með tilliti til þarfa á vettvangi til að fjölga útskrifuðum leikskólakennurum og efla þannig faglegt starf í leikskólum. Einnig skoði hópurinn þann möguleika að bjóða upp á nám á meistarastigi sem býður upp á valin námskeið í stað meistararitgerðar til fullnustu réttinda og/eða fjölbreyttari efnistöð við lokaritgerðir.

Rökstuðningur:

Starfshópurinn rýndi ekki fyrirkomulag náms hjá Háskóla Íslands og Háskólanum á Akureyri með tilliti til þess hvernig það höfðar til nemenda sem hyggjast leggja leikskólafræði fyrir sig. Þó er ljóst að auk lítillar aðsóknar í námið er töluvert brottfall úr námi og fjöldi nemenda er töluvert undir fjöldatakmörkunum skólanna, en á árunum 2012-2017 hafa samtals 298 skráð sig í nám í leikskólakennarafræðum á meðan skólarnir höfðu getu til að taka á móti 900 nýnemum. 88 hafa útskrifast með leyfisbréf, 80 eru í meistaránámi og 113 hafa hætt námi. (Nánari upplýsingar um námið má lesa í viðauka 8.)

Í rýnihóparannsókn kom fram að mannekla hefði mikil áhrif á getu til að stunda nám með starfi, þar sem togstreita á milli vinnu og skóla myndast þegar neminn veit að miklu meira álag er á vinnufélögunum þegar hann er fjarri vegna náms. Í netkönnun leikskólakennara var spurt opinnar spurningar: „Hvaða þættir skipta helst máli til að þú getir sinnt símenntun og starfsþróun samhliða starfi?“ 62% nefndu „fá afleysingu.“ Í hópavinnu leikskólastjóra kom einnig fram að ein af leiðunum til að fjölga þeim sem hefja nám væri að fá inn afleysingu vegna náms og starfsþróunar. Sem dæmi má nefna að hingað til hefur ekki verið gert ráð fyrir afleysingu inn fyrir námskeið/náms Eflingar starfsmanna (ófaglærðra) í rekstrarlíkani leikskólanna. Fjármagn var þó sett inn í janúar 2018 og hafði það strax mjög jákvæð áhrif á aðsókn Eflingar starfsmanna í fagtengt nám og námskeið. Miðað við tölur um aðsókn og brottfall úr námi, er ljóst að allir hagsmunaaðilar þurfa að skoða sinn þátt í að gera starfsfólki leikskólanna og öðrum áhugasömum kleift að sækja sér menntun og ljúka námi í leikskólakennarafræðum. Fyrirkomulag náms og svigrúm til náms verður að skoða samhliða aðgerðum sem bæta starfsumhverfi leikskólakennara.

32. Sértækar aðgerðir fyrir starfsmenn leikskóla sem ekki hafa lokið formlegu námi til að öðlast leikskólakennararéttindi.

Lagt er til að kannað verði hvort og þá hvernig meta megir reynslu og þekkingu starfsmanna sem ekki hafa lokið formlegu námi sem einingar inn í nám t.d. þjónustubraut leikskólaliða á framhaldsskólastigi eða grunnnám í leikskólafræðum í háskólanna. Þessir aðilar ættu svo möguleika á að ljúka sérsniðnu námi á háskólastigi. Leitað verði eftir samstarfi menntastofnana á framhalds- og háskólastigi, mennta- og menningarmálaráðuneytisins og símenntunarmiðstöðva varðandi raunfærnimat.

Rökstuðningur:

Mikilvægt er að horfa til þess hóps sem hefur ekki lokið formlegri menntun í framhaldsskólum/háskólum en hefur starfað lengi í leikskólum og hefur áhuga á að mennta sig á sviði leikskólafræða. Í rannsókn sem framkvæmd var af Menntavísindastofnun HÍ 2013 kom fram að 32% þeirra sem starfa í leikskólum án réttinda höfðu áhuga á að sækja sér formlegra menntun. Þar af töldu einungis 30% mjög líklegt að þeir myndu sækja sér leikskólakennaramenntun á næstu árum. Helstu ástæðurnar voru lág laun og lengd náms. Hlutanám með starfi og styttra nám á háskólastigi var það nám sem flestir höfðu áhuga á að sækja sér. Sá hópur sem hafði mestan áhuga á að sækja nám í leikskólakennarafræðum voru þeir sem höfðu lokið 1-2 ára

námi í framhaldsskóla eða stúdentsprófi. Kanna þarf hvaða hindranir eru til staðar fyrir þá aðila að hefja nám og hvort hægt er að koma til móts við sérstöðu þessa hóps. Starfsmenn sem hafa lokið grunnskólamenntun (61%) eða 1-2 árum í framhaldsskóla (63%) telja að eitthvað í aðstæðum þeirra dragi úr möguleikum þeirra til náms. 41% nefna fjárhagsstöðu og skuldbindingar. Í rýnihóparannsókn var bent á að meta þyrfti starfsreynslu og símenntun meira upp í háskólanámið og jafnframt að það væri fólkið sem starfaði í leikskólum sem færi í nám í leikskólakennarafræðum. Þar að auki myndaðist töluverð umræða um námið, lengd þess, að meistaranámið ætti að vera valkvætt, skort á verklegu námi og gagnrýni á leyfisbréf fyrir þá sem hafa lokið 2. ára M.Ed. námi en eru með eru ekki með B.Ed. í grunninn, t.d. B.S. í viðskiptafræði eða félagsfræði.

Þess ber að geta að nú þegar fá nemendur starfsreynslu metna þegar þeir fá undanþágu til inngöngu í Háskóla Íslands ef þeir hafa ekki lokið framhaldsskólaprófi. Upplýsingar þaðan segja að almenn inntökuskilyrði fyrir undanþágu til inngöngu í Háskóla Íslands eru að nemendur hafi lokið 150 fein (samkvæmt nýju kerfi, ca 90 í gamla kerfinu), auk þess að hafa 5 ára starfsreynslu. Í þessu sambandi er því mikilvægt að huga að samstarfi við þá framhaldsskóla sem eru með leikskólalábrú annarsvegar og hinsvegar að leitað verði leiða til að styðja nemendur sem koma inn í HÍ á undanþágu til að takast á við námið. Nemendur koma gjarnan inn meðvitaðir um að þeir búi yfir styrkleika sem felst í starfsreynslu þeirra. Vandí sá sem þau mæta þegar þau hefja námið felst mögulega fremur í því að þeir þurfa aðstoð við að takast á við fræðilegt nám á háskólastigi.

33. Aukin tenging náms við vettvang

Stuðlað verði að því að Háskóli Íslands og Háskólinn á Akureyri skoði í meira mæli tengingu við vettvang í náminu með samstarfi við hagsmunaaðila til þess að samræma vettvangsnám leikskólastarfinu og gefa nemendum fleiri möguleika á að afla sér námseininga. Skólarnir verði hvattir til að gera breytingar á skipulagi kennaranáms með það fyrir augum að efla verulega starfsnám á vettvangi. Stefnt verði að því að nemendur verji heilu ári, þ.e. fjórða eða fimmta ári, í að starfa á vettvangi í leikskólum borgarinnar sem launaðir starfsmenn undir handleiðslu leikskóla- og háskólakennara. Markmiðið verði að tengja betur saman kennaranám og vettvangsnám til að auka fagmennsku leikskólakennara, styrkja nýliða og vinna gegn brotthvarfi þeirra úr starfi.

Rökstuðningur:

Menntavísindasvið HÍ stóð að könnun um viðhorf brautskráðra leik- og grunnskólakennara til námsins og starfsins á árinu 2017. Í áfangaskýrslu kemur fram að um 85% þeirra sem luku námi í leikskólakennarafræðum töldu námið góðan undirbúning fyrir störf. Margir hefðu þó kosið að hafa mun meira af vettvangsnámi eða verklegu námi/starfsnámi. Athuga ber að grunnskólakennaramenntaðir voru einnig þátttakendur í könnuninni og svör ekki aðgreind á milli grunnskóla- og leikskólakennara. Í rýnihópum leikskólakennara kom einnig fram að margir telja að auka þurfi vettvangsnám í leikskólakennara námi, og fram hafa komið hugmyndir um að n.k. kandidateitáar gæti stutt við og bætt verklega þáttinn í náminu. Hugmyndir um kandidateitáar eru þó frekar ómótaðar og kanna þarf nánar hvers konar útfærsla kæmi til greina. Jafnt háskólar sem og framhaldsskólar auk símenntunarmiðstöðva og Keilis þurfa að vinna með leikskólum til að þróa og bæta vettvangsnám háskólanema.

YFIRLIT KOSTNAÐAR VIÐ TILLÖGUR UM AÐGERÐIR

	Bætt starfsumhverfi leikskólakennara	Árlegur kostnaður
1	Aukið rými barna með breytingum á rekstrarleyfum leikskóla	Án kostnaðarauka
2	Aukin stöðugildi vegna fjögurra og fimm ára barna	330.000.000
3	Stytta vinnuviku leikskólakennara í 35 klukkustundir	269.536.802
4	Vinnutími leikskólakennara verði sambærilegur því sem er á öðrum skólastigum	Útfært með lið 3
5	Undirbúningstími deildarstjóra og leikskólakennara verði aukinn	
5,1	Aukinn undirbúningstími við deildarstjóra (tölur með fyrirvara)	171.030.016
5,2	Aukinn undirbúningstími við leikskólakennara (tölur með fyrirvara)	76.788.987
5,3	Aukinn undirbúningstími við nýliða (tölur með fyrirvara)	6.236.197
6	Fjármagn til heilsueflingar og að efla liðsheild	20.002.500
7	Breyta úthlutun vegna veikindaafleysinga í fjármagn í stað fastra stöðugilda	Án kostnaðarauka
8	Fjárheimildir til að minnka vinnuskyldu eldri starfsmanna	78.920.287
9	Lokað á aðfangadag og gamlársdag	Án kostnaðarauka
10	Heimild til niðurfellingar leikskólagjalda	Án kostnaðarauka
11	Aðgerðir sem tryggja að húsnæði og umhverfi henti starfsemi leikskólanna	Ekki skilgreint
	Stuðningur við leikskólakennara	
12	Sértækar aðgerðir til að tryggja stöðugleika í starfsmannahópnum	Ekki skilgreint
13	Móttaka nýliða elfd	
13,1	Sérstakur tengiliður nýliða	950.000
13,2	Leiðbeiningarsamtöl við alla nýliða	4.923.674
14	Mentor og aukinn stuðningur við nýja leikskólakennara	Breytilegt
15	Handleiðsla fyrir leikskólakennara	Breytilegt
16	Samfella tryggð í stoðþjónustu leikskólanna - skóli án aðgreiningar	Ekki skilgreint
17	Forgangsröðun verkefna í leikskólum	Ekki skilgreint
18	Stoðþjónusta við stjórnun leikskólastjóra	37.500.000
19	Aukið svigrúm til faglegrar umræðu verði tryggt í rekstrarlíkani leikskóla	33.078.420
	Fjölgun fagmenntaðra í leikskólum	
20	Gera þarf laun leikskólakennara samkeppnisfær við aðra sérfræðinga	Ekki skilgreint
21	Ímynd leikskólakennarastarfsins/hlutur borgarinnar/eyrnamerkt upphæð	10.000.000
22	Heildræn kynning náms í leikskólakennarafræðum	Hluti af lið 20
23	Innra kynningarátak mannauðsskrifstofu SFS og leikskólastjórnenda um kynningu á námi	Ekki skilgreint
24	Ytra kynningarátak SFS um kynningu á starfi í leikskólum borgarinnar	Ekki skilgreint
25	Innri fjárhagslegir hvatar til starfsmanna leikskóla borgarinnar til að ljúka námi í leikskólafræðum	Ekki skilgreint
26	Ytri fjárhagslegar ívilnanir og hvatar til náms í leikskólafræðum	Ekki skilgreint
27	Áhrif launa á eftirsókn í starf og nám leikskólakennara verði tekin til skoðunar	Ekki skilgreint
28	Sértækar aðgerðir til þess að fjölga karlkyns leikskólakennurum	Ekki skilgreint
	Einstaklingar með leyfisbréf sem starfa ekki í leikskólum hvattir til að koma til starfa	
29	Leikskólakennaranámið	Ekki skilgreint
30	Námsáfangar verði metnir til ábyrgðar og launasetningar	Ekki skilgreint
31	Rýnt verði í uppbyggingu og framsetningu leikskólakennaranámsins með tilliti til sérstöðu þeirra nemenda sem sækja námið	Ekki skilgreint
32	Sértækar aðgerðir til að hvetja þann hóp sem hefur ekki lokið formlegri menntun í framhaldsskólum til að sækja sér aukin réttindi	Ekki skilgreint
33	Aukin tenging náms við vettvang	Ekki skilgreint

LOKAORÐ

Starfshópurinn var beðinn um að leggja fram tillögur um hvernig megi bæta starfsumhverfi leikskólakennara sem byggja á fyrirliggjandi greiningum og gögnum. Til grundvallar þeim tillögum skoðaði hópurinn eldri greinargerðir og tillögur um úrbætur í starfi leikskólakennara og eflingu stéttarinnar. Auk þess voru tvær eiginlegar rannsóknir framkvæmdar að beiðni hópsins, annarsvegar rýnihóparannsókn á meðal starfandi leikskólakennara hjá Reykjavíkurborg og hinsvegar netkönnun sem send var út til allra leikskólakennara sem starfa í borgarreknum leikskólum. Einnig fór fram hópavinna á meðal leikskólaláttara til að safna upplýsingum og öðlast yfirsýn yfir jákvæða og neikvæða þætti í starfsemi leikskóla. Að lokum var leitað fanga hjá VIRK starfsendurhæfingarsjóði til að kanna hverjar væru helstu ástæður langtímaveikinda þeirra leikskólakennara sem sækja þjónustu hjá Virk og skoða hvernig best mætti bæta starfsumhverfið til að draga úr langtímaveikindum og kulnun í starfi.

Eðli málsins samkvæmt hefur verið einblínt á þann vanda sem steðjar að nýliðun í stéttinni og starfsumhverfi leikskóla borgarinnar. Ekki má þó gleyma því góða starfi sem þar fer fram á degi hverjum. Í þeim rannsóknum sem lagt var í til að afla upplýsinga um starf leikskólakennara var einnig spurt um kostina við starfið. Þar kom fram að starfið er fjölbreytt, gefandi, skemmtilegt og ögrandi. Að vinna með börnum er það sem 87% settu í 1. – 5. sætið þegar spurt var um kosti leikskólakennarastarfsins í netkönnun leikskólakennara. Framfarir barnanna, starfsöryggi og að geta unnið við það sem þeir hafa menntað sig til eru einnig það sem leikskólakennarar kunna að meta við starf sitt. Til að gefa góða mynd að því jákvæða í starfinu, þá kom eftirfarandi t.d. fram í rýnihópum leikskólakenna: „Manni er fagnað þegar maður mætir í vinnuna“ og „hver heyrir ég elska þig á hverjum degi í vinnunni?“ Að lokum má nefna að í viðhorfskönnunum starfsmanna hjá Reykjavíkurborg kemur fram að starfsmenn leikskólanna eru stoltir af sínum vinnustað, eru tilbúnir að leggja mikið á sig í vinnunni þegar þörf krefur og telja sig búa við starfsöryggi.

Ljóst er að vandi leikskólakennarastéttarinnar er ekki nýr af nálinni. Eldri gögn sem rýnt var í við vinnu starfshópsin gefa það skýrt til kynna. Flestar eldri tillögur til úrbóta eiga mjög vel við nú sem fyrr auk þess sem margar aðgerðir til úrbóta sem nú hafa verið lagðar fram eru í takt við þær eldri. Sú spurning sem vaknar við vinnu starfshópsins er því einföld: Er raunverulegur vilji til að bæta úr stöðu leikskólakennarastéttarinnar og starfsumhverfi leikskóla? Eins og eldri gögn sýna, verða litlar breytingar á nýliðun og vinnuumhverfi með fleiri úttektum og tillögum. Mikilvægt er að láta verkin tala og fylgja aðgerðum eftir til langs tíma. Átaksverkefni í stuttan tíma duga skammt.

VIÐAUKAR

Viðauki 1 – Erindisbréf starfshóps

Erindisbréf starfshóps

Heiti verkefnahóps: Starfshópur um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara í Reykjavík.
Ábyrgðarmaður: Helgi Grímsson, sviðsstjóri SFS
Hlutverk: Finna leiðir til að styrkja faglega stöðu leikskólakennara og gera leikskólakennarastarfið eftirsóknarverðara.
Helstu verkefni: <ul style="list-style-type: none">• Koma fram með tillögur til að fjölga þeim sem hefja nám í leikskólafræðum. Þar sé meðal annars skoðað samspil námslána, kynning og framsetning námsins og ímynd leikskólakennarastarfsins.• Móta tillögur til þess að fjölga þeim sem hefja störf í leikskólum að loknu námi. Í því tilliti verði rýnd uppbygging leikskólakennaranámsins.• Leggja fram tillögur um hvernig megi fjölga karlkyns leikskólakennurum til að draga úr kynjahalla.• Koma fram með ábendingar um hvernig hægt sé að minnka brottfall úr leikskólakennarastarfinu á fyrstu árum í starfi.• Leggja fram tillögur um hvernig megi bæta starfsumhverfi leikskólakennara sem byggi á fyrirliggjandi greiningum og gögnum.• Sérstaklega verði rýnt hvernig megi ná til einstaklinga með leyfisbréf leikskólakennara sem valið hafa sér annan starfsvettvang með það fyrir augum að hvetja þá til að taka að sér störf í leikskólum borgarinnar.
Fulltrúar í verkefnahópi: Haraldur Gíslason, Félagi leikskólakennara Linda Ósk Sigurðardóttir, Félagi leikskólakennara Valborg H. Guðlaugsdóttir, Félagi stjórnenda leikskóla Ingibjörg M Gunnlaugsdóttir, fagskrifstofu SFS Ragnheiður Stefánsdóttir, mannauðsskrifstofu SFS Þórhildur Löve, Félagi foreldra leikskólabarna Klara E. Finnbogadóttir, Sambandi íslenskra sveitarfélaga Kristín Karlsdóttir, Menntavísindasviði HÍ Þóra Másdóttir, fulltrúi rektors Háskóla Íslands Sabine Leskopf, skóla- og frístundaráði Eva Einarsdóttir, skóla- og frístundaráði Steinunn Anna Baldvinsdóttir, skóla- og frístundaráði
Formaður verkefnahóps: Hermann Valsson
Starfsmaður: Guðlaug Gísladóttir
Ráðgjöf / samstarf: Starfsmenn SFS og annarra stofnanna sem koma að verkefninu.
Starfstímabil: Febrúar 2017 – 16. júní 2017
Lokaskil: 16. júní 2017.

Viðauki 2 – Upplýsingar og samantekt um rýnihópa leikskólakennara og netkönnun

Rýnihópar – framkvæmd rannsókna

Rýnihópar leikskólakennara fóru fram dagana 12. – 16. júní 2017. Öllum borgarreknum leikskólum var boðið að senda einn fulltrúa leikskólakennara frá skólanum til þátttöku í rýnihópi. Starfshópurinn samdi spurningalista sem sendur var til fulltrúa viku áður en rýnin fór fram. Ekki var því gefinn mikill tími til umræðu innan leikskólanna, enda ákveðið að senda út netkönnun til allra leikskólakennara borgarinnar sem byggð væri á niðurstöðum rýninnar. 51 leikskólakennari tók þátt, rýnihóparnir voru 6 og fjöldi í hverjum hópi var frá 7-10 manns.

Tveir utanaðkomandi hópstjórar stýrðu umræðum í rýnihópum. Umræðuhóparnir voru að í þrjár klukkustundir, ein stutt pása og svo ein aðeins lengri með hressingu. Jafnframt voru fengnir starfsmenn frá skóla- og frístundasviði til rita niður umræðurnar sem síðan voru sendar verkefnisstjóra til úrvinnslu.

Verkefnisstjóri vann úr handritunum með aðstoð hópstjóra. Atriðisorð voru svo listuð upp í excel og forritið nýtt til að vinna gróflega úr niðurstöðum. Ákveðið var að byggja netkönnun leikskólakennara á niðurstöðum rýnivinnunnar, til að hjálpa til við forgangsroðun og bæta við einhverjum upplýsingum eftir atvikum. Atriðisorð úr rýnihópavinnu, spurningalisti og bréf til leikskólanna má sjá í viðauka 3.

Netkönnun – framkvæmd

Starfshópurinn samdi spurningalistann fyrir könnunina. Spurningar voru byggðar á niðurstöðum rýnihópanna og skýrt tekið fram í upphafi könnunar að í þeim tilvikum sem ekki væru opnar spurningar væru svarmöguleikar alfarið byggðir á þeim ábendingum sem komu fram í rýnihópunum. Í lokuðu spurningunum voru þátttakendur í flestum tilvikum beðnir að forgangsraða samkvæmt mikilvægi. Mörgum þótti það erfitt og komu fram nokkrar athugasemdir um það. Það er þó mat starfshópsins að þessi aðferð hafi reynst vel við að draga fram mikilvægustu málefni.

Uppsetning, framkvæmd og úrvinnsla könnunar var í höndum Ásgeirs Björgvinssonar á skrifstofu sviðsstjóra skóla- og frístundasviði Reykjavíkur. Könnunin var send út á 353 leikskólakennara og bárust svör frá 198 sem gerir 56% svörun, sem er ásettánleg fyrir svona tegund könnunar þar sem verið er að safna upplýsingum fyrir starfshóp. Samantekt úr niðurstöðum könnunar, spurningalisti og formála könnunar má sjá í viðauka 4.

Rýnihópar og netkönnun – niðurstöður er varða bætt starfsumhverfi:

Leitast var við að skilgreina þætti sem vörpuðu ljósi á hvernig má bæta starfsumhverfi leikskólakennara. Þeir þættir sem stóðu upp úr í rýnihópum voru lagðir til grundvallar spurningum í netkönnu. Eftirfarandi þættir stóðu upp úr sem ókostir við starf leikskólakennara og í netkönnun voru þátttakendur beðnir um að raða ókostum eftir vægi. Eftirfarandi var niðurstaðan:

Spurning 1: Hverjir eru helstu ókostir leikskólakennarastarfsins?

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mikið álag	161	88%
Of mörg börn á starfsmann	149	81%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	128	70%
Vöntun á leikskólakennurum	121	66%
Of lítið rými/húsnæðismál	92	50%
Hávaði	80	43%
Of mikil starfsmannavelta	71	39%
Tímaskortur	51	28%
Lítill sveigjanleiki	36	20%
Virðingarleysi	33	18%

Einnig var spurt: „Hvað telur þú að valdi mestu álagi í starfi leikskólakennara?“ Þátttakendur voru beðnir um að raða eftir vægi, en spurningar voru unnar út frá þeim álagspáttum sem nefndir voru í rýnihópum leikskólakennara:

Spurning 2: Hvað telur þú að valdi mestu álagi í starfi leikskólakennara?

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mörg börn á starfsmann	157	85%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	148	80%
Hávaði	117	64%
Skortur á undirbúningstíma	111	60%
Of lítið rými	110	60%
Þjálfun nýs starfsfólks	86	47%
Hvíldartími starfsfólks án barna of lítill	69	38%
Sérþarfir barna/stuðningsbörn	43	23%
Aðlögun barna	31	17%
Fjarvera starfsfólks vegna verkefna utan deilda	29	16%
Börn með íslensku sem annað mál	18	10%

Hvað varðar starfsumhverfi var einnig spurt hvað væri mikilvægast til þess að bæta vinnuumhverfi starfsfólks í leikskólum? Sem áður voru svarmöguleikar byggðir á niðurstöðum úr rýnihóparannsókninni og þátttakendur í netkönnun beðnir að raða eftir vægi.

Tillögur um aðgerðir

Spurning 3: Hvað er mikilvægast til að bæta vinnuumhverfi starfsfólks í leikskólum?

Þættir	1.-5. sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Fækka börnum á starfsmann	158	95%
Fækka börnum í rými	158	95%
Bæta hljóðvist	136	82%
Fá meiri tíma fyrir undirbúning	133	80%
Bæta starfsmannaaðstöðu	103	62%
Hafa afleysingastarfsfólk sem getur farið á milli leikskóla	50	30%
Endurnýja leikefni	43	26%
Fá húsvörð til að sinna viðhaldi og tilfallandi verkefnum	36	22%
Fjölga tölvum	11	7%

Í netkönnun var einnig spurt um hvað myndi helst gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara. Áfram voru svarmöguleikar byggðir á niðurstöðum rýnihópa og þátttakendur beðnir um að raða eftir vægi. Niðurstöðurnar voru eftirfarandi:

Spurning 4: Hvað myndi helst gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara?

Þættir	1.-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Hærri laun	143	81%
Færri börn á starfsmann	138	78%
Vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum	132	75%
Stytttri vinnuvika	131	74%
Fleiri leikskólakennara í hverjum leikskóla	115	65%
Meiri undirbúningstími	105	60%
Meiri tíma fyrir samvinnu og samskipti við hvert barn fyrir sig	58	33%
Undirbúningur skilgreindur á deild eða barn	38	22%
Meira faglegt sjálfræði í starfi með börnum	19	11%

Í rýnihópum var spurt: „Hvernig er vinnuaðstaða í leikskólanum? Hvað er mikilvægast að bæta og af hverju?“ Sóst var eftir svörum er vörðuðu bæði börn og leikskólakennara. Svörin voru mjög fjölbreytt og ljóst er að starfsaðstaða og búnaður leikskóla er mjög mismunandi. Heilt yfir var þó rætt um hljóðvist og húsnæði. Of mikill hávaði væri og of mörg börn í rými. Mjög mismunandi var eftir leikskólum hvort þörf væri á viðhaldi, endurbótum á húsnæði, endurbótum á leikskólalóðum, hvort skortur væri á leikefni, húsnæði í takt við starfsemi o.fl.

Viðauki 3 – Rýnihópar leikskólakennara

Rýnihópar - atriðisorð

Kostir við starf leikskólakennara

Börnin
Fjölbreytnin
Enginn dagur eins
Gefandi
Gaman-gleði-skemmtilegt
Útivist/göngutúrar
Samskipti við börn, foreldra, samstarfsmenn
Atvinnuöyggi/starfsöryggi
Áskorun -ögrandi
Sýnilegur árangur starfsins
Árangur - sjá árangur af vinnunni

Ókostir við starf leikskólakennara

Of mörg börn
Of mikið álag
Börnin alltaf með okkur - erum alltaf inni á deild
Mannekla
Starfsmannavelta of mikil
Alltaf nýtt starfsfólk
Ekki stöðugleiki í starfsmannahópnum
Of fáir fagmenn
Tímaskortur - bitnar á undirbúningi, fagstarfi, þróunarverkefnum
Langtímaveikindi
Skortur á afleysingu
Skortur á fagfólki
Veikindi starfsmanna
Hávaði - of mikill
Virðingarleysi
Ný verkefni án undirbúningstíma
Nýjar kröfur
Launin

Helstu álagsvaldar

Aðlögun barna
Þjálfun nýs starfsfólks
Sérþarfir barna/stuðningsbörn
Börn með íslensku sem annað mál
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks
Of mörg börn á starfsmann
Of lítið rými
Hvildartími starfsfólks án barna of lítill
Hávaði
Skortur á undirbúningstíma
Fjarvera starfsfólks vegna verkefna utan deilda

Rýnihópar – atriðisorð framhald 1

Verkefnum ofaukið

Ýmsar skráningar
Ný verkefni
Prif
Viðhald

Breytingar sem hafa orðið á undanförunum árum

Meiri skráning og skrifstofuvinna, samfélagsmiðlar, fundarseta
Meiri kröfur, faglegar, frá samfélagi, upplýsingagjöf, frá foreldrum, meiri hraði, uppeldi
Aukið virðingarleysi
Barnahópurinn, meiri fjölbreytni, greiningar, sérþarfir, annað tungumál, lengri
Foreldrahópurinn, kröfuharðari, fjölbreyttari, annað tungumál, þarf meiri stuðning
Starfsmannahópurinn flóknari, vinnuumhverfið lakara, vinnusiðferðið breyst

Stuðningur

Starfsmannafundir eftir vinnu fyrir allt starfsfólk
Stjórnendateymisfundir
Fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans
Vettvangur fyrir samræður fagfólks í leikskólum innan hverfisins
Mentor fyrir leikskólakennara sem eru að hefja störf
Handleiðslu sálfræðings eða annars fagfólks
Leikskólaráðgjafa í þjónustumiðstöðvar
Aukinn stuðningur vegna barna/foreldra af erlendum uppruna
Aukin tækifæri til endurmenntunar/símenntunar

Eftirsóknarvert starf

Fleiri leikskólakennara í hverjum leikskóla
Hærri laun
Færri börn á starfsmann
Færri börn í rými
Styttri vinnuvika
Vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum
Meiri undirbúningstími
Stytta námið, námið áhugaverðara, gefa meiri réttindi
Meira metið upp í háskólanám
Bætt umræða um leikskólann - ekki tala starfið niður

Tækifæri til símenntunar og hvað mun laða fólk að í nám

Hvatning leikskólastjóra (stjórnenda)
Hærri laun
Afleysing fyrir nám og námskeið
Nýliðanámskeið á fagsviði
Stytta námið
Gera námið skemmtilegra (háskólanámið)
Borga námskeið sem tengjast starfinu beint
Meta starfsreynslu meira inn í námið
Ekki byrja á núll starfsaldri þegar þú ert búinn að vinna mörg ár á leikskóla
Ímyndin - ekki tala leikskólann niður
Hækka laun
Samræma starfs/vinnutíma leik, grunn og framhaldsskóla
Meta meiri námskeið+leikskólaliðann inni háskólanámið
Bæta starfsumhverfi
Meira verklegt nám
Meistaránám valkvætt

Rýnihópar atriðisorð framhald 2

Einkenni funda, samskipti - fundir - skráning

- Deildarfundir
- Erfitt að hafa fundi
- Fundir á vinnutíma
- Deildarsjórafundir
- Skilafundir á vorni
yngri - eldri deild
- Samstarf við grunnskóla
- Sérkennslubörn
- Þjónustumiðstöð
- Stjórnendateymisfundir
- Fagfundir
- Foreldraviðtöl/foreldrasamskipti
- Skilafundir með foreldrum
- Skráning/einstaklingsnámskrá
- Skráning/facebook
- Skráning/ferlimappa
- Skráning/proskafrávik
- Starfsmannafundir
- Upplýsingaflæði - barnavernd-skortur
- Upplýsingaflæði-grunnskólar
- Upplýsingaskráning/kefi - skortur á kerfum
- Samskipti - jákvæð- foreldrar/samstarfsfólk

Vinnuumhverfi

- Hljóðvist - hávaði of mikill
- Hljóðvist-lýsing-hitastýring - vandamál (ekki margir)
- Of mörg börn í rými
- Húsnæði - allskonar vandamál húsnæðis (viðhald, rými, v/starfsemi o.fl.)
- Leikefni - vantar/endurnýja
- Leikskólalóðir/endurbætur/umhverfi
- Rými, þarf að endurbæta m.v. Þarfir barna, starfsmanna og starfsemi

Undirbúningstími

- Fæ ekki undirbúningstíma
- Auka undirbúningstíma
- Vantar afleysingu fyrir undirbúningstíma
- Vantar tæki og aðstöðu fyrir undirbúning (tæki og rými)

Spurningalisti fyrir rýnihópa í leikskólum vikuna 12. – 16. Júní.

Starfið:

1. Hverjir eru helstu kostirnir við leikskólakennarastarfið? Hvað er það sem gefur starfinu gildi? Af hverju? Raðið eftir vægi.
2. Hverjir eru helstu ókostirnir við leikskólakennarastarfið? Raðið eftir vægi.
3. Hvað veldur mestu álagi í starfi leikskólakennara?
Hvernig hefur það áhrif á starfið og starfsemina? Myndu einhverjar skipulagsbreytingar á innra starfi til að draga úr álagi?
4. Er einhverjum verkefnum ofaukið hjá leikskólakennurum? eru einhver verkefni sem aðrir gætu sinnt? Hverjir og hvernig?
5. Finnst þér hafa orðið breytingar á kennarastarfinu á síðustu árum. Ef svo er, hverjar eru þær helstu? Hvaða áhrif hefur það á starfið og starfsemina?
6. Hvaða stuðning fá leikskólakennarar í starfi? Hvernig stuðningur þyrfti að vera til staðar og hvers vegna?
 - a. Frá stjórnendum leikskólans. Raðið eftir vægi.
 - b. Frá fagsviði leikskólans. Raðið eftir vægi.
7. Hvað myndi gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara? Raðið eftir vægi.

Samskipti:

8. Hvað einkennir samskiptin í leikskólanum (við börnin, aðra leikskólakennara, stjórnendur, foreldra)? Hvaða áhrif hefur það á starfið og starfsemina?
9. Hversu mikið er um fundi innan og utan skólans og hverskonar fundir eru það? Hvað finnst þér um þessa fundi? Er mismunandi hvað leikskólakennarar sitja marga fundi á viku?
10. Hvers konar upplýsingar um börnin eru skráðar og hvar? Til hverra er upplýsingunum miðlað og hvernig? Hvaða áhrif hefur það á starf með börnum og skipulag starfsins?
 - a. Hvað finnst þér um upplýsingaskráningu?
 - b. Hvað finnst þér um að miðla upplýsingum um börnin og starfið til mismunandi aðila?

Vinnuumhverfi:

11. Hvernig er vinnuaðstaða í leikskólanum? (T.d. rými, hljóðvist, leikefni, tækjabúnaður, annar búnaður, fundaaðstaða, undirbúningsaðstaða, kaffiaðstaða, hvíldaraðstaða, rými fyrir sérfræðipjónustu). Hvað er mikilvægast að bæta og af hverju? Raðið eftir vægi, 1 fyrir mikilvægast. Er einhver óþarfi? Útskýrið?
 - a. Gagnvart leikskólakennurum?
 - b. Gagnvart börnunum?
12. Undirbúningstími
 - a. Hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma hefur þú?
 - b. Telur þú hann nægilegan? Ef ekki, hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma telur þú þörf fyrir? Hvers vegna?

Menntun:

13. Hvernig er símenntun kennara í skólanum háttað? eru tækifæri til að sinna símenntun (sem nýtist í starfi)? Hvernig ætti þetta að vera?
14. Hvernig er hægt að laða fólk í nám í leikskólafræðum? Raðið eftir vægi, 1 fyrir mikilvægast.

Annað:

15. Er eitthvað sem við höfum ekki spurt um sem þið viljið koma á framfæri?

Kæru leikskólastjórnendur,

Í næstu viku ætla **starfshópur um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara** að fara af stað með rýnihópa sem skipaðir eru fulltrúum leikskólakennara frá öllum leikskólum borgarinnar. Innlegg ykkar er gríðarlega mikilvægt fyrir niðurstöður verkefnissins og vonast starfshópurinn eftir þátttöku frá öllum leikskólum.

- Framkvæmdin verður í grófum dráttum eftirfarandi:
 - Einn fulltrúi leikskólakennara frá hverjum leikskóla (ekki leikskólastjórinn)
 - Valinn kennari sem nýtur trausts samstarfsfélaga og þekkir starfsemi leikskólans
 - Tímasetning er frá 13:00 – 16:00 dagana 12. – 16. Júní
 - Hver fulltrúi mætir í rýnihóp í 3 klukkustundir einn dag í næstu viku
- Fulltrúinn fær fundarboð um nákvæma tíma- og staðsetningu
- Rýnihópur samanstendur af 6-8 fulltrúum frá mismunandi leikskólum, einn hlutlaus utanaðkomandi hópstjóri stýrir umræðum og einn ritari verður frá SFS
- Spurningalisti sem er grunnur að rýninni verður sendur til ykkar á morgun svo hver fulltrúi geti fengið innlegg frá samstarfsfélögum eins og þurfa þykir
- Úrvinnsla verður í höndum verkefnisstjóra og hópstjóra í rýnivinnunni
- Netkönnun sem er grundvölluð á niðurstöðum rýnivinnunnar verður í kjölfarið send til allra leikskólakennara hjá Reykjavíkurborg til þess að tryggja að allir hafi sína rödd. Þið fáið upplýsingar um netkönnunina síðar.
- Rýnivinnan fer fram í Borgartúni í Kerhólum á 7. hæð

Ykkur er velkomið að áframsenda þetta bréf á leikskólakennarana til kynningar. Vinsamlegast sendið mér í tölvupósti upplýsingar um fulltrúa ykkar fyrir kl. 12:00 á föstudaginn. Þar bið ég ykkur að tilgreina:

- Nafn leikskóla
- Nafn fulltrúa leikskólans, netfang og símanúmer
- Netfang fulltrúa og símanúmer
- Ef það er einhver dagur í næstu viku sem fulltrúi leikskólans kemst ekki, þarf að tilgreina hvaða dag. Skrifa „kemst alla daga“ ef fulltrúinn kemst alla daga.

Hikið ekki við að vera í sambandi við mig ef þið hafið spurningar varðandi einhver atriði!

Fyrir hönd starfshópsins,

Guðlaug Gísladóttir, MPM, verkefnastjóri
Verkefnahópur um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara
Netfang: Gudlaug.Gisladdottir1@reykjavik.is, Sími: +354 899 6769

Viðauki 4 – Netkönnun leikskólakennara

1. Hverjir eru helstu kostir leikskólakennarastarfsins?

Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

Vinna með börnum er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 49% þeirra 193 svarenda sem röðuðu þætti í fyrsta sæti.

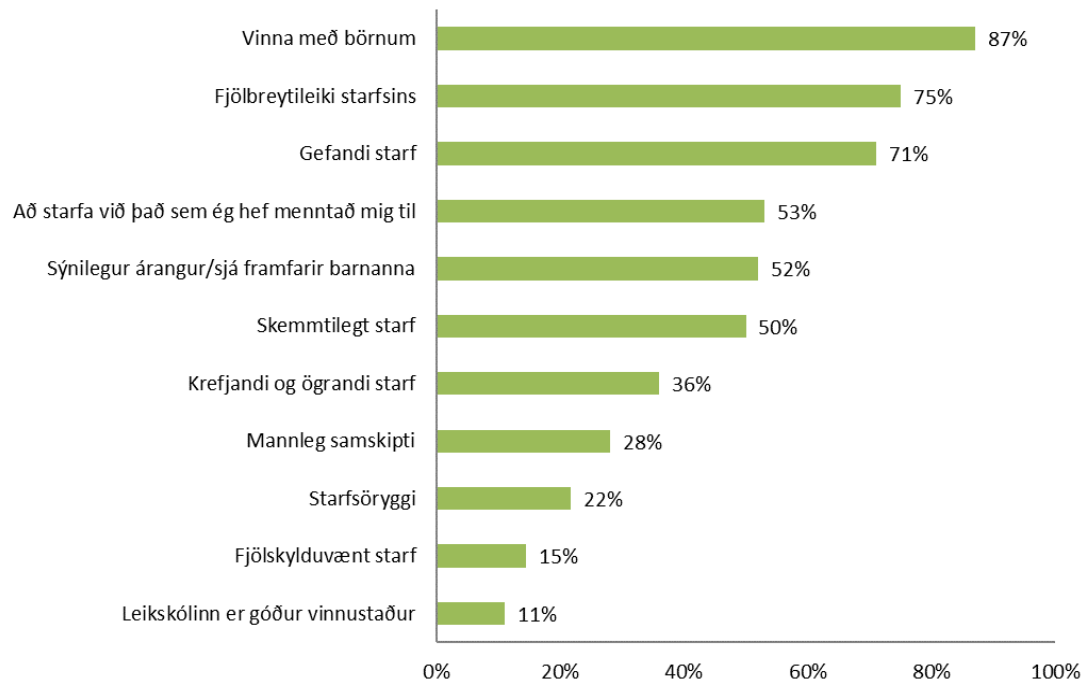
Sé 1-5. sætið skoðað eru vinna með börnum, fjölbreytileiki starfsins og gefandi starf í ákveðnum sérflokk.

Síðan koma að starfa við það sem ég hef menntað mig til, sýnilegur árangur og skemmtilegt starf koma síðan í "öðrum sérflokk".

Leikskólinn er góður vinnustaður er sá þáttur sem sjaldnast er settur í 1.-5. sætið hjá svarendum.

Einn þáttur sker sig úr hvað varðar að raða í 11. sætið en það er fjölskylduvænt starf. Yfir 40% svarenda röðuðu þættinum í 11. sætið.

Hverjir eru helstu kostir leikskólakennarastarfsins? (1-5. sæti)

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Vinna með börnum	163	87%
Fjölbreytileiki starfsins	141	75%
Gefandi starf	132	71%
Að starfa við það sem ég hef menntað mig til	99	53%
Sýnilegur árangur/sjá framfarir barnanna	98	52%
Skemmtilegt starf	94	50%
Krefjandi og ögrandi starf	68	36%
Mannleg samskipti	52	28%
Starfsöryggi	42	22%
Fjölskylduvænt starf	28	15%
Leikskólinn er góður vinnustaður	20	11%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Vinna með börnum	94	49%
Fjölbreytileiki starfsins	30	16%
Að starfa við það sem ég hef menntað mig til	27	14%
Gefandi starf	16	8%
Starfsöryggi	7	4%
Sýnilegur árangur/sjá framfarir barnanna	6	3%
Skemmtilegt starf	4	2%
Leikskólinn er góður vinnustaður	4	2%
Fjölskylduvænt starf	3	2%
Mannleg samskipti	1	1%
Krefjandi og ögrandi starf	1	1%
Samtals	193	100%

2. Hverjir eru helstu ókostir leikskólakennarastarfsins?

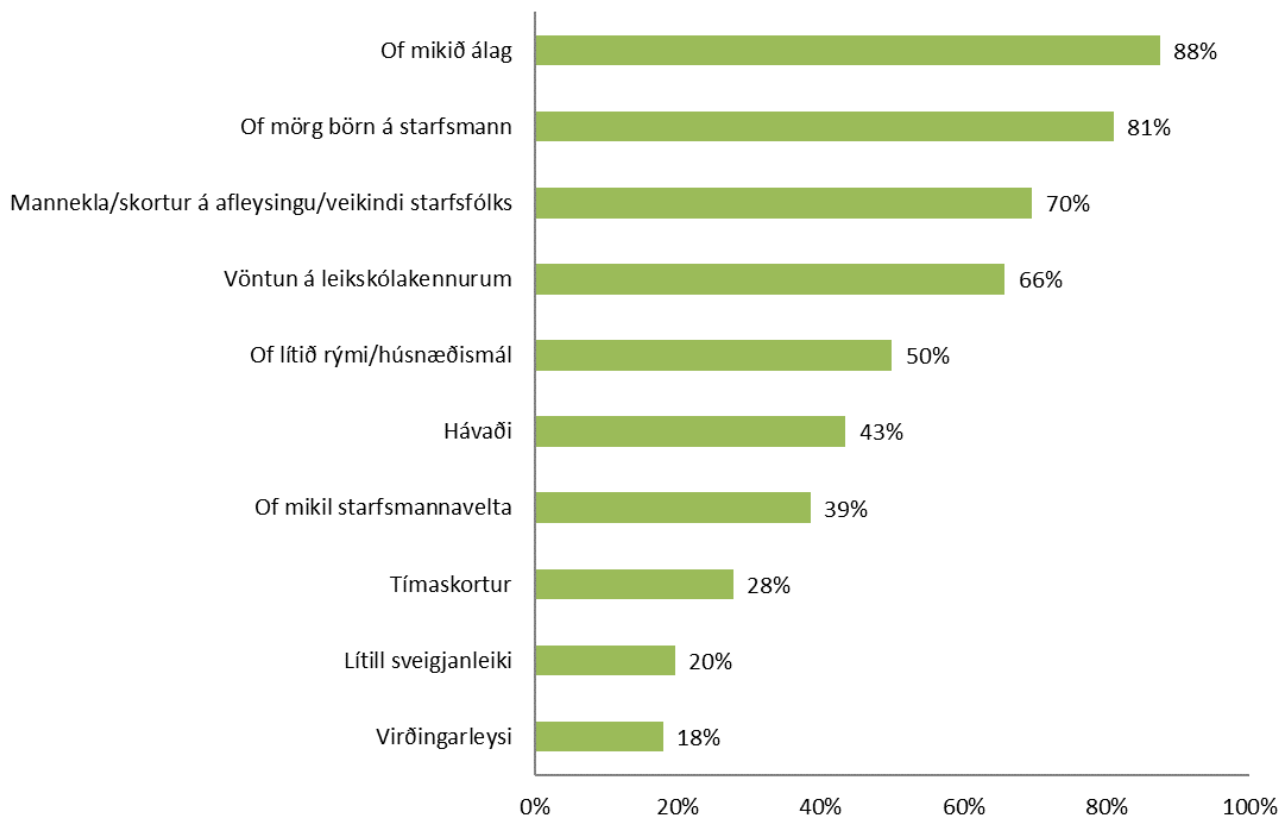
Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

Of mikið álag er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 40% þeirra 185 svarenda sem röðuðu þætti í fyrsta sæti.

Sé 1-5. sætið skoðað eru of mikið álag, of mörg börn á starfsmann, mannekla og vöntun á leikskólakennurum í ákveðnum sérflokki.

Virðingarleysi er sá þáttur sem sjaldnast er settur í 1.-5. sætið hjá svarendum.

Hverjir eru helstu ókostir leikskólakennarastarfsins? (1-5. sæti)

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mikið álag	161	88%
Of mörg börn á starfsmann	149	81%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	128	70%
Vöntun á leikskólakennurum	121	66%
Of lítið rými/húsnæðismál	92	50%
Hávaði	80	43%
Of mikil starfsmannavelta	71	39%
Tímaskortur	51	28%
Lítill sveigjanleiki	36	20%
Virðingarleysi	33	18%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mikið álag	74	40%
Of mörg börn á starfsmann	37	20%
Vöntun á leikskólakennurum	33	18%
Of mikil starfsmannavelta	10	5%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	10	5%
Hávaði	9	5%
Virðingarleysi	5	3%
Of lítið rými/húsnæðismál	4	2%
Lítill sveigjanleiki	3	2%
Tímaskortur	0	0%
Samtals	185	100%

3. Hvað telur þú að valdi mestu álagi í starfi leikskólakennara?

Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

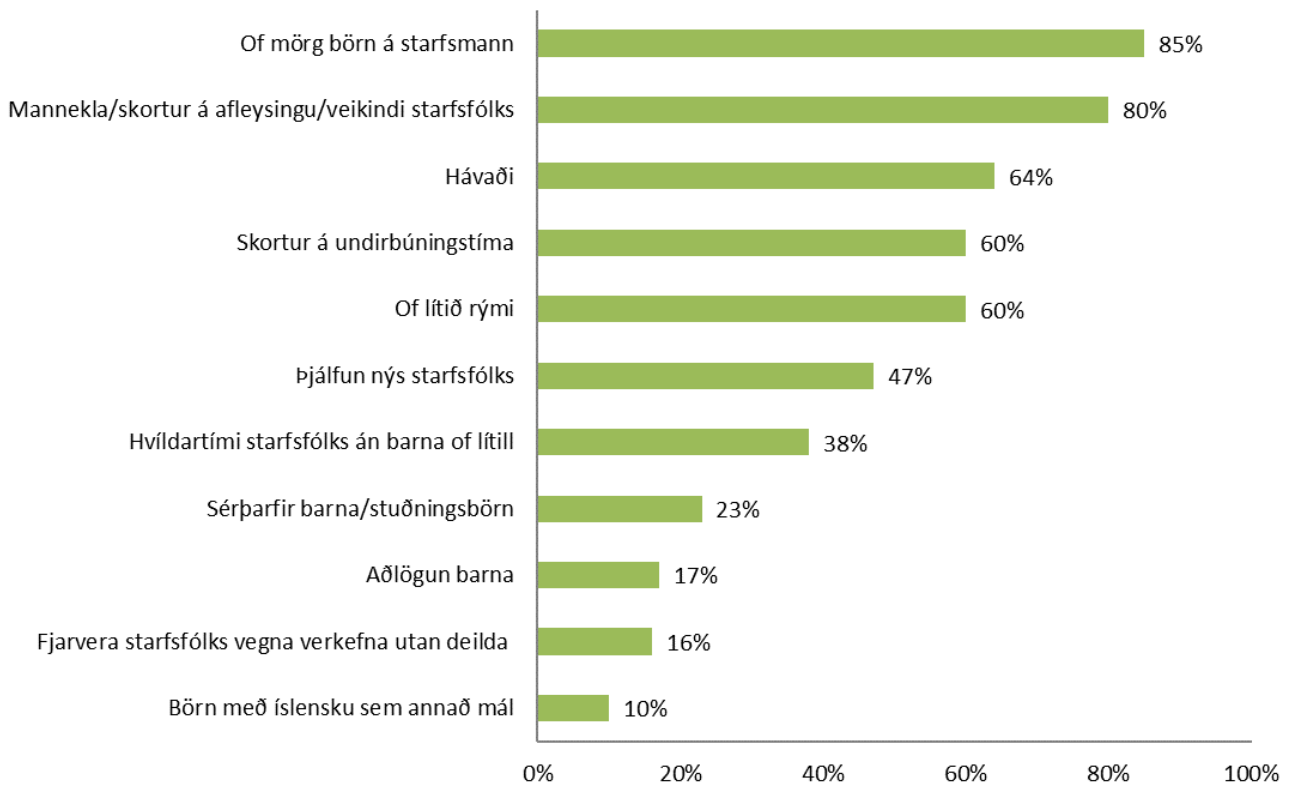
Of mörg börn á starfsmann er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 41% þeirra 185 svarenda sem röðuðu þætti í fyrsta sæti.

Sé 1-5. sætið skoðað eru of mörg börn á starfsmann og mannekla í ákveðnum sérflokki.

Síðan koma hávaði, skortur á undirbúningstíma og of lítið rými í "öðrum sérflokki".

Börn með íslensku sem annað mál er sá þáttur sem sjaldnast er settur í 1.-5. sætið hjá svarendum.

Hvað telur þú að valdi mestu álagi í starfi leikskólakennara? (1-5. sæti)

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mörg börn á starfsmann	157	85%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	148	80%
Hávaði	117	64%
Skortur á undirbúningstíma	111	60%
Of lítið rými	110	60%
Þjálfun nýs starfsfólks	86	47%
Hvíldartími starfsfólks án barna of lítill	69	38%
Sérþarfir barna/stuðningsbörn	43	23%
Aðlögun barna	31	17%
Fjarvera starfsfólks vegna verkefna utan deilda	29	16%
Börn með íslensku sem annað mál	18	10%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Of mörg börn á starfsmann	76	41%
Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks	51	28%
Skortur á undirbúningstíma	16	9%
Þjálfun nýs starfsfólks	12	6%
Of lítið rými	9	5%
Hávaði	9	5%
Hvíldartími starfsfólks án barna of lítill	8	4%
Aðlögun barna	2	1%
Sérþarfir barna/stuðningsbörn	1	1%
Börn með íslensku sem annað mál	1	1%
Fjarvera starfsfólks vegna verkefna utan deilda	0	0%
Samtals	185	100%

4. Hverjir eru að þínu mati grunnþættir leikskólastarfsins?

Svörin voru mjög fjölbreytt eins og sjá má. Svörin eru þó gott innlegg í forgangs röðun verkefna.

Hverjir eru að þínu mati grunnþættir leikskólastarfsins?

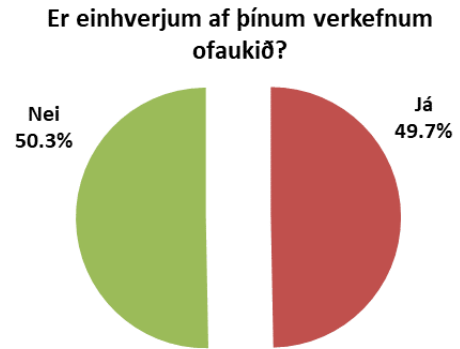
153 svöruðu

Öryggi/þeim líði vel/umönnun/umhyggja/séu glöð/sýna þeim virðingu	61
Menntun/Hlúa að kennslu ungra barna/fyrsta skólastigið/fræða	53
Frjótt umhverfi/sköpun/að þau verði virkir einstaklingar í samfélaginu/sjálfstæð	41
Að þroska og passa uppá einstaklinginn/styrkur einstaklingsins/fylgjast með þroskaframvindu/skráningar	39
Kenna samskipti/félagsfærni/virðingu/samkennd/jafnrétti	25
Að læra í gegnum leikinn	24
Foreldrasamskipti	21
Samvera með börnunum/samskipti	16
Fagmennska/faglegt starf	11
Læsi	10
Gott starfsfólk/starfsmannasamstarf/vinnugleði	8
Lýðræði	6
Velferð barns	6
Heilbrigði	5
Uppeldi	5
Skipulagning/Halda utan um deildina, börn og starfsfólk	3
Að geta endurmenntað sig og þróað sig í starfi	3
Vera góð fyrirmynd gagnvart börnunum	3
Sjálfstæð vinnubrögð	2
Jafnrétti	2
Metnaður	2
Snemmtæk íhlutun	2
Passa upp á réttindi barna	2
Sjálfbærni	1
Að börnin njóti virðingar	1
Aðstoða þau í þekkingarleit	1
Efla málþroska og tjáningu	1
Að hafa áhuga á börnum	1
Mæta álagi af æðruleysi	1
Leggja allt í þetta	1
Nægt fjármagn	1
Stöðugleiki starfsfólks	1
Útivera	1
Vinna með stefnur leikskólans	1
Vinnuaðstaða	1
Undirbúningstími	1

363

5. Er einhverjum af verkefnum þínum ofaukið?

	Fjöldi	Hlutfall
Já	84	49.7%
Nei	85	50.3%
Samtals	169	100%

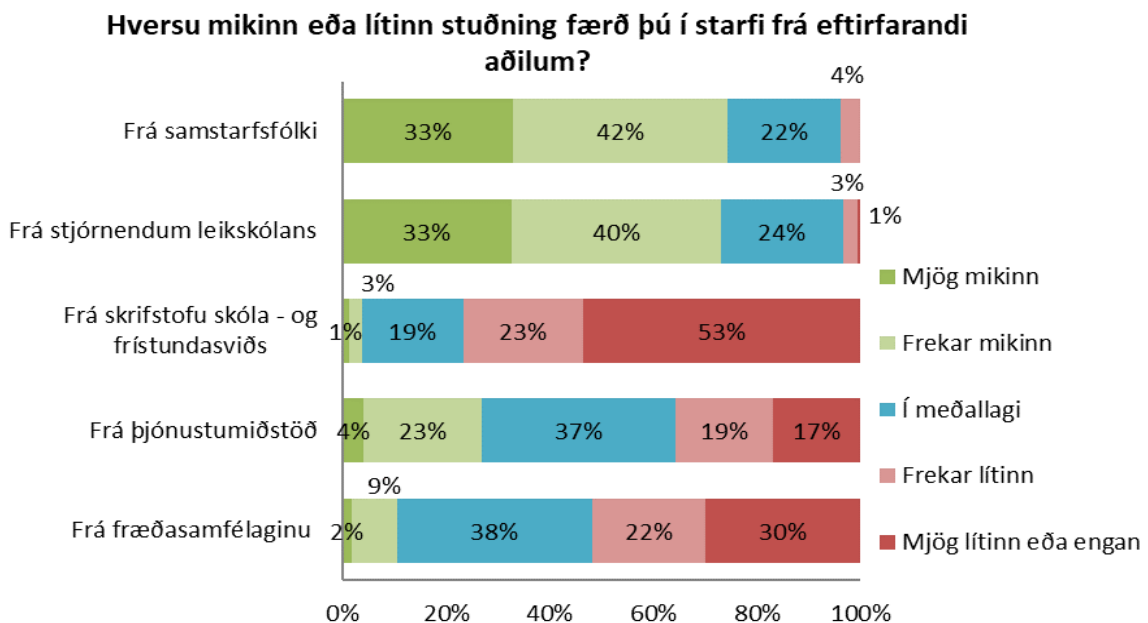

Svör leikskólakennara skiptust til helminga þegar spurt var hvort einhverjum af verkefnum þeirra væri ofaukið. 84 svöruðu játandi en 85 neitandi. Hér að neðan má sjá hver voru þau fimm verkefni sem oftast voru talin upp. Spurningin var opin og 73% af svörum voru sameinuð í fimm neðangreinda flokka.

Er einhverjum af verkefnum þínum ofaukið? Já, hvaða verkefnum?**76 svöruðu**

Næ varla/ekki utan um mín verkefni /vantar undirbúningstíma /alltaf að bætast við verkefni	26	24%
Afleysingar/að "bjarga" málum þegar vantar starfsfólk/ heildin vs. deildin	19	18%
Þjálfun nýs starfsfólks/aukin verkefni vegna reynslulítills starfsfólks og skorts á fagfólki	12	11%
Uppvask/þvo þvott/elda mat/frágangur/viðhald	11	10%
Þrif/sótthreinsun (t.d. þegar upp kemur njálgur og lús)	10	9%

6. Hversu mikinn eða lítinn stuðning færð þú í starfi frá eftirfarandi aðilum?

Greinilegt er að leikskólakennarar upplifa mikinn stuðning við starfs sitt innan veggja leikskólans, þ.e.a.s. frá samstarfsfólki og skólastjórnendum, mun minni frá utanaðkomandi aðilum eins og þjónustumiðstöð og fræðasamfélaginu og mjög lítinn stuðning frá skrifstofu SFS.

7. Hvernig stuðningur er mikilvægastur til að efla innra starf leikskólans?

Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

Fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 47% þeirra 176 svarenda sem röðuðu þætti í fyrsta sæti.

Sé 1-5. sætið skoðað sést *að skipuleggja fagstarf innan leikskólans er þáttur sem langsamlegasta flestir setja í eitthvert þeirra sæta.*

Á bilinu 70-77% setja *stjórnendateymisfundir* og *starfsmannafundir eftir vinnu fyrir allt starfsfólk* í eitthvert sætanna á milli 1.-5.

Fæstir setja *leikskólaráðgjafa í þjónustumiðstöðvar* í topp 5.

Þættir	1.-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans	162	94%
Stjórnendateymisfundir	133	77%
Starfsmannafundir eftir vinnu fyrir allt starfsfólk	121	70%
Aukinn tækifæri til endurmenntunar/símenntunar	100	58%
Vettvang fyrir samræður fagfólks í leikskólum innan hverfisins	87	50%
Handleiðslu sálfræðings eða annars fagfólks	76	44%
Aukinn stuðningur vegna barna/foreldra af erlendum uppruna	71	41%
Mentor fyrir leikskólakennara sem eru að hefja störf	70	40%
Leikskólaráðgjafa í þjónustumiðstöðvar	46	27%
Samtals	866	100%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans	82	47%
Stjórnendateymisfundir	31	18%
Starfsmannafundir eftir vinnu fyrir allt starfsfólk	23	13%
Aukinn tækifæri til endurmenntunar/símenntunar	18	10%
Mentor fyrir leikskólakennara sem eru að hefja störf	8	5%
Vettvang fyrir samræður fagfólks í leikskólum innan hverfisins	5	3%
Aukinn stuðningur vegna barna/foreldra af erlendum uppruna	5	3%
Handleiðslu sálfræðings eða annars fagfólks	3	2%
Leikskólaráðgjafa í þjónustumiðstöðvar	1	1%
Samtals	176	100%

Einnig var spurt opinnar spurningar: Er einhver annar stuðningur til að efla innra starf leikskólans sem þú vilt nefna en kemur ekki fram hér að ofan?

Af þeim 37 sem svöruðu nefndu 10 eftirfarandi: „**Að hægt sé að halda deildarfundi/þverfaglegir fundir/búa til teymi um ákveðin málefni.**“

Önnur svör voru margvísleg en ekki afgerandi, en hér koma nokkur dæmi: Hækka laun, fjölga leikskólakennurum, fleira starfsfólk, meiri afleysingu, meiri undirbúningstíma, meiri nýliðabjálfun, meiri stuðning inn á deild, aðgang að talmeinafræðingi í þjónustumiðstöð, fleiri skipulagsdaga/starfsdaga/fræðslu.

8. Hvað myndi helst gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara?

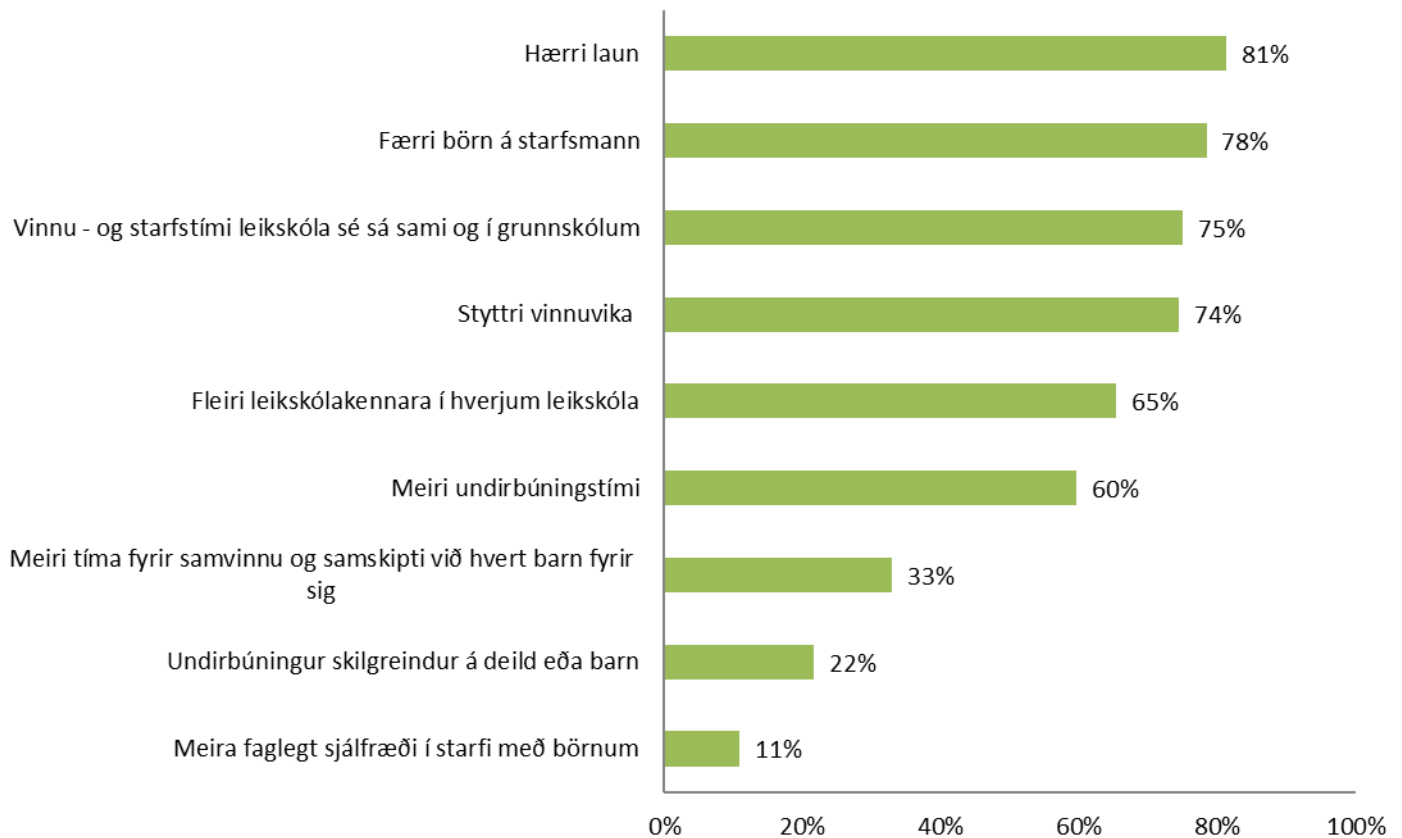
Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

Hærri laun er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 40% þeirra 177 svarenda sem röðuðu þessum þætti í fyrsta sæti.

Sé 1-5. sætið skoðað eru færri börn á starfsmann, vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum og styttri vinnuvika í ákveðnum sérflokk.

Meira faglegt sjálfræði í starfi með börnum er sá þáttur sem sjaldnast er settur í 1.-5. sætið hjá svarendum.

Hærri laun er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 40%

Hvað myndi helst gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara? (1-5. sæti)

Þættir	1-5.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Hærri laun	143	81%
Færri börn á starfsmann	138	78%
Vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum	132	75%
Styttri vinnuvika	131	74%
Fleiri leikskólakennara í hverjum leikskóla	115	65%
Meiri undirbúningstími	105	60%
Meiri tíma fyrir samvinnu og samskipti við hvert barn fyrir sig	58	33%
Undirbúningur skilgreindur á deild eða barn	38	22%
Meira faglegt sjálfræði í starfi með börnum	19	11%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Hærri laun	71	40%
Færri börn á starfsmann	30	17%
Fleiri leikskólakennara í hverjum leikskóla	29	16%
Vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum	22	12%
Styttri vinnuvika	12	7%
Meiri tíma fyrir samvinnu og samskipti við hvert barn fyrir sig	4	2%
Meiri undirbúningstími	4	2%
Meira faglegt sjálfræði í starfi með börnum	3	2%
Undirbúningur skilgreindur á deild eða barn	2	1%

9. Hvað er mikilvægast til þess að bæta vinnuumhverfi starfsfólks í leikskólum?

Þátttakendur voru beðnir að raða eftir vægi þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.

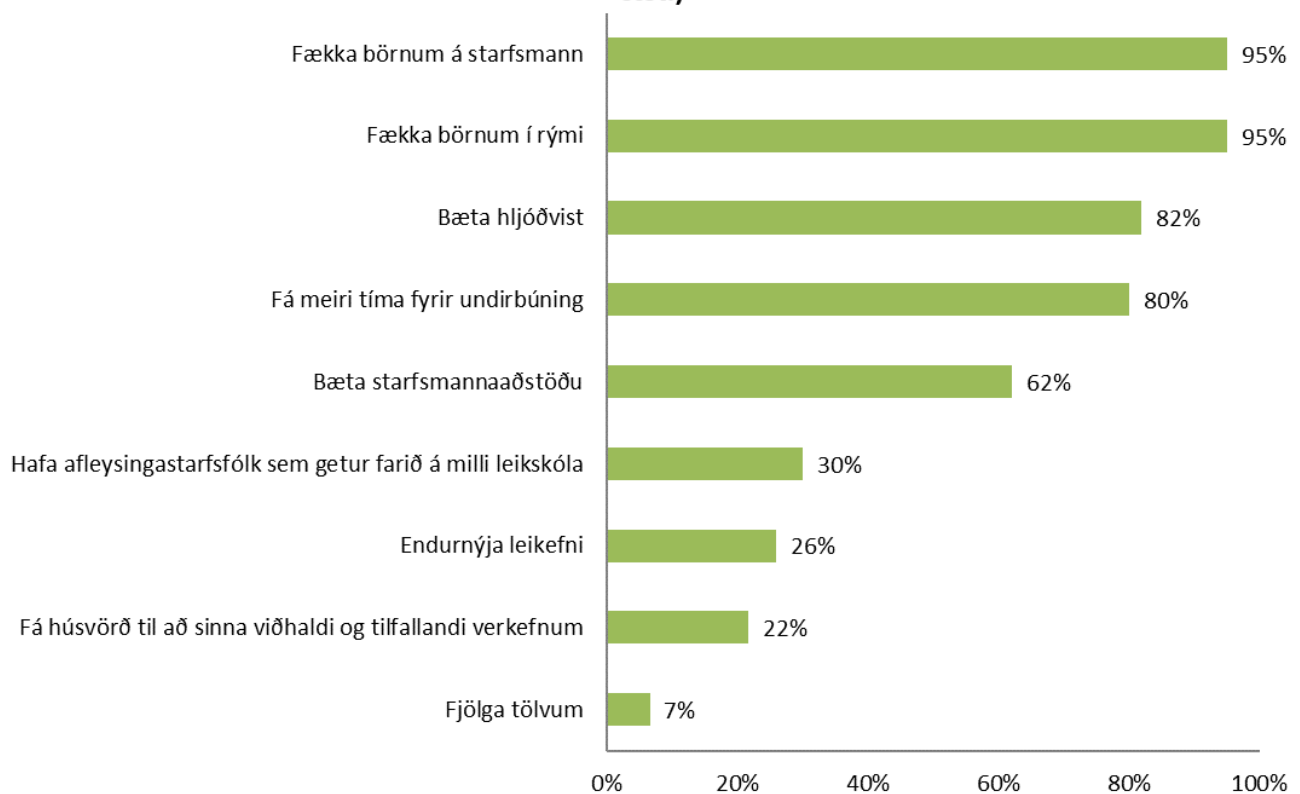
Að fækka börnum á starfsmann er sá þáttur sem áberandi flestir svarenda setja í 1. sæti miðað við aðra þætti, eða 59% þeirra 168 svarenda sem röðuðu þætti í fyrsta sæti.

Sé 1-5. sætið skoðað sést að fækka börnum á starfsmann og fækka börnum í rými eru þeir þættir sem langflestir svarenda setja í eitthvert þeirra sæta.

Um og yfir 80% setja síðan bæta hljóðvist og fá meiri tíma fyrir undirbúning í 1.-5. sæti.

Fæstir setja fjölga tölvum í 1.-5. sæti.

Hvað er mikilvægast til þess að bæta vinnuumhverfi starfsfólks í leikskólum? (1-5. sæti)

Þættir	1.-5. sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Fækka börnum á starfsmann	158	95%
Fækka börnum í rými	158	95%
Bæta hljóðvist	136	82%
Fá meiri tíma fyrir undirbúning	133	80%
Bæta starfsmannaaðstöðu	103	62%
Hafa afleysingastarfsfólk sem getur farið á milli leikskóla	50	30%
Endurnýja leikefni	43	26%
Fá húsvörð til að sinna viðhaldi og tilfallandi verkefnum	36	22%
Fjölga tölvum	11	7%

Þættir	1.sæti	
	Fjöldi	Hlutfall
Fækka börnum á starfsmann	99	59%
Fækka börnum í rými	34	20%
Fá meiri tíma fyrir undirbúning	16	10%
Bæta starfsmannaaðstöðu	6	4%
Bæta hljóðvist	6	4%
Hafa afleysingastarfsfólk sem getur farið á milli leikskóla	4	2%
Fá húsvörð til að sinna viðhaldi og tilfallandi verkefnum	2	1%
Fjölga tölvum	1	1%
Endurnýja leikefni	0	0%

10. Hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma færðu?

Hér var spurt um raunverulegan tíma, ekki lágmark samkvæmt kjarasamningi. Spurningin var opin og því nokkuð flókið að draga saman þar sem margir nefndu talnabil, t.d. frá 2-4 tíma á viku.

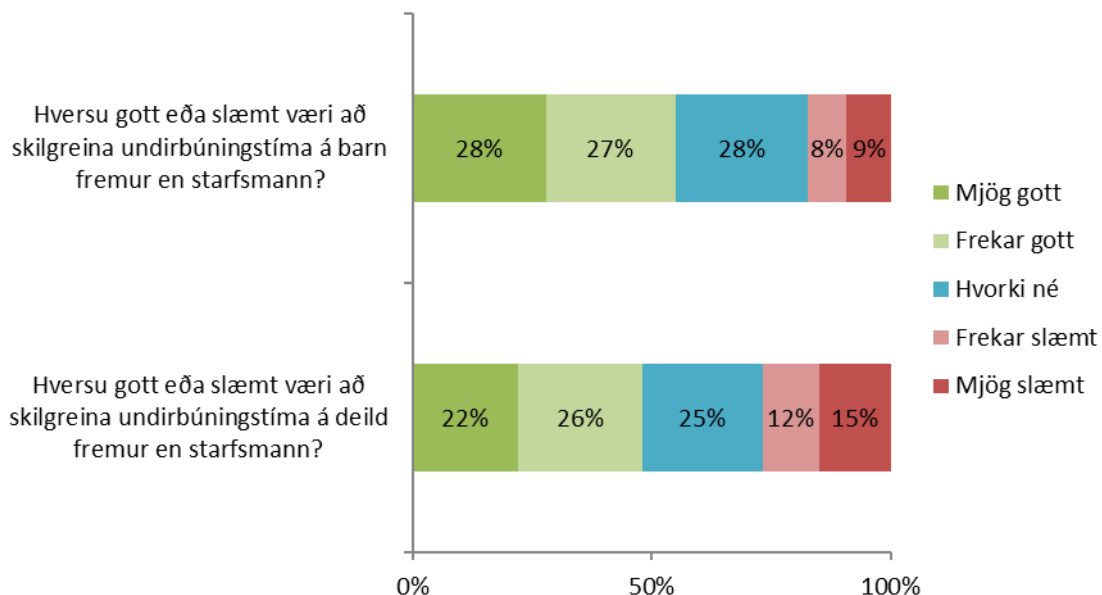
171 svöruðu þessari spurningu og samkvæmt vegnu meðaltali voru leikskólakennarar að fá 3-4 undirbúningstíma á viku. Flestir, eða 34, svöruðu að þeir fengju frá 4 klukkustundum á viku og 57 sögðust fá allt að 5 klukkustundir á viku í undirbúning. 18 sögðust stundum fá engan undirbúning. 13 sögðust fá eina klukkustund á viku og einn sagðist fá 10 klukkustundir í undirbúning á viku. Flestir nefndu bilið frá 2 klukkustundum upp í 5 klukkustundir á viku (eða u.þ.b. 120-140 af 171).

11. Hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma telur þú nauðsynlegt að hafa?

Um opna spurningu var að ræða og því nokkuð flókið að draga saman eins og fram kemur í lið 10.

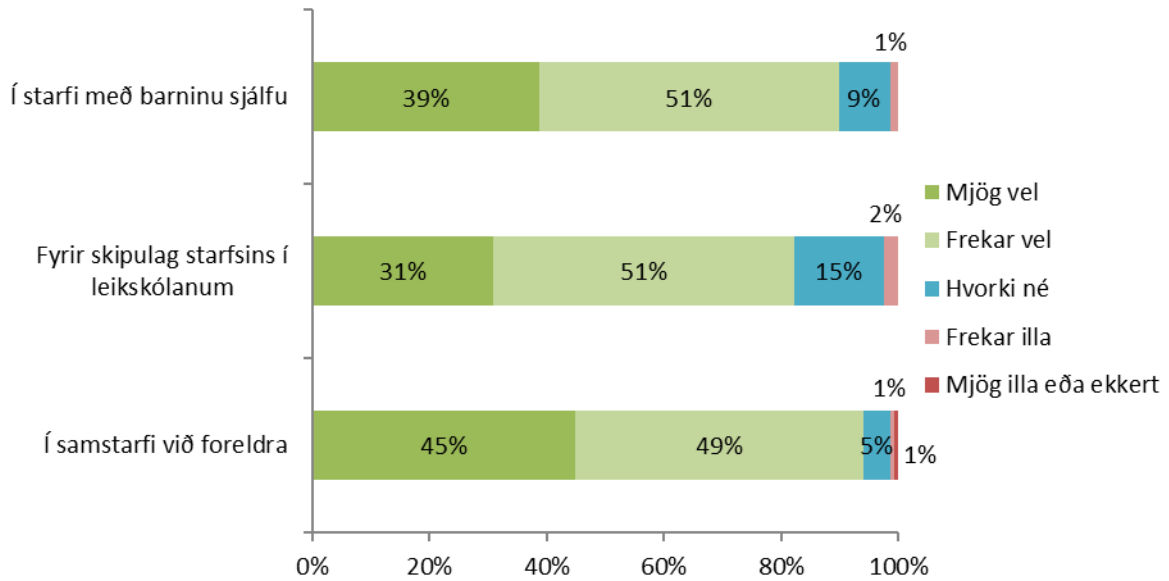
164 svöruðu þessar spurningu og samkvæmt vegnu meðaltali fannst leikskólakennurum æskilegt að fá í kringum 7 klukkustundir á viku í undirbúning. Flestir, eða 47 töldu æskilegt að fá allt að 10 klukkustundum á viku í undirbúning. 6 töldu æskilegt að fá tvær klukkustundir á viku í undirbúning og einn taldi æskilegt að fá 15 klukkustundir á viku í undirbúning. Flestir nefndu bilið frá 5 klukkustundum á viku upp í 10 klukkustundir á viku (eða u.þ.b. 135-140).

Margir töldu að deildarstjórar þyrftu fleiri tíma en leikskólakennara. Aðrir töldu að barnahópurinn skipti máli, t.d. að eldri barna deildir krefðust meiri undirbúningstíma en yngri barna deildir. Einnig að meiri undirbúningstíma þyrfti í kringum fjölbreytileg verkefni, þar sem skortur væri á fagfólki og fleira í þeim dúr.

12. Hversu gott eða slæmt væri að skilgreina undirbúningstíma á barn eða deild fremur en starfsmann?

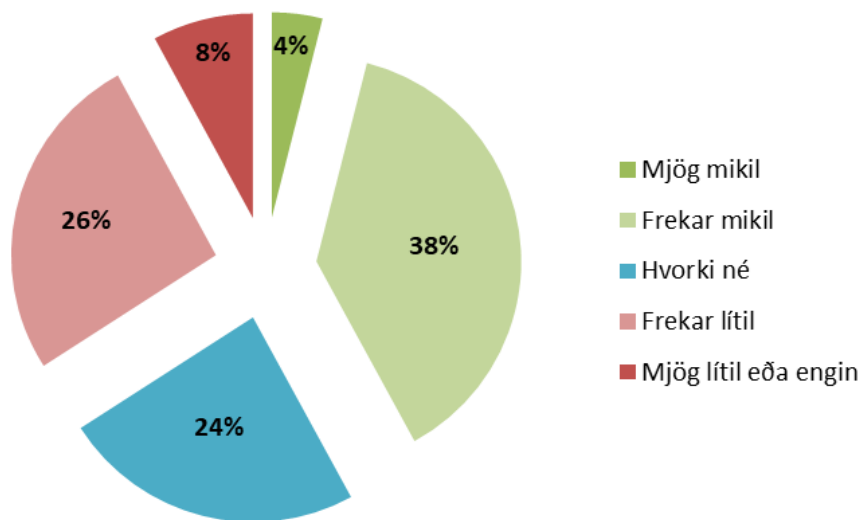
Um helmingur starfsmanna telur frekar gott eða mjög gott að skilgreina undirbúningstíma á barn eða deild fremur en starfsmann. Áhugavert er að um fjórðungur tekur ekki afstöðu.

Hversu vel eða illa finnst þér upplýsingaskráning sem fer fram vegna barna, nýtast vegna eftirfarandi:

Svarendur eru almennt sammála um að upplýsingaskráning nýtist í starfi með börnunum, fyrir skipulag starfsins og í samstarfi við foreldra.

13. Hversu mikil eða lítil tækifæri hefur þú til símenntunar og starfsþróunar?

42% svarenda telur sig hafa frekar eða mjög mikið svigrúm til símenntunar og starfsþróunar en 34% svarenda telur svo ekki vera.

Hvaða þættir skipta helst máli til að þú getir sinnt símenntun og starfsþróun samhliða starfi?

80 af 130 sem svöruðu þessari spurningu, eða **um 62 %**, töldu að það **að fá afleysingu til að komast á námskeið** myndi skipta mestu máli.

10 nefndu að laun væru greidd af launveitanda eða félagi, 7 nefndu það að leikskólastjóri væri hvetjandi og gefi frí/sveigjanleika, 6 nefndu að námskeiðin henti faglega og 5 nefndu námsleyfi á launum. Þættir eins og færri börn á deild, að tíminn henti og stöðug starfsmannavelta/þjálfun voru einnig nefnd.

13. Hvernig telur þú að hægt sé að laða að fólk í nám í leikskólafræðum?

Spurningin var opin og svörin margvísleg. Þó nefndu 74% að hækka þyrfti launin. Hér að neðan má sjá þá þætti sem voru nefnd oftast en 10 sinnum.

Hvernig telur þú að hægt sé að laða að fólk í nám í leikskólafræðum?***157 svöruðu***

Hækka laun	116
Færri börn á starfsmann/rými/deildum	48
Betra vinnuumhverfi/aðbúnaður/aðstaða	42
Eins og hjá grunnskólakennurum/vinnutími/frí/undirbúningstími/fríðindi	39
Betri ímynd starfsins/jákvæðari umræða/fá meiri virðingu/skilning frá ráðamönnum	37
Stytttri vinnuvika/minnka vinnutímann	21
Minnka álag	19
Stytta námið (t.d.3 ár + 2 ár)	14
Fleiri undirbúningstímar	11

Formáli netkönnunar:

Kæri leikskólakennari,

Þessa dagana fer fram könnun til leikskólakennara en hún er liður í gagnaöflun starfshóps sem vinnur að tillögum um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara í Reykjavík.

Í tengslum við vinnu hópsins fóru fram rýnihópaviðtöl við leikskólakennara sem starfa í leikskólum Reykjavíkurborgar. Þar komu fram margar ábendingar og er þessari könnun ætlað að gefa betri mynd af þeim þáttum sem þar komu fram. Við leggjum áherslu á að spurningar og svarmöguleikar byggjast alfarið á þeim ábendingum sem komu fram í rýnihópunum. Eftir hverja spurningu gefst þér að auki tækifæri til þess að koma með ábendingar sem þér finnst ekki hafa komið fram í svarmöguleikum.

Við leggjum áherslu á að uppröðun spurninga og svarmöguleika er handahófskennd og endurspeglar því ekki vægi með nokkrum hætti. Könnunin er nafnlaus og svör trúnaðarmál.

Skoðun þín skiptir miklu máli og við þökkum þér kærlega fyrir þátttökuna.

Kveðja frá starfshópnum

Tengiliður vegna könnunar:

Ef þig vantar frekari upplýsingar um könnunina eða störf starfshópsins vinsamlegast hafðu samband við Guðlaugu Gísladóttur verkefnastjóra starfshópsins í gegnum netfangið

Gudlaug.Gisladdottir1@reykjavik.is.

Upplýsingar um starfshóp:

Starfshópur um nýliðun og bætt starfsumhverfi leikskólakennara starfar að beiðni Skóla- og frístundaráðs. Hópurinn hefur starfað frá því í febrúar á þessu ári og mun skila tillögum um úrbætur í nóvember næstkomandi. Hópurinn er þverfaglegur og skipaður fulltrúum eftirfarandi aðila: Félags leikskólakennara, Félags leikskólastjóra, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, Háskóla Íslands, Menntamálaráðuneytisins, Félagi foreldra leikskólabarna, Skóla- og frístundasviði og Skóla- og frístundaráði.

Í lok könnunarinnar:

Takk fyrir þátttökuna!

Spurningalisti netkönnunar:

Hverjir eru helstu kostir leikskólakennarastarfsins? (Raðið eftir vægi, þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.)

- Vinna með börnum _____
- Fjölbreytileiki starfsins _____
- Gefandi starf _____
- Skemmtilegt starf _____
- Fjölskylduvænt starf _____
- Mannleg samskipti _____
- Starfsöryggi _____
- Krefjandi og ögrandi starf _____
- Sýnilegur árangur/sjá framfarir barnanna _____
- Að starfa við það sem ég hef menntað mig til _____
- Leikskólinn er góður vinnustaður _____

Eru einhverjir aðrir kostir sem þú vilt nefna en koma ekki fram hér að ofan?

Hverjir eru helstu ókostir leikskólakennarastarfsins? (Raðið eftir vægi, þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.)

- Of mikið álag _____
- Lítið sveigjanleiki _____
- Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks _____
- Of mikil starfsmannavelta _____
- Vöntun á leikskólakennurum _____
- Tímaskortur _____
- Of mörg börn á starfsmann _____
- Of lítið rými/húsnæðismál _____
- Hávaði _____
- Virðingarleysi _____

Ef þú upplifir virðingarleysi í leikskólakennarastarfinu, hvernig birtist það helst?

Eru einhverjir aðrir ókostir sem þú vilt nefna en koma ekki fram hér að ofan?

Hvað telur þú að valdi mestu álagi í starfi leikskólakennara?(Raðið eftir vægi, þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.)

- Aðlögun barna _____
- Þjálfun nýs starfsfólks _____
- Sérþarfir barna/stuðningsbörn _____
- Börn með íslensku sem annað mál _____
- Mannekla/skortur á afleysingu/veikindi starfsfólks _____
- Of mörg börn á starfsmann _____
- Of lítið rými _____
- Hvíldartími starfsfólks án barna of lítill _____
- Hávaði _____
- Skortur á undirbúningstíma _____
- Fjarvera starfsfólks vegna verkefna utan deilda _____

Eru aðrir álagspættir sem þú vilt nefna en koma ekki fram hér að ofan?

Hverjir eru að þínu mati grunnþættir leikskólakennarastarfsins?

Er einhverjum af verkefnum þínum ofaukið?

1. Já
2. Nei

Hversu mikinn eða lítinn stuðning færð þú í starfi frá eftirfarandi aðilum:

	Mjög mikinn	Frekar mikinn	Í meðallagi	Frekar lítinn	Mjög lítinn eða engan	Veit ekki
Frá samstarfsfólki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frá stjórnendum leikskólans	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frá skrifstofu skóla - og frístundasviðs	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frá þjónustumiðstöð	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frá fræðasamfélaginu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tillögur um aðgerðir

Hvernig stuðningur er mikilvægastur til að efla innra starf leikskólans? (Raðið eftir vægi, þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.)

- Starfsmannafundur eftir vinnu fyrir allt starfsfólk _____
- Stjórnendateymisfundir _____
- Fundir til að skipuleggja fagstarf innan leikskólans _____
- Vettvangur fyrir samræður fagfólks í leikskólum innan hverfisins _____
- Mentor fyrir leikskólakennara sem eru að hefja störf _____
- Handleiðslu sálfræðings eða annars fagfólks _____
- Leikskólaráðgjafa í þjónustumiðstöðvar _____
- Aukinn stuðningur vegna barna/foreldra af erlendum uppruna _____
- Aukinn tækifæri til endurmenntunar/símenntunar _____

Er einhver annar stuðningur til að efla innra starf leikskólans sem þú vilt nefna en kemur ekki fram hér að ofan?

Hvað myndi helst gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara? (Raðið eftir vægi, þar sem 1 vegur mest, 2 næstmest o.s.frv.)

- Meira faglegt sjálfræði í starfi með börnum _____
- Meiri tíma fyrir samvinnu og samskipti við hvert barn fyrir sig _____
- Fleiri leikskólakennara í hverjum leikskóla _____
- Hærri laun _____
- Undirbúningur skilgreindur á deild eða barn _____
- Færri börn á starfsmann _____
- Stytttri vinnuvika _____
- Vinnu- og starfstími leikskóla sé sá sami og í grunnskólum _____
- Meiri undirbúningstími _____

Eru aðrir þættir sem myndu gera starf leikskólakennara eftirsóknarverðara sem þú vilt nefna en koma ekki fram hér að ofan?

Hvað er mikilvægast til þess að bæta vinnuumhverfi starfsfólks í leikskólum? (Raðið eftir vægi, þar sem 1 hefur mest vægi, 2 næstmest o.s.frv.)

- Fækka börnum á starfsmann _____
- Fækka börnum í rými _____
- Bæta starfsmannaástöðu _____
- Bæta hljóðvist _____
- Fjölga tölvum _____
- Endurnýja leikefni _____
- Fá húsvörð til að sinna viðhaldi og tilfallandi verkefnum _____
- Hafa afleysingastarfsfólk sem getur farið á milli leikskóla _____
- Fá meiri tíma fyrir undirbúning _____

Eru aðrir þættir sem þú vilt nefna til að bæta vinnuumhverfið en koma ekki fram hér að ofan?

Hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma færðu? (Hér er átt við raunverulegan tíma, ekki það sem þú átt að lágmarki að fá skv. kjarasamningi).

Hversu mikinn vikulegan undirbúningstíma telur þú nauðsynlegt að hafa?

Hversu gott eða slæmt væri að skilgreina undirbúningstíma á barn fremur en starfsmann?

1. Mjög gott
2. Frekar gott
3. Hvorki né
4. Frekar slæmt
5. Mjög slæmt
6. Veit ekki

Hversu gott eða slæmt væri að skilgreina undirbúningstíma á deild fremur en starfsmann?

1. Mjög gott
2. Frekar gott
3. Hvorki né
4. Frekar slæmt
5. Mjög slæmt
6. Veit ekki

Hversu vel eða illa finnst þér upplýsingaskráning sem fer fram vegna barna, nýtast vegna eftirfarandi:

	Mjög vel	Frekar vel	Hvorki né	Frekar illa	Mjög illa eða ekkert	Veit ekki
Í starfi með barninu sjálfu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fyrir skipulag starfsins í leikskólanum	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Í samstarfi við foreldra	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tillögur um aðgerðir

Hversu mikil eða lítil tækifæri hefur þú til símenntunar og starfsþróunar?

1. Mjög mikil
2. Frekar mikil
3. Hvorki né
4. Frekar lítil
5. Mjög lítil eða engin
6. Veit ekki

Hvaða þættir skipta helst máli til að þú getir sinnt símenntun og starfsþróun samhliða starfi?

Hvernig telur þú að hægt sé að laða að fólk í nám í leikskólafræðum?

Er eitthvað annað sem þú vilt koma á framfæri varðandi leikskólakennarastarfið og/eða könnunina í heild sinni?

Viðauki 5 – hópavinna leikskólastjóra samantekt

Í hópavinnu leikskólastjóra var farin leið jákvæðrar nálgunar (positive inquiry). Hóparnir voru með mismunandi viðfangsefni og voru þeir meðal annars beðnir um að tilgreina hvað þyrfti að gera til að hlúa að núverandi leikskólakennurum og hvernig við gætum haldið í núverandi starfsfólki. Þar voru niðurstöðurnar eftirfarandi:

- Færri börn á hvern starfsmann
- Færri börn á deildum og í rými
- Stytta vinnuvikuna hjá þeim sem vinna 70-100%
- Aukið fjármang í afleysingar
- Aukið fjármagn í kennsluefni barna
- Aukið fjármagn í aðbúnað starfsmanna, t.d. sérkennsluáðstöðu, undirbúningsaðstöðu, kaffistofu o.fl.
- Auka viðhald á leikskólum
- Auka þjónustu við leikskóla, t.d. að moka snjó í upphafi dags
- Taka samtal við foreldra um styttingu á dvalartíma barna

Einnig var spurt um hvaða óvæntar upptakur yrðu reglulega, hverjar væru erfiðastar og hvað væri hægt að gera til að minnka neikvæð áhrif þeirra á daglega starfsemi. Niðurstöðurnar voru eftirfarandi:

- Veikindi starfsmanna og barna þeirra á hverjum degi
- Uppsagnir mánaðarlega (fer eftir stærð skóla)
- Hætt við ráðningu starfsmanna
- Fjölskyldu- og einkalífstengd málefni starfsmanna
- Viðhald á fasteignum og bilanir

Þær upptakur sem taldar voru erfiðastar eru veikindi og fjarvera starfsmanna vegna þess að skipulagið hrynur við það. Breyta þarf vinnutíma starfsfólks og jafnvel senda börnin heim. Mikil aukavinna gengur á heilsu þeirra sem taka hana að sér. Þær lausnir sem mælt var með til úrbóta voru:

- Fækka börnum á hvern starfsmann/fjölgja starfsmönnum án þess að fjölga börnum
- Minnka faglegar kröfur/fækka verkefnum/ekki hægt að vinna samkvæmt öllum óskum ef faglegt hlutfall starfsmanna er of lítið

Einn hópurinn fékk meðal annars eftirfarandi spurningu: „Hvaða einum þætti er hægt að breyta í starfsemi leikskóla sem myndi tryggja mestar umbætur og af hverju? Svörin voru eftirfarandi:

- Fækkun barna (á starfsmann)
- Styttri opnunartíma

Þar sem viðfangsefnin höfðu jákvæða nálgun, voru tveir hópar spurðir um hvað einkenndi góðan leikskóla. Markmiðið með spurningunni var að draga fram hvernig ástandið ætti að vera. Svörin voru eftirfarandi:

- Gott fagfólk/leikskólakennarar/fagmennska/aukinn hluti fagfólks
- Stöðugleiki í starfsmannahaldi/lítill starfsmannavelta
- Fullmannaður leikskóli
- Hæfilega mörg börn á hverri deild
- Starfsþróun
- Góð vinnuástaða, góður aðbrúnaður, gott kennsluefni/vel skipulagt húsnæði og lóð
- Samvinna, jákvæðni, metnaður, virðing, jafnrétti, tillitssemi
- Skýr stefna og þróun, góð stjórnun og starfsmannahald
- Góður staðarblær/ jákvæður skólabragur

Í hópavinnu leikskólastjóra er hafsjór af fróðlegum upplýsingum. Hér að ofan hafa verið dregin fram þau atriði sem standa upp úr og lýsa vel hver vandinn er og hvaða aðgerðir til úrbóta eru vænlegastar til árangurs hvað varðar starfsumhverfið.

Upplýsingar um framkvæmd hópavinnu og gróf samantekt:

Hópavinna leikskólastjóra fór fram þann 4. apríl 2017. Yfir 50 leikskólastjórar tóku þátt og fór vinnan fram frá kl. 8:30-11:00. Hér eru aðeins sett fram atriðisorð sem eru samandregin áhersluatriði úr hópavinnunni. Farið var yfir alla þættina við gerð tillagna um aðgerðir til úrbóta í hjá leikskólum borgarinnar og gengið úr skugga um að snert væri á öllum þáttum. Eftir atvikum var skoðað dýpra í gögnin. Helstu niðurstöður koma fram hér að neðan og viðfangsefni hópanna fylgja á næstu blaðsíðu. Framkvæmd og úrvinnsla var í höndum Guðlaugar Gísladóttur.

Bætt starfsumhverfi

Mönnun

Afleysing vegna veikinda, náms, undirbúnings, annað óvænt
Fagfólk
Fullmanna leikskóla
Móttaka nýrra starfsmanna
Færri börn á starfsmann/deild
Færri börn á ófagmenntaða
Umbuna fagfólki á skólum með fáa fagmenntaða til að ná upp hlutfalli fagmenntaðra
Stjórnun - innra skipulag
Húsvarsla, ræstingar, eldhús - tekur frá kennurum/leiðbeinendum
Fagvinna, hafa kröfur í samræmi við hlutfall fagmenntaðs starfsfólks

Aðstaða

Hljóðvist
Fjöldi barna á deild
Kaffi og mataraðstaða fyrir starfsmenn
Undirbúningsaðstaða
Sérkennsluaðstaða
Viðhald húsnæðis og lóðar
Tæki og tól starfsmanna
Námshögn barna
Staðarblær/vinnustaðarmening

Hvernig er hægt að fjölga þeim sem hefja nám?

Nýliðun

Bætt starfsumhverfi
Laun og önnur hlunnindi
Lengd náms og réttindi í þrepum á leiðinni
Afleysing - vegna náms og endurmenntunar starfsfólks
Samvinna við skóla/kennslustofnanir vegna fyrirkomulags fagnáms
Kandidatsár - einnig að skoða fyrirkomulag vegna þeirra sem hafa verið lengi starfandi í leikskólum
Leikskólaliðar, komist beint í háskólanám í leikskólafræðum/ innbyggð brú í náminu sjálfu
Kynning
Styrkir
LÍN - hvati t.d. Niðurfelling lána

Laun/umbun

Skoða launaflokka leikskólaliða, diploma, B.Ed, M.Ed, hvatar til náms
Laun almennt, háskólamenntaðir hjá ríki og borg
Launamunur - leikskólakennari, deildarstjóri, aðst.leikskólastjóri, leikskólastjóri

Leikskólastjórar - vinnuhópar á starfsfundi 16. mars viðfangsefni hópa – jákvæð nálgun

Til umhugsunar við vinnuna – stóru spurningarnar þrjár

- Hvað?
- Af hverju?
- Hvernig?

Hópar 1 og 5:

Vinnustaðurinn – jákvæð nálgun (huglægt og hlutlægt mat)

1. Hvað einkennir góðan vinnustað? Hvaða þættir verða að vera til staðar?
2. Hvernig leikskóli er góður vinnustaður, hvað einkennir hann?
3. Hvernig ímynd vilum við að leikskólinn okkar hafi?

Hópar 2 og 6:

Leikskólakennarinn – starfið – jákvæð nálgun (skipulag, umhverfi, aðstæður)

1. Hverjir eru kostirnir við að vera leikskólakennari?
2. Hvað einkennir góðan leikskólakennara?
3. Hvað einkennir góðan leikskóla?

Hópar 3 og 7:

Starfsemin – jákvæð nálgun (skipulag, umhverfi, aðstæður)

1. Hvernig hlúum við að núverandi leikskólakennurum? Hvernig höldum við í núverandi starfsfólk?
2. Hvernig treystum við faglega starfið?
3. Hvernig eigum við að taka á móti nýliðum?
4. Hvernig eigum við að taka á móti vettvangsnemum?

Hópar 4 og 9:

Ímyndin – jákvæð nálgun (viðhorf – okkar, tilvonandi nema, samfélagsins)

1. Af hverju vinn ég í leikskóla – hvað er gott við að vinna í leikskóla?
2. Hvernig ímynd þarf starf leikskólakennara að hafa til þess að kennaranámið verði eftirsóknarvert?
3. Hvernig ímynd viljum við að leikskólinn okkar hafi?
4. Hvernig komum við þessu á framfæri?

Hópar 5 og 10:

Nýliðun – jákvæð nálgun (aðferðir/viðhorf/virðisauki)

1. Hvernig fjölgum við þeim sem hefja nám í leikskólafræðum?
2. Af hverju á ófaglært starfsfólk í leikskólum að sækja sér réttindi?
3. Hvað hvatar eru eða ættu að vera til staðar?
4. Hvað „græðir“ leikskólinn? Hvað „græðir“ borgin?

Viðauki 6 - Húsnæði og umhverfi leikskóla

Húsnæði, umhverfi og búnaður er varðar undirbúning, náms- og leikefni eru lykilatriði í getu leikskólakennara til að uppfylla faglegar kröfur í starfi með börnum. Í djúpgreiningu sem framkvæmd var á árinu 2017 var farið í saumana á rými og aðstöðu í leikskólunum með tilliti til þarfa starfsmanna og barna og skoðað út frá reglugerð um starfsumhverfi leikskóla nr. 655 frá 2009.

Í greiningu á húsnæði leikskóla í djúpgreiningunni komu í ljós eftirfarandi atriði sem þarf að hafa í huga (tekið beint úr skýrslu):

Rými þar sem börn geta verið í ró og næði þarf að vera í öllum leikskólum. Börn sem dvelja í leikskóla 8-9 tíma á dag þurfa að fá næði hluta úr degi. Hvíldaraðstaða barna á að vera í sér herbergi, en ekki í herbergi þar sem beðið er eftir að börnin vakni svo hægt sé að taka herbergið undir annað. Þennan þátt þarf sérstaklega að skoða þegar yngri börnum fjölgar í leikskólum.

Rými þar sem hreyfing eða þar sem börn geta leikið í stærri hópum og rými þar sem er svigrúm fyrir fjölbreytta hreyfingu. Rými þurfa helst að vera lokuðu. Í fjölnota rýmum fer fram margbreytilegt starf sem leikskólinn leggur áherslu á eins og tónlist, leikræn tjáning, myndlist/sköpun og hreyfing, það er því mikilvægt að það starf sem fram fer í fjölnota rýmum geti farið fram án truflunar og að þar séu til staðar þau námsgögn sem hæfa starfi og leik hverju sinni. Listasmiðjur fyrir myndsköpun þurfa að vera til staðar í sér rými, stóru og björtu. Sköpun er mikilvægur þáttur í námi og þroska barna á leikskólaaldri og eitt af grunnþáttum menntunar.

Matsalir séu í sér rými, en ekki hafðir með öðru starfi. Sér matsalir hafa í för með sér bætt hreinlæti. Matsalir auka á samstarf milli deilda þar sem öll börnin borða saman, en þó ekki öll á sama tíma. Best væri að hafa tvo matsali annan fyrir yngri börn og hinn fyrir eldri þannig að ekki myndist pressa á yngir börnin í matartímum þ.e.a.s. ef matsalurinn er tvísetinn eins og víða er núna. Matsalir mega vera bjartir og víðir og jafnvel opnir.

Fataherbergi við hverja deild. Fataherbergi nýtast sem námsumhverfi. Dagleg samskipti eiga sér oft stað milli starfsmanna og foreldra í fataherberginu. Ef fataherbergi eru höfð sameiginleg þurfa þau að vera stærri og meira hólfuð af. Hljóðeinangrun þarf að vera góð. Mikið og þarft starf fer fram mörgum sinnum á dag í fataherberginu og því nauðsynlegt að það sé notalegt og þægilegt jafnt fyrir börn sem starfsfólk.

Starfsmannaáðstaða þarf að vera rúmgóð. Rými fyrir Aðstoðarleikskólastjóra, sem hefur sína eigin tölvu. Góð fundaraðstaða þar sem ýmsum fundum hefur fjölgað undanfarin ár. Teymisfundir vegna sérkennslu (greiningaraðilar, sálfræðingar, þroskaþjálfar og foreldrar) fara í auknu mæli fram á leikskólum, þar sem þjónustumiðstöðvar hafa ekki aðstöðu. Foreldrafundir tveir á ári. Fundir vegna aukningar í fagstarfi, námskrár, menntastefnu, starfsáætlunar og skipulags hefur kallað á fjölgun funda í leikskólanum að degi til þar sem starfsmannafundir að kvöldi hafa að mestu verið lagðir af.

Undirbúningsherbergi þarf að vera rúmgott og gera ráð fyrir plássi fyrir fleiri starfsmenn en verið hefur. Undirbúningstímum hefur fjölgað (nú nýlega bættust við tveir undirbúningstímar á deild). Sérkennslustjórastaða hefur aukist og þarf sérkennslustjóri að hafa sér rými með tölvuaðstöðu.

Aðstaða fyrir börn með sérþarfir og fötluð börn, þarf oft að taka út af deildum til þjálfunar.

Hvíldaraðstaða starfsmanna þarf að vera rúmgóð. Hirslur fyrir persónulegar eigur þarf að vera góð og stærri en nú er. Fatnaður starfsmanna þarf einnig rými og má ekki geymast inn í hvíldaraðstöðu starfsmanna (Vinnueftirlitið) á helst að vera í lokuðum skápum. Þar sem starfsmenn eru 15 eða fleiri þarf tvö salerni.

Stór hluti leikskóla í Reykjavíkur er hannaður fyrir aðrar forsendur og aðstæður en eiga við í dag, þ.e. fyrir hálfsvístun og minni áherslu á snemmtæka íhlutun. Margir leikskólar uppfylla því ekki þau skilyrði sem sett eru fram í nýrri námskrá og lögum um leikskóla. Í könnun sem gerð var meðal leikskólastjóra sagði rúmur helmingur þeirra leikskólastjóra sem svöruðu (44) að ekkert rými væri þar sem börn geta verið í ró og næði.

Árið 2000-2002 gerði Ágústa Guðmarsdóttir rannsókn um heilsueflingu í leikskólum í Reykjavík sem varðaði íhlutun og árangur aðgerða. Horfa má til þess verkefnis hvað varðar vinnuvernd og heilsueflingu. Fræðigreinin um rannsóknina var birt í Læknablaðinu: <http://www.laeknabladid.is/media/tolublod/1352/PDF/f02.pdf>.

Á vef KÍ má einnig finna skýrslu um tilraunaverkefni um hljóðvist í leikskólum (Hljóðvist í leikskólum, 2017) sem var samstarfsverkefni Akureyrarkaupstaðar, Heilbrigðiseftirlits Norðurlands Eystra, Kennarasambands Íslands, Sambands íslenskra sveitarfélaga, Umhverfisstofnun og Vinnueftirlitsins:

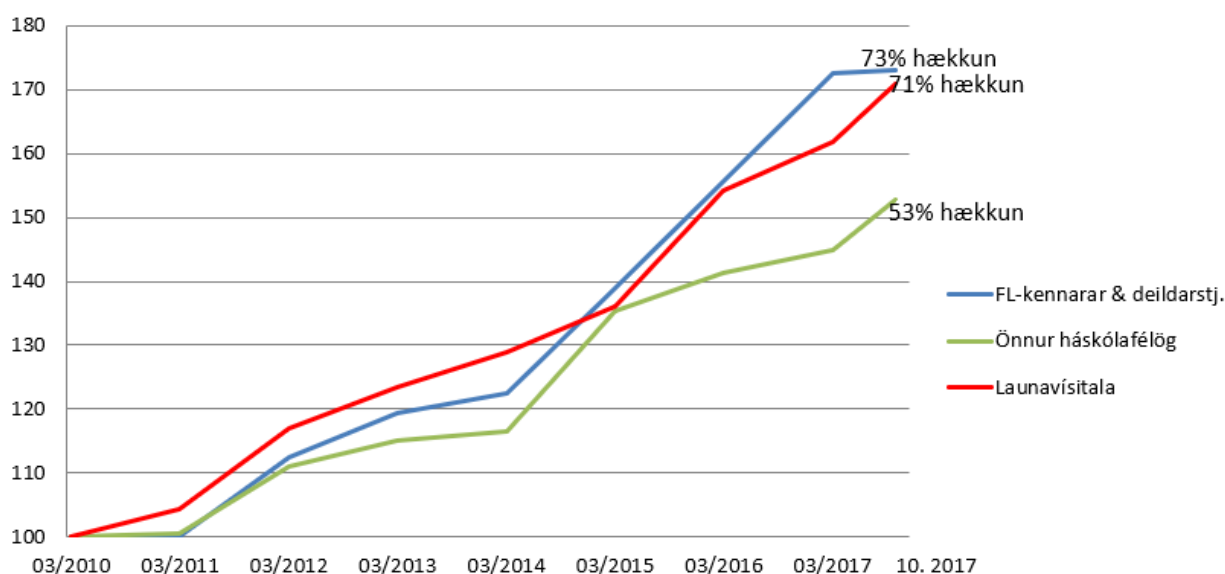
http://www.ki.is/images/Skrar/KI/Vellidan_i_vinnu/Tilraunaverkefni_um_hljovist_Lokaskrsla_jl_2017.pdf.

Viðauki 7 - Laun leikskólakennara samanborin við önnur háskólafélög

Kjaradeild Reykjavíkurborgar tók saman upplýsingar um laun og launaþróun leikskólakennara og deildarstjóra sem taka laun samkvæmt kjarasamningi við Félag leikskólakennara, samkvæmt gögnum sem til eru í launakerfi borgarinnar.

Myndirnar hér að neðan sýna þróun dagvinnulauna annars vegar og heildarlauna hins vegar innan Félags leikskólakennara hjá Reykjavíkurborg í samanburði við önnur háskólafélög² innan borgarinnar og launavísitölu útgefna af Hagstofu Íslands. Laun hafa verið umreiknuð yfir í vísitölu launa í þessum samanburði. Krónutölur koma úr launakerfi borgarinnar.

Dagvinnulaun - launavísitala

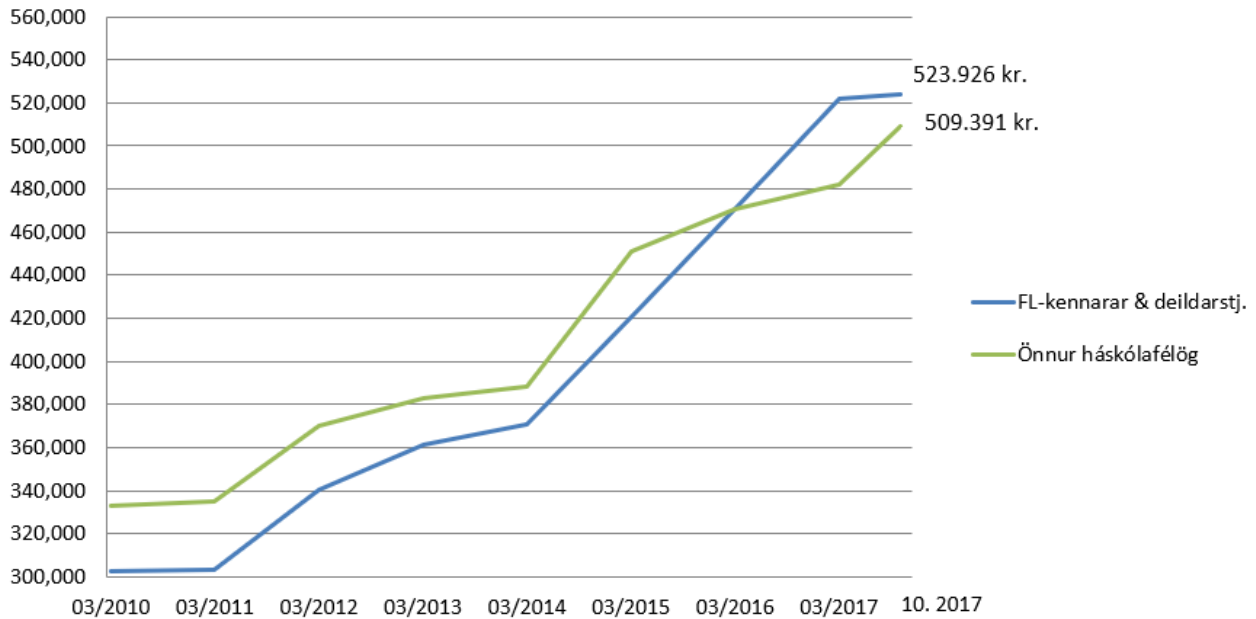
Mynd 1: Dagvinnulaun – launavísitala. FL-kennarar og deildarstjórar í samanburði við önnur háskólafélög hjá borginni. Heimild: Atli Atlason, Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018.

Eins og sjá má á mynd 1 hér að ofan hækka dagvinnulaun leikskólakennara og deildarstjóra hjá borginni um 73% á tímabilinu mars 2010 til október 2017 sem er ívið meiri hækkun en hækkun launavísitölu Hagstofunnar. Dagvinnulaun annarra háskólafélaga hjá borginni hækka um 53% á tímabilinu mars 2010 til október 2017 til samanburðar.

Eins og sjá má á mynd 2 á næstu blaðsíðu eru meðaldagvinnulaun innan Félags leikskólakennara 523.926 kr. í október 2017 en 509.391 kr. hjá öðrum háskólafélögum hjá Reykjavíkurborg. Sú breyting verður á tímabilinu 2010 til 2017 að meðal dagvinnulaun innan Félags leikskólakennara eru nú hærri en meðal dagvinnulaun annarra háskólafélaga hjá borginni en voru áður undir þeim.

² Þetta nær til þeirra starfsmanna borgarinnar – sérfræðinga og stjórnenda – í eftirtöldum félögum: Félagi íslenskra hjúkrunarfræðinga, Félagi íslenskra náttúrufræðinga, Félagsráðgjafafélagi Íslands, Fræðagarði, Iðjuþjálfafélagi Íslands, Kjarafélagi Tæknifræðingafélags Íslands, Kjarafélagi viðskiptafræðinga og hagfræðinga, Sálfræðingafélagi Íslands, SFR Stéttarfélagi í almannaþjónustu HM, Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar HM, Stéttarfélagi bókasafns- og upplýsingafræðinga, Stéttarfélagi lögfræðinga, Stéttarfélagi sjúkraþjálfara, Stéttarfélagi tölvunarfræðinga, Stéttarfélagi verkfræðinga, Stf. háskólamanna á matvæla- og næringarsviði, Proskjálfafélagi Íslands.

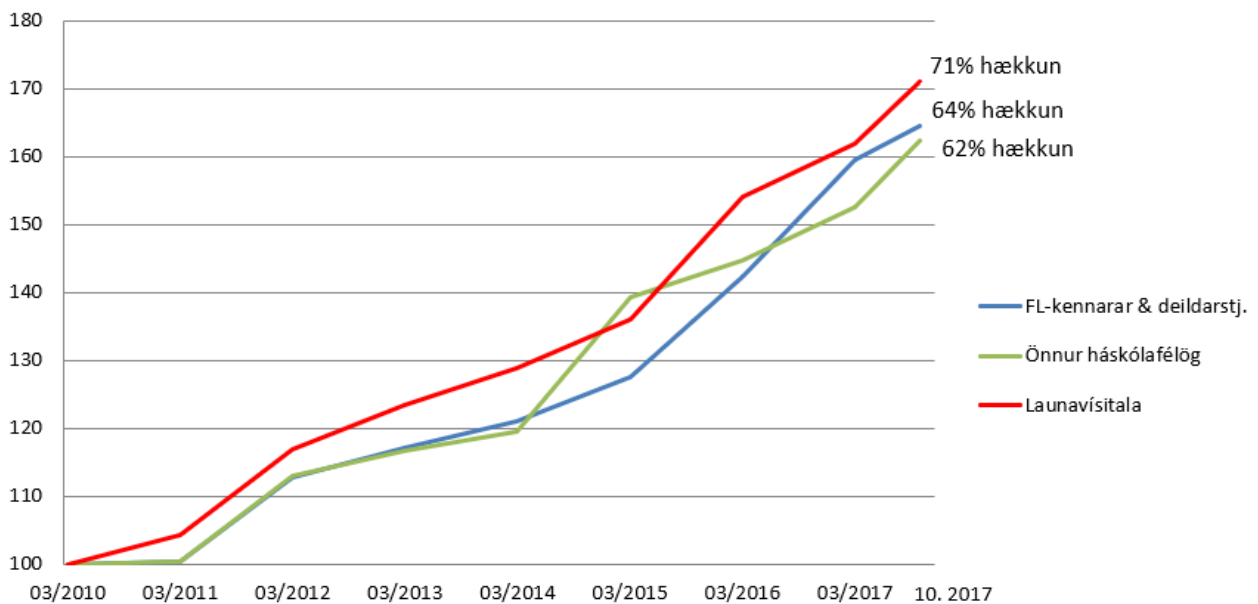
Dagvinnulaun

Mynd 2: Dagvinnulaun FL- kennarar og deildarstjórar í samanburði við önnur háskólafélög hjá Reykjavíkurborg. Heimild: Atli Atlason, Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018.

Á mynd 3 hér að neðan má sjá að meðal heildarlaun innan Félags leikskólakennara hjá borginni hækka um 64% á tímabilinu mars 2010 til október 2017, launavísitala hækkar um 70,9% á sama tíma. Meðal heildarlaun annarra háskólafélaga hjá borginni hækka um 62% á sama tímabili.

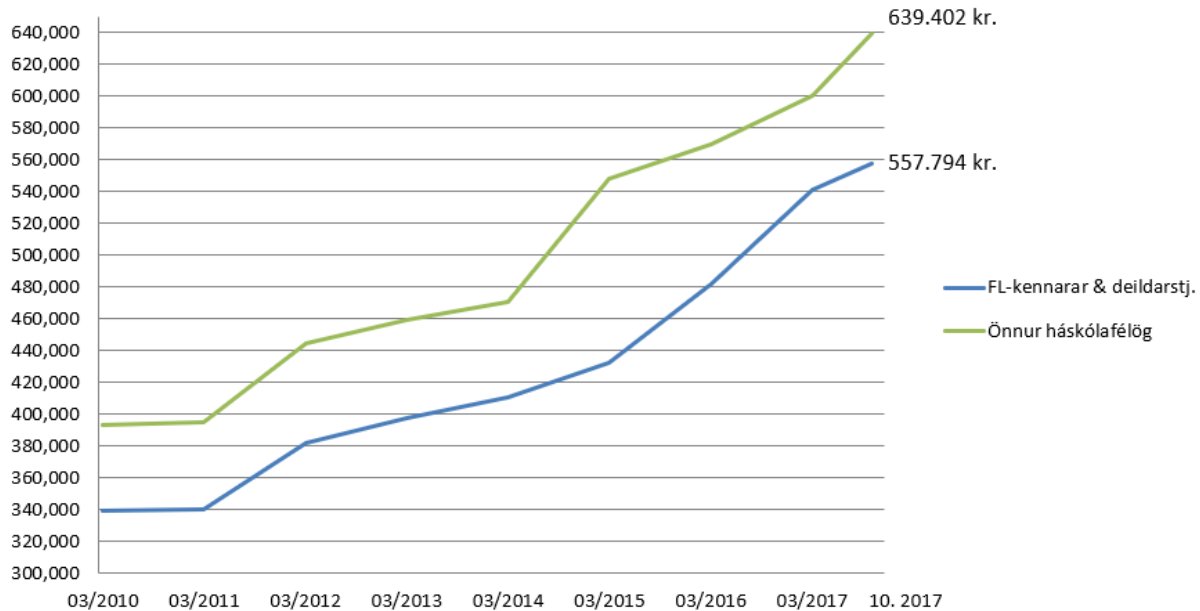
Heildarlaun - launavísitala

Mynd 3: Heildarlaun - launavísitala. FL- kennarar og deildarstjórar í samanburði við önnur háskólafélög hjá Reykjavíkurborg. Heimild: Atli Atlason, Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018.

Eins og sjá má á mynd 4 hér að neðan eru meðal heildarlaun innan Félags leikskólakennara 557.794 kr. í október 2017 en 639.402 kr. hjá öðrum háskólafélögum í október 2017 og hefur dregið saman með þessum hópum á tímabilinu 2010 til 2017.

Heildarlaun

Mynd 4: Heildarlaun. FL- kennarar og deildarstjórar í samanburði við önnur háskólafélög hjá Reykjavíkurborg. Heimild: Atli Atlason, Kjaradeild Reykjavíkurborgar 2018.

Ef laun leikskólakennara eru skoðuð í samanburði við aðra háskólamenttaða sérfræðinga á landinu öllu er vísbending um að laun leikskólakennara séu að ná meðaltali annarra sérfræðinga sem starfa hjá sveitarfélögum. Sömu gögn frá 2016 sýna hinsvegar að ríkið greiðir sérfræðingum hærra laun en sveitarfélögin og að almenni markaðurinn greiðir sérfræðingum hærra laun en ríkið (sjá töflu 1 hér að neðan).

		Meðallaun fullvinnandi 2016 í þús. kr. Heimild: Hags tofa Íslands	Regluleg laun	Heildar- laun	Hl. umfr. RI.	RI. frávik frá "Allir"	Hl. frávik frá "Allir"	
		Allir sérfræðingar	606	707	16,7%	0,0%	0,0%	
		Launa- greiðendur	Alm.mark. Ríki Sv.fél.	798 601 485	854 765 539	7,0% 27,3% 11,1%	34,1% 1,0% -18,5%	25,8% 12,7% -20,6%
		Atvinnu- grein	C D G H J K	776 924 710 715 644 910	833 998 747 758 705 973	7,3% 8,0% 5,2% 6,0% 9,5% 6,9%	30,4% 55,3% 19,3% 20,2% 8,2% 52,9%	22,7% 47,0% 10,0% 11,6% 3,8% 43,3%
		Störf	O P Q	611 503 609	740 577 846	21,1% 14,7% 38,9%	2,7% -15,5% 2,4%	9,0% -15,0% 24,6%
		2320	Kennsla á framhaldsskólastigi	553	714	29,1%	-7,1%	5,2%
		2331	Kennsla á grunnskólastigi	475	523	10,1%	-20,2%	-23,0%
		2332	Kennsla á leikskólástigi	464	484	4,3%	-22,0%	-28,7%
		2341	Sérfræðistörf við sérkennslu	485	530	9,3%	-18,5%	-21,9%
		235_	Önnur sérfræðistörf við kennslu og uppeldisfræði	570	648	13,7%	-4,2%	-4,6%
		3340	Störf annarra leiðbeinenda og þjálfara	464	535	15,3%	-22,0%	-21,2%

Tafla 1: Laun sérfræðinga á Íslandi 2016. Heimild: Hagstofa Íslands, 2018. Oddur Jakobsson hagfræðingur KÍ tók saman.

Viðauki 8 – Leikskólakennaranámið samantekt

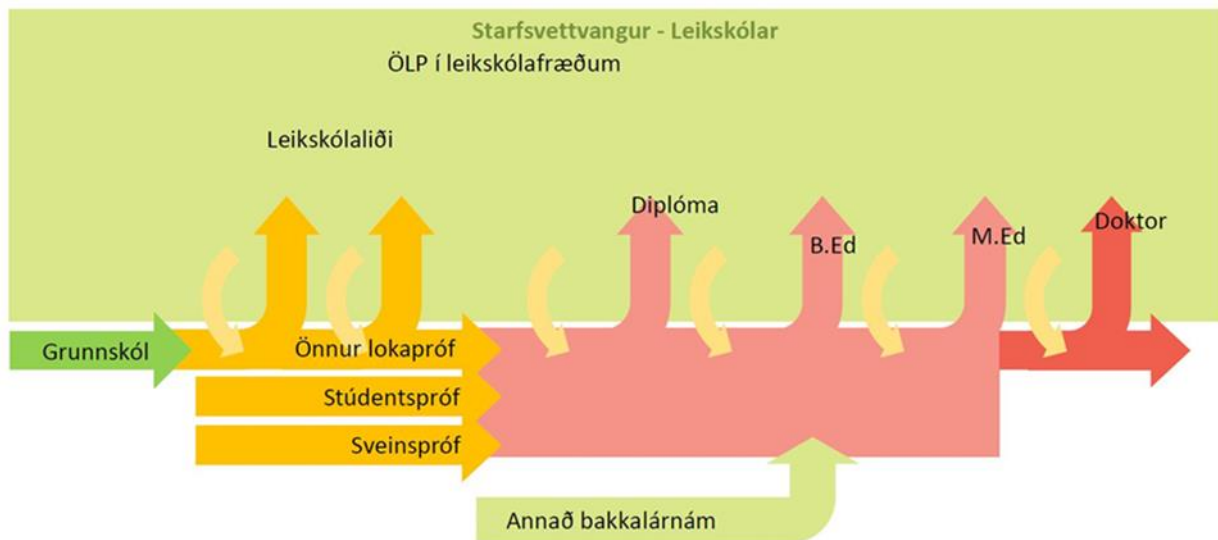
Starfshópurinn gaf uppbyggingu leikskólakennaranámsins ekki mikinn gaum í vinnu sinni og eru ástæður fyrir því einkum tvær fyrir utan skort á tíma miðað við þann tímaramma sem hópnum var gefinn. Í fyrsta lagi er námið nú þegar þrepaskipt og í öðru lagi er hafið samráð milli Sambands íslenskra sveitarfélaga, kennaradeildar Háskólans á Akureyri og Menntavísindasviðs Háskóla Íslands þar sem m.a. er rætt um inntak, áherslur og þróun kennaranáms (leik- og grunnskóla).

Í byrjun árs 2012 skipaði þáverandi mennta- og menningarmálaráðherra starfshóp til að setja fram aðgerðaáætlun til að fjölga þeim sem sækja um leikskólakennaranám. Starfshópurinn skilaði af sér **skýrslu um aðgerðir til eflingar leikskólastigsins** og er hún aðgengileg á vef ráðuneytisins og sambandsins. Í skýrslunni var m.a. hvatt til þess að efnt yrði til kynningarátaks og var átaksverkefninu **Framtíðarstarfið** hleypt af stokkunum í apríl 2014 og endurtekið vorið 2015 og aftur 2016.

Í tengslum við átakið **Framtíðarstarfið** voru lagðar fyrir þrjár kannanir vorið 2013 og sá Menntavísindastofnun Háskóla Íslands um fyrirlögnina. Var það gert með það fyrir augum að greina stöðu stéttarinnar, móta kynningarátakið enn frekar og hafa áhrif á fyrirkomulag námsins. Um er að ræða könnun á meðal nema á lokaári í framhaldsskóla, könnun á meðal starfsfólks leikskóla, annarra en leikskólakennara og könnun á meðal stjórnenda leikskóla.

Eitt af því sem var skoðað var áhugi á leikskólakennaranámi á meðal framhaldsskólanema og starfsfólks leikskóla. Þar kom fram að í leikskólum landsins er fólk sem hefur áhuga á að mennta sig frekar og verða fullgildir leikskólakennarar, eða 32% svarenda. Þeir þátttakendur sem svöruðu spurningunni neitandi voru spurðir hvort þeir myndu hafa áhuga á að fara í leikskólakennaranám ef þeim væri gert kleift að ljúka ákveðnum áföngum í náminu. Svöruðu 33% þeirra því játandi og töldu 45% að hlutanám með starfi myndi henta þeim best.

Í skýrslu um eflingu leikskólastigsins var lögð fram hugmynd um heildstæða menntun í leikskólafræðum frá upphafi framhaldsskóla upp í gegnum háskóla þar sem markmiðið er að gera nám í leikskólafræðum aðgengilegra og markvissara með því að stigskipta því og fjölga starfsheitum í leikskólum, þar sem hærra menntunarstig kæmi fram í breyttum starfsskyldum, aukinni ábyrgð og launum. Myndin hér að neðan lýsir hugmyndinni vel.

Mynd 5: Starfsvettvangur - Leikskólar

Samkvæmt fyrrgreindri könnun kemur fram hjá starfsmönnum leikskóla að lengd leikskólakennaranámsins hefur mikið vægi í hugum bæði þeirra sem hafa áhuga á náminu og þeirra sem ekki hafa áhuga á náminu. Þar kemur fram að 77% þeirra sem hefur áhuga á leikskólakennaranámi telur að fimm ára nám sé of löng skuldbinding og 75% þeirra sem ekki hefur áhuga á leikskólakennaranámi telur svo vera.

Til að bregðast við þessu hefur Borgarholtsskóli og Verkmenntaskóli Austurlands byggt ofan á leikskólaliðabrautina sína og er nú er hægt að ljúka stúdentsprófi af leikskólaliðabraut við þessa skóla. Háskólinn á Akureyri og Háskóli Íslands settu á laggirnar 120 ECTS eininga diplómanám á bakkalárstigi og geta þeir sem ljúka því fengið inngöngu í Félag leikskólakennara og fá starfsheitið aðstoðarleikskólakennarar.

Í rýnihópum og hópavinnu leikskólastjóra var rætt hvernig laða mætti fólk að í nám í leikskólafræðum. Þar kom fram að þörf væri á því að efla verklega þáttinn í náminu, það vantaði meiri breidd/vinnuþátttöku í starfsnámið og t.d. að hafa annað árið í meistaranáminu sem kandidateitátt eða verklegt. Í hópavinnu leikskólastjóra kom fram að „kandidateitátt myndi skipta öllu.“ Einnig að allir skólarnir þurfi að vinna með vettvangi til að námið verði meira í takt við þarfir á vettvangi og að háskólarnir verði meira samstarfi við framhaldsskólana og símenntunarmiðstöðvar. Ekki var rýnt dýpra í hugmyndir varðandi kandidateitátt, þ.e. um samstarf, fyrirkomulag og innihald verknámsins. Hugmyndirnar eru því enn sem komið er óljósar, þó væntingar um aukna starfshæfni að lokinni brautskráningu virðist vera til staðar.

Þær vonir sem sumir virðast binda við hugmyndina um að vettvangsnám verði framkvæmt í formi kandidateitáttar, þarf að ræða nánar við alla hagsmunaaðila. T.d. ef nemarnir yrðu á nemalaunum í vettvangsnámi sínu þarf að ræða um hver greiðir kostnaðinn og hvers konar fyrirkomulag verður á leiðsögn nemanna. Í þeim tilgangi að þróa og bæta vettvangsnám í leikskólakennaranámi þurfa allir aðilar að vinna saman að því að þróa nám nemenda á vettvangi leikskóla. Í þeirri samræðu þarf að hafa hagsmuni allra aðila í huga auk þess að gæði námsins séu höfð í fyrirrúmi og byggi upp fagmennsku varðandi leikskólakennara.

Skíptar skoðanir voru um lengd námsins, en mörgum finnst þrjú ár „vera nóg“ og að meistaranámið ætti að vera valkvætt. Í opinni spurningu í netkönnun um hvernig laða ætti fólk að í nám í leikskólakennarafræðum voru 14 sem nefndu styttingu náms og einnig komu tillögur um nám á vettvangi (mastersnám á vettvangi) og fjarnám. Þrepaskipting námsins gæti komið til móts við þessi viðhorf. Samband íslenskra sveitarfélaga hefur átt í formlegu samstarfi við Menntavísindasvið Háskóla Íslands annars vegar og kennaradeild Háskólans á Akureyri hins vegar um kennaramenntun og skólastarf. Markmiðið er að koma á sameiginlegum vettvangi til faglegrar umræðu og skoðanaskipta um nám og kennslu barna og ungmenna og menntun kennaraefna, þar sem m.a. er rætt um inntak, áherslu, þróun og gæði skólastarfs og kennaranáms og starfsþróun kennara.

Haldnir hafa verið tveir sameiginlegir vinnufundir þessara aðila um nýliðunarvanda í kennarastétt og möguleg úrræði til þess að snúa vörn í sókn. Á þeim fyrri, sem haldinn var 2. febrúar 2017, var fundarmönnum skipt upp í hópa sem unnu upp tillögur til aðgerða, skilgreindu leiðir og tiltóku ábyrgðaraðila. Þriggja manna teymi vann síðan úr þeim og setti fram tillögur í eftirfarandi 7 liðum ásamt greinargerð: 1. Hvatar/styrkir til kennaranáms; 2. Kennaranámið, 3. Starfsnámsár, þrepaskipt nám, 4. Móttaka og leiðsögn nýliða, 5. Ímynd kennarastarfsins, 6. Faglegur styrkur, starfsumhverfi, símenntun og þróun, 7. Stjórnsýsla. Tillögurnar fengu umfjöllun á milli funda í stofnunum samstarfsaðila, ítarleg umsögn barst frá Kennarasambandi Íslands og fundað var með forsvarsmönnum LÍN. Ekki tókst að fá umbeðinn fund með menntamálaráðherra eins og til stóð fyrir síðari samráðsfundinn, sem haldinn var 29. september 2017. Á þeim fundi voru tillögurnar unnar áfram að teknu tilliti til þeirra athugasemda sem fyrir lágu og næstu skref skipulögð um framkvæmd þeirra. Þess má geta að formaður skóla- og frístundaráðs Reykjavíkurborgar hefur haft beina aðkomu að þessu samstarfi á grundvelli setu sinnar í skólamálanefnd sambandsins. Starfshópurinn telur mikilvægt að borgin fylgist vel með þessari vinnu.

Samkvæmt upplýsingum frá Menntavísindasvið HÍ hefur á undanförunum árum, í samstarfi við hagsmunaaðila, leitað ýmissa leiða til að fjölga leikskólakennurum. Skipulag námsins hefur verið þróað með það fyrir augum að gera það áhugaverðara og praktískara, sérstaklega í upphafi náms. Vettvangsnám í meistaranámi hefur verið sniðið að starfsvettvangi nemenda þannig að þeir geta stundað það á eigin vinnustað og nú er verið að skoða færri og lengri vettvangstímabil. Einnig sótti HÍ um styrk til mennta- og menningarmálaráðuneytisins til að þróa styttri námsleiðir sem er með námslok á háskólastigi og hafa atvinnutengd lokamarkmið. Bæði HÍ og HA bjóða upp á þrepaskiptar leiðir í náminu og í skýrslu Ríkisendurskoðunar um kostnað og skilvirkni kennaramenntunar við HÍ og HA kemur fram í athugasemdum frá HA að skólinn nýti handleiðslu 1. árs nema til að hlúa að nýnemum og draga úr brottfalli auk þess sem þétt eftirlit sé með þeim nemendum sem lokið hafa öllum námskeiðum að undanskilinni meistaraaritgerð. Þá kemur einnig fram að gott samstarf er á milli Kennaradeildar HA, KÍ og menntavísindasviðs HÍ um að laða fleiri til náms í menntunarfræðum.

Í skýrslu Ríkisendurskoðunar um kostnað og skilvirkni kennaramenntunar hjá Háskóla Íslands og Háskólanum á Akureyri, kom fram að á árunum 2009-2016 fækkaði skráðum nýnemum í kennaranám úr 440 í 214 og í heild fækkaði skráðum nemendum við kennaradeildir skólanna úr 1.925 í 1.249. Auk þess héldu að meðaltali einungis 55% grunnema áfram námi á öðru ári við Háskóla Íslands en 65% við háskólann á Akureyri.

Kallað var eftir upplýsingum frá háskólunum um nýskráningar og brottfall á árunum 2012-2017. Samkvæmt upplýsingum frá HÍ hafa alls 191 skráð sig í leikskólakennaranám á þeim árum. Þar af hafa 88 hætt námi, flestir án þess að ljúka einingum eða með fáar einingar. 42 hafa útskrifast með leyfisbréf, 56 stúdentar eru í meistaranámi og eru 30 þeirra líklegir til að útskrifast innan næstu tveggja ára. Samkvæmt upplýsingum frá HA hafa á árunum 2012-2017 alls 107 skráð sig í nám í leikskólakennarafræðum. Þar af eru 11 brautskráðir með M.Ed.; 13m eð B.Ed. og 3 með diploma. 55 eru enn í námi (þar af 14 í M.Ed. námi) og 25 eru hættir. Þess má geta að þeir sem hófu B.Ed. nám fyrir 2015 völdu ekki á milli leikskóla- og grunnskólastigs fyrr en að loknu fyrsta námsári. Þannig að þeir sem hurfu frá námi strax eða á fyrsta ári völdu ekki á milli og koma því ekki fram í tölum um brottfall úr leikskólakennaranáminu. Á árunum 2014-2017 hafa 46 leyfisbréf leikskólakennara verið gefin út fyrir brautskráða.

Viðauki 9 - Einstaklingar með leyfisbréf sem starfa ekki í leikskólum

Starfshópurinn var beðinn að rýna sérstaklega hvernig megi ná til einstaklinga með leyfisbréf leikskólakennara sem valið hafa sér annan starfsvettvang með það fyrir augum að hvetja þá til að taka að sér störf í leikskólum borgarinnar. Eins og fram kemur í fyrri tölum virðist sem aðeins 50% af leikskólakennurum með leyfisbréf séu starfandi innan leikskólanna. Ekki er vitað hver aldurssamsetning þessa hóps er og því erfitt að segja hversu stór hluti af þessum hópi er kominn á eftirlaunaaldur. Sem dæmi má nefna að á árinu 2009 gaf Mennta- og menningarmálaráðuneytið út 2056 leyfisbréf til leikskólakennara sem hlotið höfðu réttindi samkvæmt eldri lögum. Leitað var til Mennta- og menningarmálaráðuneytisins eftir upplýsingum um þá sem fengu útgefin leyfisbréf á árunum 2009-2015 til þess að skoða þann hóp sem er með leyfisbréf, en samkvæmt upplýsingum ráðuneytisins er ekki til heildstæður listi yfir handhafa leyfisbréfs og þarf því að leggja í sérstaka vinnu til þess að útbúa hann. Þar að auki leyfði tímarammi verkefnisins ekki að bíða eftir slíkum lista, sökum laga um persónuvernd sem lengja ferlið við afhendingu gagna verulega.

Helgi Eiríkur Eyjólffsson og Stefán Hrafn Jónsson réðust í ítarlega könnun meðal útskriftarárganga úr grunnskólakennaranámi frá HÍ og HA árin 2000-2012. Niðurstöður þeirra veita margháttaðar upplýsingar sem varpa ljósi á störf, feril og kjör hópsins, hvernig þeim farnast í starfi og um brotthvarf úr kennslu. Í samantekt sem Ingvar Sigurgeirsson, Kjartan Þór Ingvarsson og Lilja M. Jónsdóttir gerðu fyrir skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar um starfsumhverfi grunnskólakennara í Reykjavík kemur eftirfarandi fram:

- 47% þeirra sem brautskráðust 2000-2012 starfa við grunnskólakennslu og 51% hafa starfað eitthvað við grunnskólakennslu eftir kennaranám. Flestir sem hafa horfið til annarra starfa fara í aðra fræðslustarfsemi, eða 50% og tæpur helmingur þess hóps er við kennslu í framhaldsskólum.
- 90% þeirra sem ekki starfa við grunnskólakennslu telja frekar eða mjög ólíklegt að þeir starfi við grunnskólakennslu næstu tvö ár eða að engar líkur séu á því.
- 75% þeirra sem ekki starfa við grunnskólakennslu telja launakjör skipta mjög miklu máli varðandi ákvörðun um að hverfa aftur í grunnskólakennslu. 64% telja minna vinnuálag skipta miklu máli og 49% að meiri stuðningur í kennslu skipti miklu máli.
- Mánaðartekjur þeirra sem starfa við grunnskólakennslu eru mun lægri en þeirra sem ekki hafa starfað við kennslu eða hætt henni, eða kr. 500 þúsund á móti 675 þúsund.

Ofangreindar upplýsingar úr rannsókninni eru dýrmætt innlegg í umræðu um ástæður þess að fjölmargir leikskólakennarar kjósa að starfa utan leikskólanna. Vitað er að margir leikskólakennarar eru einnig með leyfisbréf grunnskólakennara og því má ætla að hluti þeirra starfi á þeim vettvangi. 90% þeirra sem ekki starfa við grunnskólakennslu telja frekar ólíklegt eða engar líkur á því að þeir hefji störf í grunnskólum næstu tvö árin. Þar skipta launakjör, vinnuálag og meiri stuðningur í kennslu mestu máli. Ef ætla má að svipað hlutfall þeirra sem eru með leyfisbréf leikskólakennara hafi ekki hug á að snúa aftur til starfa í stéttinni og af sömu ástæðum, þá er ólíklegt að sérstakt átak til að fá þennan hóp aftur til starfa skili árangri fyrr en starfsumhverfi, t.d. launakjör, vinnuálag og stuðningur í starfi hafi verið færð til betri vegar.

Viðauki 10 – Samantekt um álag í leikskólum

Álag í leikskólum

Til þess að glöggva sig betur á álagi í leikskólum var ákveðið að skoða hlutfall veikinda starfsmanna, fjölda ómannaðra stöðugilda, upplifun um álag og starfsmannaveltu. Einnig voru fengnar upplýsingar frá VIRK starfsendurhæfingarsjóði. Auk þess voru upplýsingar um leikskólabörn skoðuð, fjöldi barna, fjöldi barna með sérkennslu, fjöldi barna með íslensku sem annað tungumál og svo lengd dvalartíma barna í leikskólum.

Veikindi starfsmanna leikskóla

Veikindahlutfall starfsmanna í leikskólum borgarinnar er töluvert hærra en hjá öðrum starfseiningum SFS og hjá Reykjavík í heild. Þess má geta að hækkun er hjá öllum á milli ára, en þó mest hækkun hjá leik- og grunnskólum. Hlutfallsleg veikindi á skóla- og frístundasviði eru örlítið yfir meðaltali borgarinnar. Sjá töflu hér fyrir neðan.

Veikindi	2017	2016
RVK heild	6.60%	6.40%
SFS heild	6.70%	6.50%
Grunnskólar	6.00%	5.70%
Leikskólar	8.40%	8.10%
Frístund	5.40%	5.30%

Tafla 2: Hlutfall veikinda starfsmanna hjá leikskólum Reykjavíkurborgar í samanburði við önnur svið hjá SFS og RVK. Heimild: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2018.

Gert er ráð fyrir afleysingu vegna skammtímaveikinda í rekstrarlíkani leikskóla. Áætlað var fyrir 72 stöðugildum á árinu 2017 og var áætlaður kostnaður rúmar 410 m.kr. Þetta eru 6,9% sem reiknast á grunnstöðugildi í deildum og eldhúsi. Á árinu 2016 var veikindahlutfall 8,1% og ef það hlutfall er umreiknað í stöðugildi út frá starfsmannafjölda er um rúmlega 109 starfsmenn að ræða á ársgrundvelli miðað við fjölda starfsmanna.

Samkvæmt upplýsingum frá skóla- og frístundasviði var kostnaður vegna langtímaveikinda rúmlega 300 m.kr. á árinu 2017. Meðaltal skráðra stöðugilda vegna langtímaveikinda var rétt um 43 stöðugildi. Í tölum í töflunni að ofan er ekki gerður greinarmunur á langtíma- og skammtíma veikindum. Þó skal hafa í huga að öll veikindi þýða að það vantar starfsmann í vinnu.

Til viðbótar þessu hefur gengið mjög erfiðlega að manna leikskólana og til dæmis átti eftir að manna í 83,5 stöðugildi í lok september 2017 og 45,9 stöðugildi í byrjun janúar 2018 (sjá töflu hér að neðan um fjölda stöðugilda sem átti eftir á manna á mismunandi tímum á árunum 2016-2018.

Dagsetning	Fjöldi stöðugilda
17/09/2016	101.9
26/09/2016	50,8
17/01/2017	52.55
22/01/2017	34.55
25/09/2017	83.5
9/10/2017	79.3
8/11/2017	57.5
8/12/2017	31.5
1/8/2018	45.9

Tafla 2: Fjöldi stöðugilda sem vantar í sept 2016-jan 2018. Heimild: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2018.

Brottfall úr starfi er einnig mikil í leikskólunum, en í leikskólum Reykjavíkurborgar var brottfall starfsmanna á milli árána 2016 og 2017 um 26% á hvert stöðugildi. Samkvæmt hagstofu Íslands var 27% brottfall úr starfi í leikskólum á landsvísu á milli árána 2015 og 2016. Til samanburðar var hún 13% í grunnskólum á sama tíma.

Samkvæmt ofangreindum upplýsingum er óhætt að draga þá ályktun að leikskólarnir eru undirmannaðir. Það skortir afleysingar vegna veikinda og það er mikil starfsmannavelta sem þýðir að margir starfsmenn eru í þjálfun á hverjum tíma. Afköstin eru því minni hjá 26% starfsmanna þegar horft er til starfsmannaveltu.

Starfshópurinn fékk ráðgjafa frá VIRK starfsendurhæfingarsjóði til fundar við sig. Umræddir ráðgjafar hafa að mestu umsjón með kennurum í leik-, grunn- og framhaldsskólum sem koma til starfsendurhæfingar í kjölfar langvinnra veikinda. Tölulegar upplýsingar sýna að 9% af félagsmönnum í FL hafa leitað til VIRK frá árinu 2009. Í töflunni hér að neðan má sjá samanburð við önnur félög innan KÍ og BHM félaga. Til samanburðar er hlutfallið hjá grunnskólakennurum 5% og 4,5% hjá BHM.

Skólastig	Félagsmenn í KÍ í lok árs 2016	Til VIRK frá upphafi	Hlutfall frá upphafi
Grunnskóli	4750	239	5.0%
Framhaldsskóli	1802	38	2.1%
Leikskóli	2692	242	9.0%
Aðrir og óflokkaðir í KÍ	1121	107	9.5%
Alls KÍ	10365	626	6.0%
BHM félagar	12879	578	4.5%

Tafla 3: Fjöldi félagsmanna í KÍ sem sótt hafa þjónustu VIRK frá árinu 2009-2016. Heimild: VIRK og KÍ 2017.

Flestir koma til VIRK vegna streitu, kvíða, stoðkerfisvandamála og kulnunar í starfi. Streita í starfi virðist vera tilkomin vegna mikils álags í starfi, óviðunandi vinnuaðstæðna og upplifunar um að stuðningur og skilningur yfirmanna sé ekki nægur.

Þeir kennarar sem koma til VIRK hafa sjaldnast fengið handleiðslu í starfi. Einnig virðast fæstir þeirra hafa leitað eftir aðstoð til að taka á streitunni fyrir utan heilbrigðiskerfið, þ.e. aðstoðar heimilislækna og í formi lyfjagjafar. Minna er sótt í aðstoð t.d. til sálfræðinga.

Í þessu samhengi er mikilvægt að benda á að sjúkrasjóðir stéttarféлага bjóða upp á niðurgreiðslu meðferðar á líkama og sál. Greitt er fyrir að hámarki 10.000 kr. á skiptið og hámark er greitt fyrir 10 skipti á 12 mánaða tímabili. Styrkurinn er staðgreiðsluskyldur og því er upphæðin því um 6.306 kr. sem skilar sér til styrkþegans fyrir hvert skipti. ASÍ tók saman heilbrigðiskostnað á árinu 2016. Samkvæmt upplýsingum þaðan er algengt að meðferðartími hjá sálfræðingi kosti um 12.000-15.000 krónur. Ef tími hjá sálfræðingi fæst niðurgreiddur hjá stéttarfélagi þýðir að viðkomandi þarf að greiða 6.000-9.000 krónur úr eigin vasa. Ef gert er ráð fyrir 10-15 meðferðartímum á 12 mánaða tímabili er getur kostnaðurinn hlaupið á 60.000 – 165.000 krónum fyrir einstakling.

Greiðslupátttaka í sálfræðiþjónustu

Sálfræðiþjónusta sjálfstætt starfandi sálfræðingar	<ul style="list-style-type: none"> •Sjúklingar greiða þjónustu að fullu
Sálfræðiþjónusta á göngudeild sjúkrahúss	<ul style="list-style-type: none"> •Almennt gjald: 3.400 - með afsláttarkorti: 2.000 •Aldraðir I: 2.900 - með afsláttarkorti: 1.600 •Aldraðir II og öryrkja: 1.800 - með afsláttarkorti: 960 •Börn greiða ekkert fyrir komur á göngudeildir sjúkrahúsa.
Sálfræðiþjónusta við börn með geð-hegðunar- og þroskaraskanir hjá sjálfstætt starfandi sálfræðingum skv. samningi við SÍ	<ul style="list-style-type: none"> •Tilvísun þverfaglegs greiningarteymis forsenda greiðslupátttöku SÍ •Hámark 10 meðferðarskipti eru niðurgreidd á grundvelli hvernar tilvísunar •Sjúklingar greiða 20% af umsömdu heildarverði fyrir hverja komu: 2.000 - með afsláttarkorti greiða sjúklingar 10% af umsömdu heildarverði: 1.000 fyrir hverja komu.

Samkvæmt upplýsingum sem verðlagseftirlit ASÍ aflaði meðal sálfræðinga er algengt að meðferðartími hjá sálfræðingi kosti á bilinu 12.000-15.000 krónur. Sem dæmi má nefna að hjá einstaklingi sem glímir við miðlungs alvarlegan kvíða og þunglyndi má gera ráð fyrir 10-15 meðferðartímum hjá sálfræðingi. Áætla má að bein útgjöld einstaklings vegna þessarar meðferðar geti verið á bilinu 120.000-220.000 krónur.

Mynd 6: Greiðslupátttaka í sálfræðiþjónustu. Heimild: ASÍ, 2017.

Í ársriti VIRK um starfsendurhæfingu er grein eftir Dr. Ingibjörgu H. Jónsdóttur sem er forstöðumaður Intstitutet for Stressmedicin og prófessor við Háskólann í Gautaborg. Í grein sinni fjallar hún um vinnutengda streitu, orsakir, úrræði og ranghugmyndir. Þar fjallar hún um að þó konur séu almennt meira frá vinnu vegna andlegs álags og streitutengdra einkenna, sé kynið ekki endilega orsök. Rannsóknir sýni að vinnustaðir með mælanlegt meira sálfræðilegt álag og verri vinnuskilyrði eru oftast en ekki vinnustaðir þar sem konur eru í meirihluta. Skólar og heilbrigðiskerfið, kirkjan og félagsmálakerfið eru þeir vinnustaðir sem nefndir eru í þessu samhengi og í öllum þessum tilfellum er meirihluti starfsmanna konur. Ingibjörg leggur áherslu á að einstaklingsmiðuð nálgun nægir ekki ein og sér til að koma í veg fyrir streitu eða fjarvistir vegna streitu og að heilsuefning á vinnustöðum sé sameiginlegt verkefni vinnuveitenda og starfsmanna. Því er mikilvægt að einblína á starfsskilyrði til að draga úr streituvöldum á starfsmenn, einstaklings úrræði eru ekki nægileg ein og sér.

Eitt af því sem gerir fólk sem glímir við streitu eða veikindi kleift að halda áfram að sinna sínu starfi áfram er sveigjanleiki. Í rýnihópum leikskólakennara kom fram að þeim þykir skortur á sveigjanleika í starfi þar sem þeir og aðrir starfsmenn eru bundnir yfir barnahópnum frá morgni til kvölds. Grunnskólakennarar nefna einnig þennan vanda þegar horft er til breytinga á vinnutíma þeirra á liðnum árum, en nú vinna þeir samfelldan vinnudag í stað þess að geta brotið hann upp með því að taka sér hvíld eftir kennslu og nýta hluta af kvöldum og helgum í undirbúning og yfirferð á verkefnum og prófum.

Einnig er vandi fyrir þá leikskólakennara sem eru að koma úr veikindaleyfi að koma til baka í hlutastarf. Reykjavíkurborg hefur ekki samþykkt endurkomu starfsmanna í störf á leikskólum ef þeir eru enn að hluta til sjúkraskrifaðir. Þó önnur störf innan borgarinnar hafi staðið þeim til boða, hefur ekki verið í boði að koma rólega aftur til starfa í leikskólanum ef viðkomandi er enn að hluta til sjúkraskrifaður. Þetta vinnur í raun gegn því að fá

réttindafólk og reynslumikið starfsfólk aftur til starfa í leikskólunum. Mikilvægt er því að skoða samstarf við VIRK í tengslum við veikindaleyfi starfsmanna, endurhæfingu og endurkomu til starfa.

Upplifun um álag

Í hópavinnu leikskólastjóra, rýnihópum leikskólakennara og netkönnun leikskólakennara kom fram að einn helsti ókosturinn við vinnu á leikskólum er álag. Í viðhorfskönnun á meðal starfsmanna Reykjavíkurborgar sem er framkvæmd árlega eru lagðar fram spurningar sem gefa upplýsingar um álag í starfi. Hér að neðan má sjá spurningarnar og meðalskor allra leikskóla við einstaka spurningum. Kvarðinn er á skalanum frá 0-5. Því lægri sem talan er, því meiri er upplifunin um álag.

Spurningar sem gefa upplýsingar um álag í starfi	Meðalskor	Meðalskor
	2017	2016
Er vinnuálagið svo ójafnt að verkefnin hlaðast upp?	3.08	3.23
Verður þú að vinna aukavinnu?	3.93	3.44
Verður þú að vinna á miklum hraða?	2.66	2.82
Hefur þú of mikið að gera?	2.55	2.73
Verður þú að gera eitthvað sem þér finnst að ætti að gera öðruvísi?	3.36	3.39
Færð þú verkefni til að leysa án þess að hafa nauðsynleg bjargráð (svo sem aðstoð og aðbúnað) til þess?	3.84	3.83
Gera tveir eða fleiri ósamræmanlegar kröfur til þín?	4.22	4.21
Færð þú stuðning og hjálp með verkefni hjá vinnufélögum þínum ef á þarf að halda?	4.07	4.00
Færð þú stuðning og hjálp með verkefni hjá yfirmanni þínum ef á þarf að halda?	3.95	3.79

Tafla 4: Úr viðhorfskönnun - spurningar sem gefa upplýsingar um álag í starfi hjá borgarreknum leikskólum. Heimild: Skóla- og frístundasvið, 2018.

Hér að neðan má sjá meðalskor úr öllum spurningum sem gefa upplýsingar um álag og samanburð á milli SFS og Reykjavíkurborgar í heild.

Viðhorfskönnun 2017 um álag í starfi	Meðalskor	Meðalskor
	2017	2016
SFS heild	3.44	3.44
Grunnskólar	3.15	3.31
Leikskólar	3.52	3.58
Frístund	3.60	3.48
Reykjavík heild	Vantar	Vantar

Tafla 5: Niðurstöður úr viðhorfskönnunum í Reykjavíkurborg. Upplifun um álag. Heimild: Skóla- og frístundasvið, 2018

Starfsmannavelta í leikskólum

Önnur birtingarmynd álags er mikil starfsmannavelta í leikskólum. Samkvæmt gögnum frá Hagstofu Íslands var brottfall starfsfólks leikskóla sem starfar við uppeldi og menntun 27% á milli 2015 og 2016. Þetta þýðir að 27% af þeim sem störfuðu í desember 2015 voru ekki starfandi í leikskólum í desember 2016. Sama hlutfall var hjá leikskólum Reykjavíkurborgar, eða 27% á sama tímabili. Til samanburðar má nefna að brottfall starfsfólks í grunnskólum var 13% á á sama tíma. Brottfall hjá handhöfum leyfisbréfs er töluvert lægra en hjá ófaglærðum, eða 12% hjá bæði leik- og grunnskólakennurum. Það eitt og sér útskýrir þann mikla mun sem er á starfsmannaveltu í leikskólum og grunnskólum. Gögn frá Hagstofunni sýna að á árinu 2016 voru 94% þeirra sem starfa við kennslu í grunnskólum með leyfisbréf á meðan aðeins 30% þeirra sem sinna uppeldi og menntun í leikskólum eru með leyfisbréf. Starfsmannavelta hjá ófaglærðum starfsmönnum leikskóla var 34% en 38 í grunnskólum.

Ofangreindar tölur ættu að undirstrika hversu alvarlegur vandi leikskóla í rauninni er og mikilvægt er að grípa til aðgerða til að draga úr álagi og gera starfið eftirsóknarverðara.

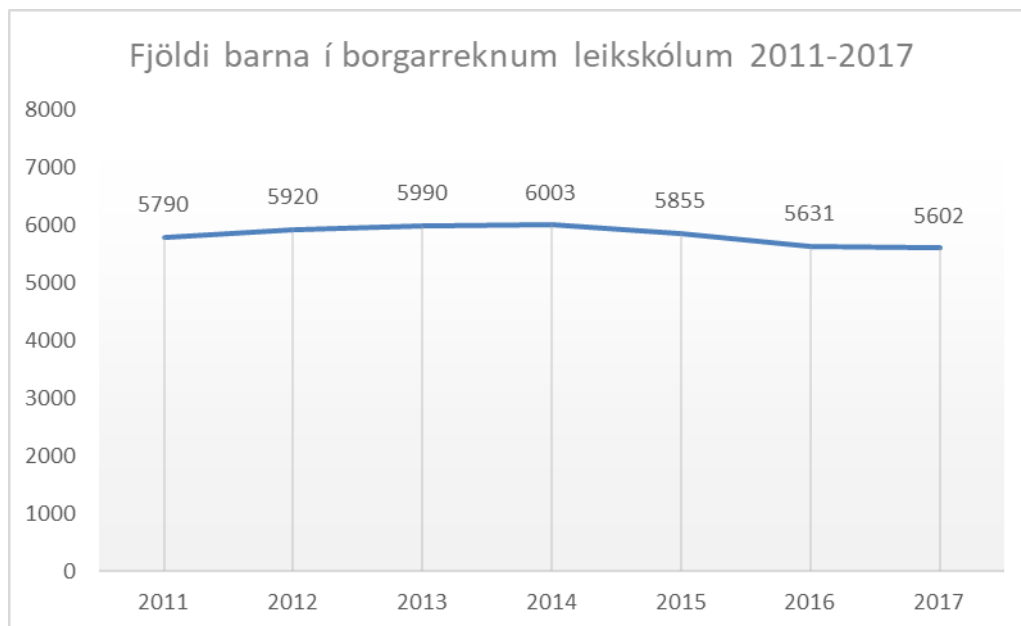
Brottfall starfsfólks við kennslu í grunnskólum eftir stöðuhlutfalli 1999-2016

Ekki við kennslu að hausti %	2008	2012	2016
Allir	17	13	13
Með kennsluréttindi	15	12	12
Án kennsluréttinda	29	39	38

Tafla 6: Brottfall starfsfólks við uppeldi og menntun 2008, 2012 og 2016. Heimild: Hagstofa Íslands, 2018.

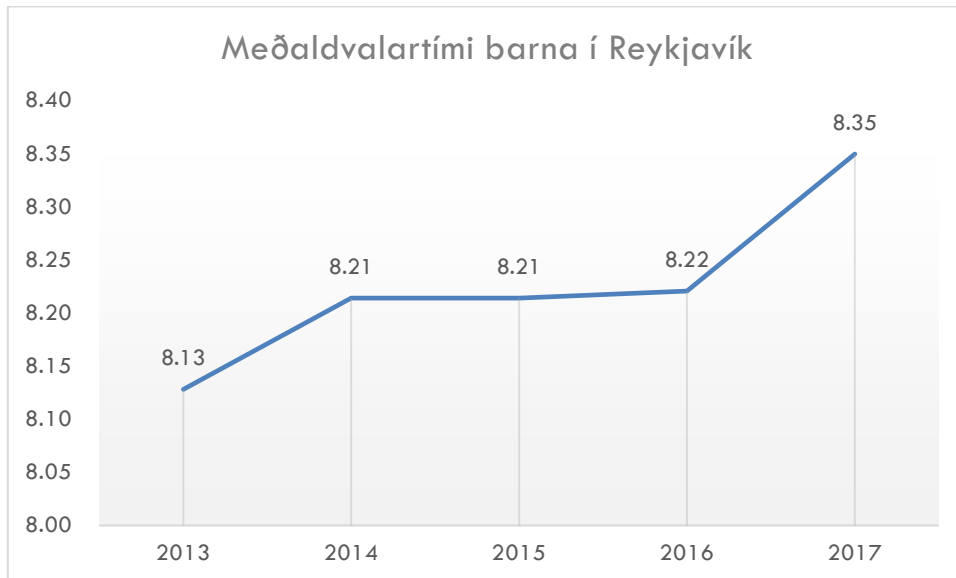
Tölulegar upplýsingar um leikskólabörnin

Í október 2017 var fjöldi barna í borgarreknum leikskólum 5602 og hefur fækkað aðeins frá því að þau voru flest árið 2014. Myndin hér að neðan sýnir þróun í barnafjölda frá 2011.

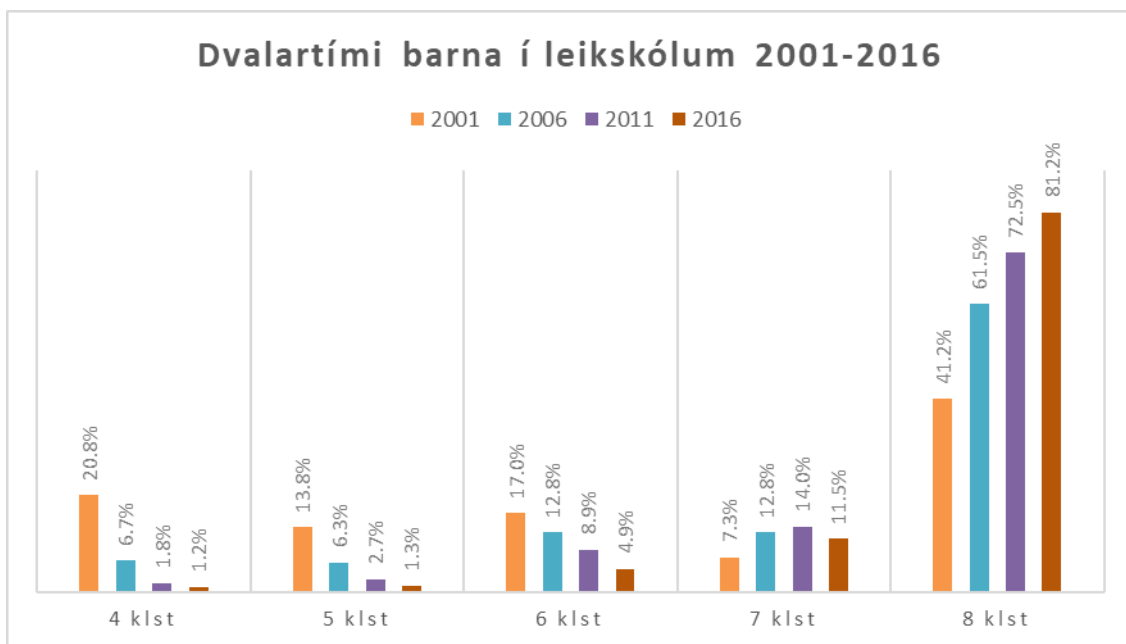

Mynd 7: Meðaldvalartími barna í borgarreknum leikskólum frá 2011-2017. Heimild: Skóla- og frístundasvið

Meðaldvalartími barna í leikskólum borgarinnar á árinu 2017 var 8 klukkustundir og 35 mínútur. Meðaldvalartími hefur lengst um 22 mínútur frá því 2013 og jókst um 13 mínútur á milli 2016 og 2017.

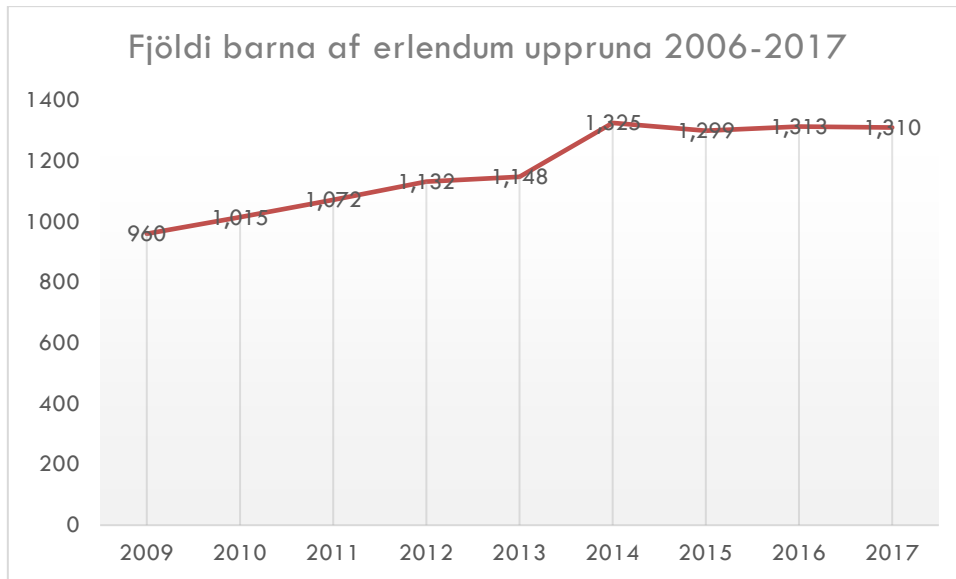

Mynd 8: Meðalvalartími barna í borgarreklam leikskólum 2013-2017. Heimild: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar.

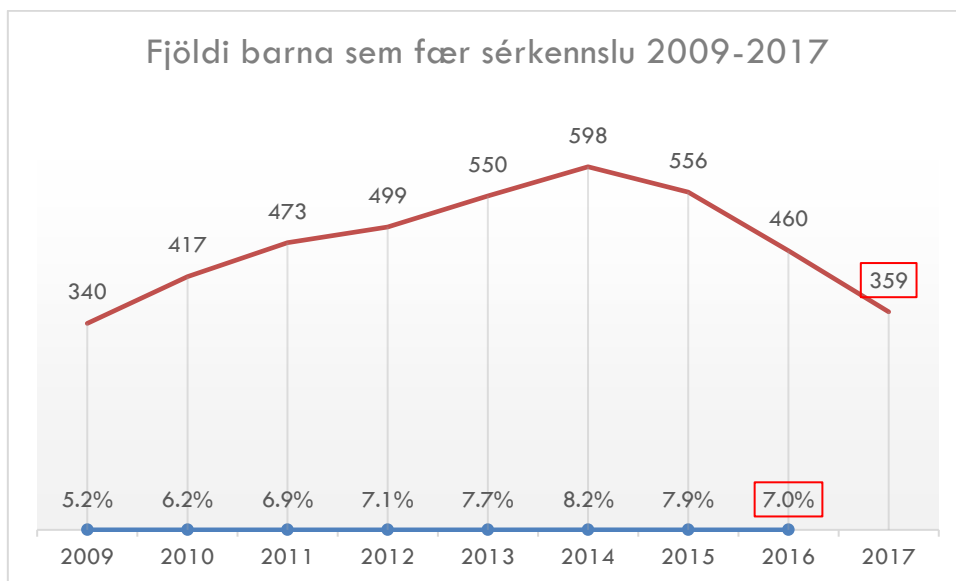
Mynd 9: Dvalartími barna í leikskólum 2001-2016. Heimild: Hagstofa Íslands, 2018.

Börnum af erlendum uppruna í leikskólum borgarinnar hefur fjölgað töluvert frá 2009, eða um 350. Frá því að ný rekstrarviðmið borgarrekinn leikskóla tóku gildi árið 2011 og ný aðalnámskrá leikskóla tók gildi, hefur börnum af erlendum uppruna fjölgað um 238.

Mynd 10: Fjöldi barna af erlendum uppruna hjá Reykjavíkurborg 2006-2017. Heimild: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2018.

Hlutfall barna sem fær sérkennslu í leikskólum í Reykjavík hefur aukist töluvert frá árinu 2009 og eftir að ný aðalnámskrá leikskóla tók gildi árið 2011 jókst hlutfallið töluvert. Myndin hér að neðan sýnir þróunina, en þar sem breyting var á talningu haustið 2016 kemur fram skekkja í myndinni. Auk þess breyttust úthlutunarreglur árið 2016 þegar hætt var að veita sérstakan stuðning fyrir börn með málþroskafrávik og í staðinn var aukin staða sérkennslustjóra inni í leikskólum til þess að mæta þörfum þessara barna.

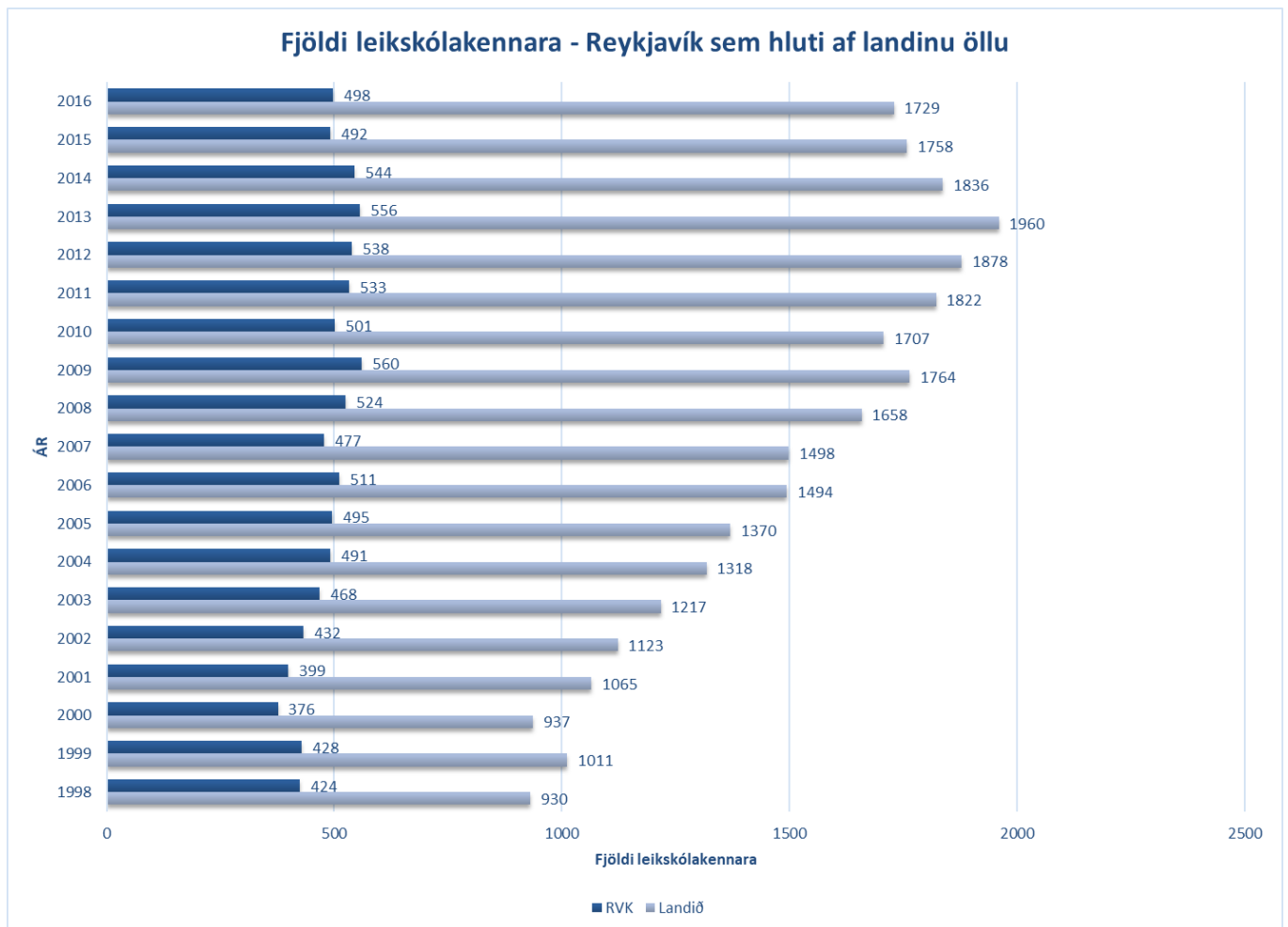

Mynd 11: Fjöldi barna sem fær sérkennslu 2009-2017. Heimild: Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar, 2018.

Skýringar: Árið 2016 breyttist mælingin og talið var frá 1. september 2015 - 1. september 2016 í stað janúar – desember ár hvert. Ekki er því um fækkun að ræða eins og tölurnar sýna, þar sem sá árgangur sem byrjar í skóla að hausti telst ekki með eins og áður. Ástæða fækkunar á milli 2016 og 2017 er sú að haustið 2016 breyttust úthlutunarreglur þegar hætt var að veita sérstakan stuðning fyrir börn með málþroskafrávik og í staðinn var aukin staða sérkennslustjóra inni í leikskólum til þess að mæta þörfum þessara barna.

Viðauki 11 – Fjöldatölur leikskólakennara

Hagstofa Íslands heldur utan um tölulegar upplýsingar um leikskólakennara á landinu. Í mynd 1 hér að neðan má sjá tölulega þróun frá árinu 1998 – 2016. Á milli 1998 og 2016 hefur starfandi leikskólakennurum fjölgað um 799 á landsvísu, en aðeins um 74 í Reykjavík. Fjöldi starfandi leikskólakennara var mestur árið 2013, en þá voru þeir samtals 1960, en þeir voru 1.729 árið 2016.

Mynd 12: Fjöldi leikskólakennara starfandi í Reykjavík samanborið við landið allt 1998-2016. Heimild: Hagstofa Íslands, 2018.

Samkvæmt Hagstofu Íslands var fjöldi stöðugilda leikskólakennara á landinu öllu samtals 1.571 á árinu 2016. Í Reykjavík var fjöldi stöðugilda samtals 443 á sama tíma samkvæmt upplýsingum frá skóla- og frístundasviði borgarinnar. Á landinu öllu voru því 91% starfandi leikskólakennara á bak við stöðugildin, og í Reykjavík var hlutfallið svipað, eða um 89%. Samkvæmt þessum tölum hefur starfshlutfall leikskólakennara hækkað umtalsvert frá árinu 1998.

Viðauki 12 – Yfirlit yfir gögn sem skoðuð voru til grundvallar tillögum

	Bætt starfsumhverfi	
1	Hópavinna Leikskólastjóra	Vinnugögn
2	Rýnihópar leikskólakennara	Vinnugögn
3	Netkönnun leikskólakennara	Vinnugögn
4	Tillögur aðgerðarteymis vegna manneklu	Vinnugögn
5	Aðgerðir til eflingar leikskólastigsins	http://www.samband.is/media/leikskoli/Skyrsla-Adgerdir-til-eflingar-leikskolastigsins.pdf
6	HFG-Starfsumhverfi leikskóla sambærilegt öðrum skólastigum	Kynning - vinnugögn
7	Launaumfjöllun-starfsumhverfi leikskólakennara	Kynning - vinnugögn
8	Grunnskólar-skýrsla-2017-10-könnun útskrifaðra 2000-2012	Sjá heimildaskrá, Powerpoint kynning
9	Starfsumhverfi leikskóla 2010	http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/starfsumhverfi_leisk_la.pdf
10	Djúpgreining - Reykjavíkurborg-fagsvið leikskóla	Vinnugögn
11	Viðhorfskannanir	Vinnugögn
12	Leikskólar, dæmi um útfærslu - Virk 2011	
13	Hljóðvist í leikskólum - tilraunaverkefni	http://www.ki.is/images/Skrar/Kl/Vellidan_i_vinnu/Tilraunaverkefni_um_hljvist_Lokaskrsla_jl_2017.pdf
14	Heilsuefning í leikskólum í Reykjavík - ihlutun og árangur aðgerða	http://www.laeknabladid.is/media/tolublod/1352/PDF/f02.pdf
	Fagmenntun leikskólakennara	
15	Þróun fagmenntaðra í leikskólum	Vinnugögn
16	Aðgerðaráætlun til fjölgunar leikskólakennurum	Kynning, Sigrún Sif Jóelsdóttir
17	Könnun meðal starfsfólks leikskóla annað en leikskólakennara	Sjá heimildaskrá
18	Könnun meðal stjórnenda leikskóla	Sjá heimildaskrá
19	Könnun meðal framhaldsskólanema	Sjá heimildaskrá
20	Skýrsla - brottfall úr námi - aðgerðir gegn brottfalli	Sjá heimildaskrá
21	Dagur leikskólans-kynning-ímyndarvinna+hvatning til náms	Kynning, Dagur leikskólans
22	Fjölgun fagfólks í leikskólum 2007	http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/fjolgun_fagfolks_i_leiskolum.pdf
23	Skýrsla um símenntun og starfsþróun kennara	http://starfsthrounkennara.is/wp-content/uploads/2014/02/skyrsla160310.pdf
24	Mat á gæðum kennaranáms við HÍ 2017	Matsskýrsla febrúar 2017/óbirt

25	Skýrsla Ríkisendurskoðunar um kostnað og skilvirkni kennara menntunar við HÍ og HA	https://rikisendurskodun.is/wp-content/uploads/2017/02/SU-kostnadir_og_skilvirkni_kennaramenntunar_HI_og_HA.pdf
	Ímyndarvinna	
26	Dagur leikskólans - kynning -	Kynning
27	Hópavinna Leikskólastjóra	Vinnugögn
28	Rýnihópar leikskólakennara	Vinnugögn
29	Netkönnun leikskólakennara	Vinnugögn
	Önnur gögn	
30	Viðmið og vísbendingar fyrir innra mat leikskóla	https://mms.is/sites/mms.is/files/1_vidmid_og_visbendingar_2_prentun.pdf
31	Minnisblað um starfsmannamál	Vinnugögn
32	Minnisblað um eflingu leikskóla-grunnskóla	Vinnugögn
33	Minnisblað símenntun	Vinnugögn
34	Aðalnámskrá leikskóla	https://www.stjornarradid.is/media/mentamalaraduneyti-media/media/forsidumyndir/lokadrog-leiskv_vefur.pdf
35	Reykjavík - reglur um leikskólaþjónustu	http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/reglur_um_leiskolathjonustu.01.08.2015.pdf
36	Skýrsla Alþingis um leikskólamáli 2011-2012	https://www.stjornarradid.is/media/mentamalaraduneyti-media/media/ritogskyslur/skysrsl_radh_alth_framk_skolast_2008-2011.pdf
37	Punktur-fundargerðir starfshópsins	Vinnugögn
38	Lög um leikskóla nr. 90/2008	https://www.althingi.is/lagas/nuna/2008090.html
39	Reglugerð um starfsumhverfi leikskóla nr. 655/2009	https://www.reglugerd.is/reglugerdir/allar/nr/655-2009
40	Hvítbók-umbætur í menntun	https://www.stjornarradid.is/media/mentamalaraduneyti-media/media/frettir/Hvitbik_Umbaetur_i_menntun.pdf
41	Ársskýrsla VIRK 2017	https://www.virk.is/static/files/virk-a-rsrit_2017_net.pdf
42	Heimasíða Kristínar Dýrfjörð - um leikskólamáli	http://www.laupur.is/
43	Fjöldi starfandi leikskólakennara á Íslandi í des 2016	https://hagstofa.is/utgafur/frettasafn/mentun/leiskolar-2016/
44	Starting Strong 2017. Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care	http://www.oecd.org/edu/school/starting-strong-2017-9789264276116-en.htm

Heimildir

Arna H. Jónsdóttir og Bryndís Garðarsdóttir (2016). Skýrsla um aðgerðir gegn brottfalli grunnnemenda í leikskólakennaranámi og þróun náms á brautinni. (Óbirt).

ASÍ, Hagdeild (2016). Kostnaður sjúklinga vegna heilbrigðisþjónustu. Sótt á vef ASÍ 30.01.2018 þann: <http://www.asi.is/media/289274/Kostnadur-sjuklinga-vegna-heilbrigdisthjonustu-Loka-29-3-2016.pdf>

Atli Atlason (2018). Kjaradeild Reykjavíkurborgar. (Vinnugögn).

Ásgeir Björgvinsson (2017). Netkönnun leikskólakennara hjá Reykjavíkurborg. (Vinnugögn).

Guðlaug Gísladóttir (2017). Hópavinna leikskólastjóra hjá Reykjavíkurborg. (Vinnugögn).

Guðlaug Gísladóttir o.fl. (2017). Rýnihópar leikskólakennara hjá Reykjavíkurborg. (Vinnugögn).

Hagstofa Íslands (2017). Laun og tekjur. Sótt á vef Hagstofunnar þann 01.10.2017: <https://www.hagstofa.is/talnaefni/samfelag/laun-og-tekjur/laun/>

Hagstofa Íslands (2017). Talnaefni-menntun. Sótt á vef Hagstofunnar þann 01.10.2017: <https://www.hagstofa.is/talnaefni/samfelag/menntun/leikskolastig/> og <https://www.hagstofa.is/talnaefni/samfelag/menntun/grunnskolastig/>

Helgi Eiríkur Eyjólfsson og Stefán Hrafn Jónsson. (2017a). Skýrsla til starfshóps um nýliðun og bætt starfsumhverfi grunnskólakennara í Reykjavík: Könnun á meðal útskriftarárganga úr kennaranámi HÍ/KHÍ og HA árin 2000–2012. Reykjavík: Háskóli Íslands.

Helgi Eiríkur Eyjólfsson og Stefán Hrafn Jónsson. (2017b). Könnun meðal brautskráðra úr kennaranámi úr KHÍ/HÍ og MA 2000–2012. Kynning á fyrstu niðurstöðum fyrir starfshóp 31. ágúst (PowerPoint kynning). Háskóli Íslands: Rannsóknarsetur í mannfjöldafraeðum, Félags- og mannvísindadeild.

Ingibjörg H. Jónsdóttir (2017). Vinnutengd streita – Orsakir, úrræði og ranghugmyndir. Sótt á vef VIRK starfsendurhæfingarsjóðs þann 09.09.2017: <https://www.virk.is/is/fraedsla/ur-arsriti/vinnutengd-streita-orsakir-urraedi-og-ranghugmyndir>

Lög um leikskóla nr. 90/2008.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið (2011). Aðalnámskrá leikskóla. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið (2012). Aðgerðir til eflingar leikskólastigsins. Sótt á vef Sambands íslenskra sveitarfélaga þann 15.03.2017: <http://www.samband.is/media/leikskoli/Skyrsla-Adgerdir-til-eflingar-leikskolastigsins.pdf>

OECD (2017). Starting Strong 2017. Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care. Sótt á vef OECD: <http://www.oecd.org/edu/school/starting-strong-2017-9789264276116-en.htm>

Reglugerð um starfsumhverfi leikskóla nr. 655/2009.

Reykjavíkurborg (2007). Skýrsla starfshóps um fjölgun fagfólks í leikskólum. Sótt á vef Reykjavíkurborgar þann 15.03.2017:

http://reykjavik.is/sites/default/files/yomis_skjol/skjol_utgefid_efni/fjolgundur_fagfólks_i_leikskólum.pdf

Reykjavíkurborg (2010). Starfsumhverfi leikskóla. Tillögur og greinagerð starfshóps um starfsumhverfi leikskóla. Sótt á vef Reykjavíkurborgar þann 15.03.2017:

http://reykjavik.is/sites/default/files/yomis_skjol/skjol_utgefid_efni/starfsumhverfi_leiksk_la.pdf

Reykjavíkurborg (2017). Nýliðun og bætt starfsumhverfi grunnskólakennara. Sótt á vef Reykjavíkurborgar þann 05.01.2018: http://reykjavik.is/sites/default/files/sfs_starfsumhverfi_grunnskolakennara-skyrsla_starfshops_um_nylidun_og_baett_starfsumhverfi_grunnskolakennara_i_reykjavik_2017-lok121217.pdf

Ríkisendurskoðun. (2017). Kostnaður og skilvirkni kennaramenntunar: Háskóli Íslands og Háskólinn á Akureyri. Reykjavík: Ríkisendurskoðun.

Sigríður Sigurjónsdóttir og Anna Kristín Sigurðardóttir. (2017). Viðhorf brautskráðra leik- og grunnskólakennara til námsins og starfsins. Niðurstöður úr símakönnun. Áfangaskýrsla. Reykjavík: Menntavísindastofnun Háskóla Íslands.

Sigrún Sif Jóelsdóttir (2013a). Könnun meðal starfsfólks annarra en leikskólakennara. Reykjavík: Menntavísindastofnun Háskóla Íslands.

Sigrún Sif Jóelsdóttir (2013b). Könnun meðal stjórnenda leikskóla: Áhrif og aðstæður til leikskólakennaranáms. Reykjavík: Menntavísindastofnun Háskóla Íslands.

Sigrún Sif Jóelsdóttir, Jóhanna Eyrún Torfadóttir og Kristín Harðardóttir (2013). Könnun á meðal nema á lokaári í framhaldsskóla: Mat á þekkingu nemenda á starfi leikskólakennara. Reykjavík: Menntavísindastofnun Háskóla Íslands.

Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar (2017 og 2018). Töluleg gögn og samanteknar upplýsingar úr upplýsingakerfum Reykjavíkurborgar. (Vinnugögn).

Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar (2017a). Djúpgreining og úthlutunartillögur starfshóps um úthlutunarlíkan leikskóla.

Skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar (2017b). Tillögur aðgerðateymis vegna manneklu í leikskólum. (Vinnugögn).